

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav světových dějin

Diplomová práce

Jan Modrý

**Spojené státy americké a problematika uznání
československého prozatímního státního zřízení, 1939-1941**

*The United States of America and the Recognition of the
Provisional Czechoslovak Government, 1939-1941*

Poděkování:

Rád bych zde poděkoval vedoucímu své diplomové práce prof. PhDr. Václavu Horčíčkovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, připomínky, trpělivost a v neposlední řadě také za pomoc při dohledávání užitečných a zajímavých zdrojů k mé práci.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

Abstrakt:

Tato práce se zabývá problémem uznání československé exilové vlády ve Velké Británii ze strany Spojených států za druhé světové války. Práce má za cíl analyzovat celý proces uznání této vlády a určit, které problémy či osoby jeho průběh ovlivňovaly a jaký vliv mělo to, že severoamerická velmoc nebyla v této době ve válce. Časově je hlavní část práce vymezena léty 1939, tedy zánikem samostatného československého státu, a rokem 1941, kdy došlo k uznání exilové vlády, v té době v Londýně, Spojenými státy jako vlády prozatímní. Pro uvedení do tématu je zde první část věnována také vzájemným vztahům v meziválečném období a i v době Mnichovské krize. Finální část je poté věnována plnému uznání vlády v roce 1942 a povýšení vzájemných vztahů z úrovně vyslanecké na velvyslaneckou v roce 1943.

Klíčová slova:

Československo, Spojené státy americké, druhá světová válka, československá exilová vláda, mezinárodní vztahy, Edvard Beneš, Franklin D. Roosevelt

Abstract:

This thesis deals with the problem of the recognition of the Czechoslovak government-in-exile in Great Britain by the United States during the Second World War. The aim of the work is to analyze the entire process of recognition of this government and to determine which problems or persons influenced its course and what influence it had that the North American power was not at war at this time. In terms of time, the main part of the work is defined by the years 1939, i.e. the demise of the independent Czechoslovak state, and 1941, when the government in exile, at that time in London, was recognized by the United States as provisional government. To introduce the topic, the first part is also devoted to mutual relations in the interwar period and also during the Munich crisis. The final part is then devoted to the full recognition of the government in 1942 and the promotion of mutual relations from the level of envoy to ambassador in 1943.

Key Words:

Czechoslovakia, United States of America, World War II, Czechoslovak government-in-exile, international relations, Edvard Beneš, Franklin D. Roosevelt

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Meziválečné období.....	11
2.1 Do rozpadu republiky.....	11
2.2 Okupace a následky.....	17
3. Formování provizorního státního zřízení.....	25
3.1 Národní výbor.....	25
3.2 Zima a Wellesova mise.....	29
3.3 Vznik provizorní vlády.....	32
4. Obnovení snah.....	38
4.1 Zimní jednání.....	38
4.2 Nové neúspěchy.....	43
5. Jaro 1941.....	50
5.1 Memoranda.....	50
5.2 Nový americký velvyslanec ve Velké Británii.....	55
5.3 Jednání ve Spojených státech.....	59
6. Cesta ke konečnému uznání.....	64
6.1 Vliv Velké Británie.....	64
6.2 Americké uznání provizorní vlády.....	69
6.3 Plné uznání exilové vlády.....	76
7. Závěr.....	82
8. Seznam použitých pramenů a literatury.....	89

1. Úvod

Zánikem první Československé republiky v důsledku Mnichovské dohody, podepsané 30. září 1938, a poté i druhé republiky odtržením Slovenské části, maďarským obsazením Podkarpatské Rusi a okupací zbytku Čech a Moravy německou armádou a vytvoření Protektorátu ve dnech 14. - 16. března 1939, přestalo Československo existovat jako samostatná země. Mnoho Čechů a Slováků se ale s tímto vývojem nesmířilo a zamířilo do exilu, kde chtěli bojovat za obnovu jeho samostatnosti, a přidali se zde k těm, kteří se zde již nacházeli. Pro tuto emigraci se hlavním úkolem stalo budování „zahraniční akce“, a po vypuknutí války vytvoření exilové vlády, která by reprezentovala svobodné Československo, a armády, která by se podílela na jeho znovuoobnovení.

Po vypuknutí války v září 1939 ale k vytvoření exilové vlády nedošlo a místo toho 17. října 1939 vznikl ve Francii Československý národní výbor. Prozatímní vláda vznikla ve Velké Británii až 21. července 1940, a to za již podstatně změněné vojenské a politické situace jak československého exilu, tak ostatních spojenců v boji proti Německu. V dalších měsících a letech pak následovalo uznání této vlády ze strany dalších spojeneckých a i neutrálních zemí. Některé země uznaly nejdříve vládu pouze jako provizorní a až později přešly k plnému uznání, jiné ji plně uznaly okamžitě. Velký význam mělo samozřejmě uznání ze strany tehdejších světových velmocí stojících proti zemím Osy nebo těch, které byly v té době oficiálně mimo válečný konflikt. Velká Británie uznala exilovou vládu pouze jako prozatímní hned v době jejího vzniku, plně ji pak uznala až v létě 1941. Sovětský svaz uznal exilovou vládu až v době po jeho napadení nacistickým Německem a jeho spojenci, jeho uznání bylo ale hned plné a vyjednávání s ním bylo mnohem jednodušší a rychlejší, než s Brity. Uznání ze strany Spojených států se ukázalo jako nejsložitější z ostatních velmocí, k uznání vlády jako prozatímní došlo v červenci 1941, tedy v době, kdy byla tato země stále mimo válečný konflikt, a k plnému uznání de jure došlo až během října 1942, kdy již byla ve válce.

Právě uznání československé exilové vlády ze strany Spojených států je tématem této práce. Cílem je analyzovat průběh celého procesu vyjednávání o uznání a najít faktory, které ho brzdily či podporovaly. Jaké byly hlavní překážky rychlého uznání exilové vlády? Jakou roli zde hrálo to, že Spojené státy byly ze začátku mimo válečný konflikt? Jaké osoby hrály hlavní roli ve vyjednávání? Do jaké míry byl postoj

Spojených států k otázce uznání vlády ovlivňován postojem jiných států? Na jaké další aspekty mělo americké uznání vliv?

Tato práce stojí z velké části na primárních pramenech, a to jak československé, tak americké provenience. Hlavním zdrojem byly archiválie nacházející se v *Masarykově ústavu a Archivu AV ČR*, konkrétně fondu Edvard Beneš, oddíl II, který se zabývá jeho činností v době jeho exilu. V kontextu Spojených států se zde nachází dokumenty diplomatického charakteru, jako komunikace mezi československým vyslanectvím ve Washingtonu a exilovým ministerstvem zahraničí, případně samotným Benešem ve formě jednotlivých zpráv, dopisů, záznamů rozhovorů či memorand. Jsou zde také dokumenty osobní povahy, týkající se hlavně Benešova pobytu ve Spojených státech v roce 1939. Využity byly také soubory týkající se amerických diplomatů ve Velké Británii a styky s nimi, či zápisy z jednání exilové vlády. Dalším důležitým archivním zdrojem byl *Archiv Ministerstva zahraničních věcí České republiky*, a to konkrétně fondy Londýnský archiv – Obyčejný, Londýnský archiv – důvěrný, Londýnský archiv 1939-1945 – Doplnky a Zastupitelské úřady – USA. Zde se nachází hlavně dokumenty týkající se oficiálního diplomatického styku vyslanectví ve Washingtonu a exilového ministerstva zahraničí.

Z americké strany bych zde na prvním místě zmínil vydané a digitalizované dokumenty řady *Foreign Relations of the United States*. Ty se zabývají zahraniční politikou země a obsahují tak dokumenty týkající se jak kontaktů mezi americkým ministerstvem zahraničí a diplomatickými zastoupeními ve světě, tak i kontakty mezi diplomatickými zastoupeními ostatních států ve Washingtonu s ministerstvem zahraničí. Dalším pramenem, také digitalizovaným, jsou archiválie uložené v Rooseveltově prezidentské knihovně a muzeu (*Franklin D. Roosevelt Presidential Library & Museum*). Ty obsahují, v kontextu vztahů s Československem, velkou škálu oficiálních a i neoficiálních dokumentů týkajících se osob amerických diplomatů, ministerstev nebo tiskových konferencí.

Z vydaných memoárů byly nejdůležitějšími třídílné *Paměti* Edvarda Beneše, a to hlavně jejich druhý díl, začínající po období Mnichova. Tyto paměti, psané retrospektivně, je ale nutné brát s částečnou rezervou, protože se zde Beneš snažil obhájit svůj dřívější postup a vyzdvihovat svoje předpovědi. Toto nové vydání pamětí editoval Milan Hauner, který zde také připojil kritické poznámky. Jako další bych zde také zmínil deníky Eduarda Táborského, Benešova osobního sekretáře, či Jana Opočenského, diplomata a archiváře. Mezi další důležité vydané prameny patří edice

Dokumentů Československé zahraniční politiky, a to konkrétně díly týkající se druhé světové války.

Z oblasti odborné literatury bych zde chtěl na prvním místě zmínit článek *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády v Londýně* od Jana Kuklíka a Jana Němečka. Ačkoliv se tento článek věnuje stejnému tématu jako tato práce, je ze své podstaty obecný a nezachází do větších detailů, na druhou stranu se pravděpodobně jedná o jedinou seriózní práci, která by se tomuto tématu věnovala napřímo. Dále bych zde zmínil sérii *Diplomatické vztahy Československa a USA 1918-1968* od Milady Polišínské, a to konkrétně dva díly zabývající se meziválečným obdobím. Další díly, které by se věnovaly další letům, zatím ale vydány nebyly. Opomenout nelze také práce Jana Kuklíka mladšího, který se, mimo jiné, zabýval československou emigrací za druhé světové války. Z jeho prací bych zde zmínil práci *The Recognition of the Czechoslovak Government in Exile and its International Status 1939-1942* nebo také *Londýnský exil a obnova československého státu 1938-1945 : právní a politické aspekty obnovy Československa z hlediska prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*. Nakonec bych také zmínil práci Slavomíra Michálka *Muži diplomacie : Slováci na významných postech československé zahraniční služby*, která se zabývá, jak název napovídá, předními Slováky pracujícími pro tehdejší Československou diplomacii v meziválečném období. Stejný autor pak také editoval a vydal knihu *Ján Papánek za vojny Edvardovi Benešovi*, která obsahuje dopisy, který tento slovenský diplomat psal ze Spojných států československému prezidentovi do Londýna.

Téma této práce spadá svým tématem do oblasti politických dějin. Pomocí přímé a nepřímé metody jsou zde analyzovány primární a sekundární zdroje. Práce je strukturálně rozdělena, mimo úvod a závěr, na pět různých kapitol. První se zabývá prakticky celým meziválečným obdobím, tedy od navázání vzájemných styků v období vzniku republiky, přes hlavní otázky a problémy ve dvacátých a třicátých letech, až po období Mnichovské dohody a okupace zbytku Českých zemí do začátku druhé světové války. Právě v období mezi zánikem druhé republiky a napadením Polska Německem začíná vznikat organizovaný československý odboj a s ním i spojená otázka jeho mezinárodního uznání. Další kapitola se zaměřuje na období od vypuknutí války v září 1939 do podzimu 1940. Během tohoto období došlo nejdříve k vytvoření Československého národního výboru v Paříži a po porážce Francie a přesunu emigrace se zbytkem armády do Velké Británie pak zde došlo k vytvoření prozatímního státního

zřízení v Londýně. Následující kapitola se zabývá obdobím od podzimu 1940 do začátku jara 1941, kdy začalo nové kolo jednání o uznání poté, co Spojené státy odmítly uznat exilovou vládu v době po jejím vzniku. Tato část je pak završena jmenováním Anthonyho J. D. Biddleho jako reprezentanta Spojených států u všech exilových vlád sídlících v Londýně, vyjma té československé. Předposlední kapitola se věnuje období jara 1941, kdy se do pokračujícího jednání promítly nové skutečnosti, jako například jmenování nového amerického velvyslance ve Velké Británii. Poslední kapitola se pak zabývá obdobím od května 1941, během kterého došlo k propojení otázky amerického uznání s plným uznáním ze strany Velké Británie a nové situace po napadení Sovětského svazu Německem. Konec je poté věnován plnému americkému uznání de jure z roku 1942 a povýšení vzájemných vztahů Československa a Spojených států z úrovně vyslanectví na úroveň velvyslanectví následujícího roku.

2. Meziválečné období

2.1 Do rozpadu republiky

Diplomatické vztahy mezi Československou republikou a Spojenými státy fungovaly již od konce první světové války. Již 2. září 1918, tedy ještě před vznikem první Československé republiky, uznala americká vláda Československý národní výbor za vládu, což bylo hned následujícího dne zveřejněno. K akreditaci prvních regulérních diplomatických zástupců pak ale došlo až během roku 1919. V době následující po ukončení války, kdy také docházelo k budování struktur vznikajícího československého ministerstva zahraničí, se hlavním tématem ve vzájemných vztazích stalo stažení legionářů z východu Ruska.¹

V první polovině dvacátých let se hlavním bodem ve vzájemných vztazích stala otázka československých dluhů ve Spojených státech, přičemž se jednalo o dluhy spojené s americkou humanitární pomocí v rámci American Relief Administration, repatriací legionářů, armádními půjčkami a úroky. Po vzájemných jednáních byla nakonec v říjnu 1925 uzavřena smlouva o konsolidaci dluhu, který byl vyčíslen na částku 117 milionů dolarů, přičemž s úroky pak mělo být zapláceno téměř 300 milionů dolarů. Splátkový kalendář byl rozvržen na období 62 let a k plnému splacení tak mělo dojít až v roce 1988. Z důvodů hospodářských potíží související s průběhem velké hospodářské krize ale došlo, po zaplacení přibližně 20 milionů dolarů, od července 1934 k zastavení plateb, které již nebyly obnoveny. Vzájemná jednání o splacení zbytku dluhu ale probíhala ještě po celá třicátá léta.²

Po celé meziválečné období byl ve Spojených státech silný izolacionismus, díky čemuž tato země neměla v Evropě tak silnou roli a vliv, který by jinak mohla mít. Američané se prakticky jen angažovali v otázce mezinárodního odzbrojení, jednání týkajících se hospodářských témat a otázek mezinárodního obchodu. Právě vzájemné hospodářské a obchodní vztahy tak byly hlavní náplní vzájemných diplomatických vztahů Československa a Spojených států v meziválečném období. Již v roce 1923 byla uzavřena dočasná smlouva o doložce nejvyšších výhod, která pak byla každý rok prodlužována, protože stále nebyla podepsána řádná obchodní dohoda. Spojeným

¹ Polišínská, Milada, *Diplomatické vztahy Československa a USA 1918-1968. Diplomatické vztahy Československa a USA 1918-1938., I. díl, 1. svazek, Ministerstva, legace a diplomaté*, Praha : Libri, 2012, s. 43,53; Zorin, Artem, *American Policy towards Czechoslovakia, 1918-1945*. In: *Great Power Policies Towards Central Europe, 1914-1945*, Bristol: E-International Relations, 2019, s. 113.

² Polišínská, Milada, *Diplomatické vztahy Československa a USA 1918-1968. Diplomatické vztahy Československa a USA 1918-1938., I. díl, 2. svazek, Priority, diplomatická praxe a politický kontext*, Praha : Libri, 2014, s. 47-48, 103; Zorin, *American Policy towards Czechoslovakia*, s. 115.

státům tehdy šlo o co největší liberalizaci světového obchodu a omezení protekcionismu.³

Velká hospodářská krize ale tuto dosavadní politiku změnila a i Spojené státy se uchýlily k vlastnímu protekcionismu, domácí ekonomické problémy navíc ještě více odsouvaly otázky zahraniční politiky do pozadí, což se projevilo hlavně v politice nově zvoleného prezidenta Franklina D. Roosevelta.⁴ Od roku 1934 ale opět došlo opět ke změně tohoto přístupu, protože po odeznění nejhorších ekonomických problémů se Spojené státy opět pokoušely oživit mezinárodní obchod, což mělo dále zlepšit ekonomickou situaci země. Byla tak představena nová politika zakládající se na uzavírání recipročních obchodních smluv.⁵ Na jejím základě byla v roce 1935 uzavřena s Československem dočasná obchodní dohoda, *Modus vivendi*, která měla za cíl odstranit diskriminaci amerického dovozu do země. I poté ale omezování dovozu pokračovalo, přičemž se nejvíce dotýkalo automobilů, některých druhů ovoce a dalších komodit. Jednání o plnohodnotné reciproční obchodní smlouvě začalo v březnu 1937 a trvalo až do března následujícího roku. Uzavření této smlouvy bylo pro Československo důležité, protože Spojené státy byly pro něj po hospodářské krizi druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem hned po Německu. Zároveň se také jednalo o nejdůležitější bod celých meziválečných diplomatických vztahů.⁶

V celém meziválečném období až do září 1938 byly vzájemné vztahy stabilní, ani pro jednu stranu ale nebyly nijak zásadně důležité. Pro Československo byly důležitější vztahy s Evropskými zeměmi, svými spojenci a sousedy, pro Spojené státy pak byly důležitější styky s Evropskými velmocemi, zeměmi Latinské Ameriky či zeměmi v Asii. Americkou zahraniční politiku ale také ovlivňoval izolacionismus. Dobrým vzájemným vztahům ale naopak nahrávalo to, že se obě země hlásily k demokratickým hodnotám.⁷ Anšlus Rakouska znamenal pro Československo zvýšení nebezpečí ze strany Německa, o čemž se mimo jiné bavil 14. března 1938 československý vyslanec Vladimír S. Hurban se státním podsekretářem ministerstva zahraničí Sumnerem Wellesem. Vyslanec si zde mimo jiné stěžoval na to, že německá letadla narušila československý vzdušný prostor, amerického diplomata se také zeptal,

³ Polišínská, *Diplomatické vztahy Československa a USA, I. díl, 2. svazek*, s. 125, 133-134.

⁴ Dallek, Robert, *Franklin D. Roosevelt and American foreign policy, 1932-1945*, New York : Oxford University Press, 1995, s. 23, 62; Polišínská, *Diplomatické vztahy Československa a USA, I. díl, 2. svazek*, s. 126.

⁵ Wanner, Jan, *Spojené státy a evropská válka 1939-1945. Díl 1.*, Praha : Dokořán, 2001, s. 70.

⁶ Polišínská, *Diplomatické vztahy Československa a USA, I. díl, 2. svazek*, s. 127, 144, 165, 197, 275.

⁷ Tamtéž, s. 661-663.

jaký je postoj Spojených států k evropskému vývoji. Welles mu odpověděl s tím, že politika jeho země je „*zůstat zcela stranou mimo jakékoliv evropské záležitosti*“.⁸

Květnová krize, kdy pod dojmem možného německého útoku došlo k částečné mobilizaci československé armády, ještě nevyvolala ve Spojených státech velkou oficiální odezvu, pouze americký ministr zahraničí Cordell Hull vydal 28. května prohlášení k tisku, kde vyzýval k mírovému řešení.⁹ Situaci sledoval také americký velvyslanec ve Francii William C. Bullitt, který měl zároveň blízký vztah k prezidentu Rooseveltovi. Dne 22. května mu ve zprávě navrhoval, aby se uskutečnila konference Velké Británie, Francie, Itálie a Německa v Haagu, na které by se řešila otázka plebiscitu v československém pohraničí. Pokud by toto rozhodnutí Československo nepřijalo, byla by tím Francie zproštěna svého spojeneckého závazku vůči němu. Díky tomu, argumentoval Bullitt, by nedošlo k evropské válce. Tento postup by podle něj stál i za to, že by Spojené státy mohly být obviněny za zaprodávání malých států Adolfu Hitlerovi. Roosevelt ale na tyto velvyslancovy návrhy nijak nereagoval.¹⁰

V zářijové krizi se Spojené státy zprvu moc neangažovaly, sám prezident Roosevelt si nepřál, aby vypukla v Evropě válka, zároveň ale nesouhlasil s britskou politikou appeasementu. V návrzích na předání československého pohraničí Německu pak viděl jen oddálení války a posílení Německa, Velkou Británií a Francií pak interně kritizoval za opuštění Československa.¹¹ Ze začátku tak byly Spojené státy spíše pozorovatelem a zdržovaly se prohlášení či výzev, což také z Francie doporučoval Bullitt. Ten 19. září žádal, aby se ve Spojených státech nikdo nevyjadřoval v tom smyslu, který by se dal interpretovat tak, že by Francie měla vstoupit do války. Také zde psal: „*Je naprosto čestné naléhat na národ, aby šel do války, pokud je připraven (...) ale neznám nic nečestnějšího, než naléhat na jiný národ, aby šel do války, pokud je*

⁸ Memorandum of Conversation, by the Under Secretary of State (Welles), *Office of the Historian: Foreign Relations of the United States* (dále cit. jako: *FRUS*) [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 494, March 14, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d494>; Jáč, Marek, *U.S. and the Czechoslovak Crisis in 1938: Policy of Appeasement?* [online]. Praha, 2013 [cit. 2024-01-19]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/54913/120125202.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí práce Doc. PhDr. Miloš Calda, s. 24.

⁹ Statement to the Press by the Secretary of State, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 519, May 28, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d519>.

¹⁰ The Ambassador in France (Bullitt) to the Secretary of State, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 511, May 22, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d511>; Jáč, U.S. and the Czechoslovak Crisis, s. 34; Dallek, *Franklin D. Roosevelt*, s. 162.

¹¹ Wanner, *Spojené státy a evropská válka*, s. 87; Jáč, *U.S. and the Czechoslovak Crisis*, s. 46-50; Dallek, *Franklin D. Roosevelt*, s. 164.

rozhodnutý nejt.“¹² Odpověď v podobném duchu dostal také československý Chargé d'affaires ve Washingtonu Karel Brejška od Pierrepointa Moffata, ředitele Evropské divize na americkém ministerstvu zahraničí. Ten totiž žádal, aby Roosevelt nebo Hull pronesli nějaké prohlášení k Československu, na což Moffat reagoval s tím, že je těžké prohlásit něco, co by nemohlo být vykládáno jako nějaká rada národu, jestli má bojovat, či ne. Spojené státy tak podle něj nechtěly dávat jiným státům jakékoliv přímé či nepřímé rady.¹³

Rostoucí krize zasáhla také americké vyslanectví v Praze, vyslanec Wilbur J. Carr již 15. září požádal Hulla, aby mohl americkým občanům v Československu doporučit zvážení okamžitého opuštění země, což ministr zahraničí ještě téhož dne povolil.¹⁴ Dne 22. září pak byl československým ministrem zahraničí Kamilem Kroftou oficiálně požádán, aby Spojené státy převzaly, v případě války s Německem, ochranu československých občanů a zájmů v této zemi. Zároveň také žádal, aby v případě války s Polskem a Maďarskem se Spojené státy ujaly ochrany i zde. Ještě téhož dne byla tato žádost Hullem také schválena.¹⁵

Dne 21. září souhlasil československý prezident Edvard Beneš pod nátlakem Velké Británie a Francie s tím, aby bylo Německu postoupeno pohraniční území s převahou německého obyvatelstva, o čemž britský ministerský předseda Neville Chamberlain jednal s Hitlerem na jejich setkání v Berchtesgadenu 15. září. Pro Roosevelta byl sice tento vývoj překvapením, viděl v něm ale možnost, jak odvrátit možnou evropskou válku.¹⁶ Nové německé požadavky na dalším společném jednání v Bad Godesbergu 22. září ale situaci opět vyostřily, hrozba války byla opět akutní a 24. září došlo v Československu k všeobecné mobilizaci. O den později se Beneš setkal s Carrem, kterého požádal o zaslání jeho osobní prosby Rooseveltovi, aby naléhal na

¹² The Ambassador in France (Bullitt) to the Secretary of State, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 592, September 19, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d592>.

¹³ Memorandum of Conversation, by the Chief of the Division of European Affairs (Moffat), *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 599, September 20, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d599>.

¹⁴ The Minister in Czechoslovakia (Carr) to the Secretary of State, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 580, September 15, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d580>.

¹⁵ The Minister in Czechoslovakia (Carr) to the Secretary of State, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 609, September 22, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d609>; Jáč, *U.S. and the Czechoslovak Crisis*, s. 60.

¹⁶ Dallek, *Franklin D. Roosevelt*, s. 164-165; Ellinger, Jiří, *Neville Chamberlain : od usmířování k válce: britská zahraniční politika, 1937-1940*, Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 201-202.

britskou a francouzskou vládu, aby Československo neopouštěly a nedovolily tak jeho zničení. Více toho prý žádat nemohl.¹⁷

Na celý tento vývoj Roosevelt nakonec reagoval 26. září svým poselstvím, které bylo ve stejném znění zasláno Benešovi, Hitlerovi, Chamberlainovi a francouzskému premiérovi Édouardu Daladierovi. Text poselství, který koncipovali Moffat a Adolf A. Berle, náměstek ministra zahraničí pro Latinskoamerické záležitosti, hlavně volal po pokračování jednání a varoval před válkou jako před negativním hospodářským a sociálním aspektem.¹⁸ Československý prezident na toto poselství odpověděl hned 26. září s tím, že celá země je mu vděčná za jeho „poselství, které v těchto těžkých chvílích může přispět ke spravedlivému řešení sporu“.¹⁹ Beneš tedy ve své oficiální odpovědi děkoval Rooseveltovi za jeho přístup, reálně k němu ale měl podstatné výhrady. Zklamalo ho, že on i Hitler dostali stejné texty, což je morálně stavělo na stejnou úroveň a nerozlišovalo se tak, kdo je viníkem celého sporu, kdy Německo hrotilo útokem, zatímco Československo ne. Beneše také zarazilo, že zde Roosevelt nerozlišoval mezi demokracií a diktaturou. Podobné výhrady k prezidentovu poselství se ozývaly nejen z Československa, ale také z krajanských komunit ve světě.²⁰ Beneš také vnímal, že když bylo toto poselství zasláno také Chamberlainovi a Daladierovi, jednalo se tak vlastně o americký souhlas s jejich politikou. Později tak Rooseveltův krok vnímal jako „poslední rozhodující úder“.²¹

Dne 27. září se Hurban, který se právě vrátil z návštěvy Československa, sešel s Hullem, kterého se ptal na postoj Spojených států, pokud by došlo k válce mezi Německem na jedné a Československem, Velkou Británií a Francií na druhé straně.

¹⁷ The Minister in Czechoslovakia (Carr) to the Secretary of State, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 625, September 25, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d625>; Jáč, *U.S. and the Czechoslovak Crisis*, s. 54-55; Polišínská, *Diplomatické vztahy Československa a USA, I. díl, 2. svazek*, s. 591-592.

¹⁸ President Roosevelt to the German Chancellor (Hitler), *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 631, September 26, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d631>; Jáč, *U.S. and the Czechoslovak Crisis*, s. 55-56; Polišínská, *Diplomatické vztahy Československa a USA, I. díl, 2. svazek*, s. 605-606.

¹⁹ The President of Czechoslovakia (Beneš) to President Roosevelt, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 639, September 26, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d639>; Polišínská, *Diplomatické vztahy Československa a USA, I. díl, 2. svazek*, s. 606-607.

²⁰ Lukeš, Igor, *Československo mezi Stalinem a Hitlerem : Benešova cesta k Mnichovu*, Praha : Prostor, 2018, s. 318; Polišínská, *Diplomatické vztahy Československa a USA, I. díl, 2. svazek*, s. 614.

²¹ Lukeš, *Československo mezi Stalinem a Hitlerem*, s. 318-319; Beneš, Edvard, *Paměti I : Mnichovské dny*, Editor Milan Hauner, Praha : Academia, 2007, s. 390; Tábořský, Eduard, *Prezident mezi západem a východem*, Praha : Mladá fronta, 1993, s. 69-70.

Ministr zahraničí mu odpověděl, že základem politiky jeho země je zůstat mimo válku, k čemuž budou využity všechny prostředky. Zároveň ale řekl, že tyto teoretické věci nechtějí diskutovat.²² Stejného dne odeslal Hull všem americkým diplomatickým zástupcům ve světě²³, aby u představitelů zemí, u kterých jsou akreditováni, navrhli zaslání poselství do Československa a Německa podobných tomu, které Roosevelt odeslal 26. září. Tuto prosbu vyslyšelo celkem dvacet zemí, z toho sedmnáct jich pocházelo z Latinské Ameriky, zbylými byly Irák, Švédsko a Švýcarsko.²⁴ Ve stejný den, tedy 27. září, odeslal Roosevelt svůj druhý apel adresovaný Hitlerovi, přičemž text byl také zaslán do Československa, Velké Británie, Francie, Itálie, Polska a Maďarska. Prezident zde navrhoval uskutečnění mezinárodní konference všech zainteresovaných států na neutrální půdě, zároveň ale také upozornil, že Spojené státy sice nepřijmou žádné závazky, pociťují ale částečnou zodpovědnost jako „součást sousedského světa“. Na vytvoření této zprávy se tentokrát podíleli Roosevelt, Hull, Welles a Berle.²⁵

Tuto mezinárodní krizi měla nakonec vyřešit Mnichovská konference, která ale nesplňovala původní Rooseveltovy představy. Hlavní bylo, že zde nebyl přítomen československý zástupce a že se nekonala na neutrálním místě, jak americký prezident dříve navrhoval. Rooseveltův vliv na uskutečnění konference byl také velmi malý a mnohem důležitější pro její uskutečnění byly italské návrhy. Sám prezident také na Benita Mussoliniho v tomto směru apeloval. Ještě 29. září, před zahájením vlastní Mnichovské konference, poslal Hurban Hullovi sdělení československé vlády, že pokud ani v Mnichově nedojde k vyřešení problému, navrhuje uskutečnění mezinárodní konference, popřípadě arbitráž pod vedením amerického prezidenta. Mnichovská konference ale skončila dohodou jejích účastníků a tak se tento poslední československý

²² Memorandum by the Secretary of State of a Conversation With the Czechoslovak Minister (Hurban), *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 651, September 27, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d651>; Polišínská, *Diplomatické vztahy Československa a USA, I. díl, 2. svazek*, s. 611.

²³ Mimo Československa, Německa, Velké Británie a jejích dominií, Francie, Itálie, Polska a Maďarska.

²⁴ The Secretary of State to the Officers in Charge of American Diplomatic Missions, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 653, September 27, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d653>; Jáč, *U.S. and the Czechoslovak Crisis*, s. 58; Wanner, *Spojené státy a evropská válka*, s. 88; Lukeš, *Československo mezi Stalinem a Hitlerem*, s. 410, poznámky.

²⁵ President Roosevelt to the German Chancellor (Hitler), *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 662, September 27, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d662>; Jáč, *U.S. and the Czechoslovak Crisis*, s. 59; Ellinger, *Neville Chamberlain*, s. 288; Polišínská, *Diplomatické vztahy Československa a USA, I. díl, 2. svazek*, s. 610.

pokus o americký zásah stal bezpředmětným, na který Američané už ani oficiálně nereagovali.²⁶

Spojené státy oficiálně reagovaly na Mnichovskou dohodu prohlášením ministerstva zahraničí 30. září, kde vyjádřily úlevu nad mírovým řešením problému. Zároveň dohodu oficiálně neschválily a také zde prohlásily, že „*síly, které stojí za principy, jimiž se řídí mírové a řádné mezinárodní vztahy (...) by neměly polevit, ale zdvojnásobit své úsilí o udržení principů zákonného pořádku*“.²⁷ Roosevelt sám tuto dohodu později odsuzoval a viděl v ní jen předeheru k další Německé agresi, s čímž ve svém memorandu souhlasil také náměstek ministra zahraničí George S. Messersmith, kde psal, že „*když Německo nyní posílilo, je nevyhnutelné, že postup směrem k teritoriální expanzi bude pokračovat*“.²⁸ Ve Spojených státech bylo po anexi pohraničí jasno, že Československo nemá šanci dále fungovat jako nezávislý stát a postupně se tak ztrácelo z amerického zorného pole.²⁹ Ještě 3. října psal vyslanec Carr do Washingtonu, že ho Krofta požádal, aby Spojené státy zakročily do jednání mezinárodní komise, která měla vytyčit nové hranice země, konkrétně aby zamezila přerušení železniční tratě z Čech na Moravu. Carr ale tento postup americkému ministerstvu nedoporučoval, protože Spojené státy podle něj nebyly v pozici, aby mohly zasáhnout.³⁰

V době celé zářijové krize tak byly Spojené státy prakticky převážně pouze pozorovatelem celé situace a omezily se na obecné diplomatické výzvy, které ale měly minimální účinek. Aktivnější přístup si ale Rooseveltova administrativa nemohla dovolit z velkých izolacionistických nálad v americké společnosti.

2.2 Okupace a následky

Okupace českých zemí německými vojsky a vytvoření Protektorátu Čechy a Morava ve dnech 14. - 16. března 1939 změnilo dosavadní vývoj. Hned 16. března poslal Beneš, v tu dobu v exilu ve Spojených státech, telegramy premiérům Daladierovi

²⁶ The Czechoslovak Minister (Hurban) to the Secretary of State, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 679, September 29, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d679>.

²⁷ Statement Issued by the Department of State, September 30, 1938, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 683, September 30, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d683>.

²⁸ Memorandum by the Secretary of State to President Roosevelt, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 685, October 1, 1938 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d685>.

²⁹ Jáč, *U.S. and the Czechoslovak Crisis*, s. 64; Dallek, *Franklin D. Roosevelt*, s. 171; Polišínská, *Diplomatické vztahy Československa a USA, I. díl, 2. svazek*, s. 615.

³⁰ The Minister in Czechoslovakia (Carr) to the Secretary of State, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, Document 694, October 3, 1938 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/d694>.

a Chamberlainovi, prezidentovi Rooseveltovi a Lidovému komisaři zahraničních věcí Sovětského svazu Maximu Litvinovi. Beneš v těchto telegramech žádal, aby vlády jejich zemí neuznaly obsazení Československa a aby z toho naopak vyvodily důsledky, přičemž Beneš se v těchto dopisech tituloval jako bývalý prezident Československé republiky.³¹ Podobný telegram byl také zaslán generálnímu tajemníkovi Společnosti národů Josephu Avenolovi. Roosevelt na tento Benešův telegram odpověděl dopisem z 27. března s tím, že podle Spojených států je území Československa de facto pod kontrolou německých úřadů, přičemž ale zároveň ale právní stav okupace.³²

Ve stejný den, co Beneš odeslal telegramy světovým státníkům, navštívil vyslanec Hurban Moffata z Evropské divize, kde ve vzájemném rozhovoru odmítl možnost, že by vyhověl požadavku dosavadního československého ministra zahraničí Františka Chvalkovského, aby svůj úřad předal Němcům. Podvolil by se prý jen v případě, pokud by tato instrukce prokazatelně pocházela přímo od Háchy, tedy pouze písemně.³³ Samy Spojené státy na okupaci českých zemí a vytvoření protektorátu reagovaly 17. března odpoledne tiskovým prohlášením, které vydal Welles. Podle tohoto prohlášení se vláda Spojených států „nemůže zdržet toho, aby odsoudila činy, které vyústily v dočasný zánik svobod svobodného a nezávislého lidu (...) vyjádřila své odsouzení politiky vojenské agrese“.³⁴ Ještě předtím, než bylo toto prohlášení zveřejněno, byl také telefonicky s jeho obsahem seznámen i sám Beneš.³⁵

³¹ *Masarykův ústav a Archiv AV ČR*, Fond Edvard Beneš, oddíl II. (dále cit. jako: *MÚA AV ČR*, EB II.), inv. č. 283, sign. V 116/4, kart. 135, USA, 1939; Němeček, Jan a kol., *Od rozpadu Česko-Slovenska do uznání československé prozatímní vlády 1939-1940 : (16. březen 1939 - 15. červen 1940)*, Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2002, s. 51; Opočenský, Jan, *Formování československého zahraničního odboje v letech 1938-1939 ve světle svědectví Jana Opočenského : kritické vydání připravil Milan Hauner ve spolupráci s Markem Ďurčanským, Václavem Podaným a Michalem Šulcem*, Praha : Archiv Akademie věd České republiky, Arenga, 2000, s. 98; Beneš, Edvard, *Paměti II : Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství*, Editor Milan Hauner, Praha : Academia, 2007, s. 76.

³² *Archiv Ministerstva zahraničních věcí* (dále cit. jako: *AMZV*), Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 160; Němeček, *Od rozpadu Česko-Slovenska*, s. 70; Čejka, Eduard, *Československý odboj na západě*, Praha : Mladá fronta, 1997, s. 32; Beneš, *Paměti II.*, s. 78.

³³ Memorandum of Conversation, by the Chief of the Division of European Affairs (Moffat), *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1939, General, Volume I, Document 35, March 16, 1939 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1939v01/d35>; Kuklík, Jan, Němeček, Jan, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády v Londýně*, In: *Cestou dějin : k počtům prof. PhDr. Svatavy Rakové, CSc., kolektivní monografie*, uspořádala Eva Semotanová, Praha : Historický ústav, 2007, s. 114.

³⁴ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Prohlášení vlády USA po okupaci ČSR, nedatováno; Statement Issued to the Press by the Acting Secretary of State, March 17, 1939, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1939, General, Volume I, Document 42, March 17, 1939 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1939v01/d42>.

³⁵ Beneš, *Paměti II.*, s. 77-78.

Pro něho samotného byla okupace českých zemí německými jednotkami a vytvoření protektorátu zlomovým okamžikem v jeho veřejném vystupování. Poté, co rezignoval na svou prezidentskou funkci a v říjnu 1938 odletěl do Velké Británie a poté v únoru 1939 do Spojených států, kde přednášel na Chicagské univerzitě, si dal za cíl, že bude na veřejnosti zdrženlivý. Toto rozhodnutí mělo několik důvodů, bývalý prezident nechtěl svou možnou veřejnou činností ztěžovat situaci vládě v Praze, zároveň se také obával, že by mohl svým vystupováním dát Německu záminku k dalším agresivním krokům vůči Československu. Svou roli zde také mohla hrát snaha o odpočinek po prožitých událostech a také nutnost soustředit se na svoji práci na univerzitě v Chicagu.³⁶ Po okupaci ale tento svůj zdrženlivý postoj opustil a právě jeho protestní dopisy z 16. března představitelům Spojených států, Velké Británie, Francie a Sovětského svazu jsou považovány za počátek organizované československé zahraniční akce.³⁷

Dne 19. března 1939 proběhlo v Chicagu, v hotelu Windermere, kde tou dobou Beneš přebýval, setkání jeho a několika československých diplomatů, kteří se nacházeli ve Spojených státech. Mimo Beneše se tak schůzky účastnil vyslanec Hurban, generální konzulové Antonín Holý z Chicaga a Josef Hanč z New Yorku a konzul Ján Papánek z Pittsburghu. Na této schůzce bylo dohodnuto, že by měla být vytvořena centrální organizace „zahraniční akce“ a Beneš by měl být později oficiálně vyzván, aby se ujal jejího vedení. Během jednání pak Beneš řekl, že československé legace jsou důležité pro právní a mezinárodní aspekt akce a je tak nutné zachovat jejich činnost, což později pomůže uplatnění teorie právní kontinuity Československé republiky.³⁸

O dva dny později, 21. března, se Hurban opět setkal na ministerstvu zahraničí s Moffatem, který věděl o tom, že se již setkal v Chicagu s Benešem. Zeptal se ho proto na zvěsti týkající se toho, že by Beneš chtěl vytvořit provizorní vládu. Vyslanec veškeré

³⁶ Beneš, Edvard, *Dopisy bratru Vojtovi 1938-1944*, Editor Věra Olivová, Praha : Eva : Společnost Edvarda Beneše, 1998, s. 14, O tomto svém postoji psal svému bratru Vojtovi 3. listopadu 1938.; Hauner, Milan, *Edvard Beneš v Chicagu a počátky druhého odboje*, In: *Historie a vojenství*, č. 2, 1996, s. 39; Beneš, *Paměti II.*, s. 63; Opočenský, *Formování*, s. 31-32.

³⁷ Kuklík, Jan ml., *Vznik československého národního výboru a prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*, Praha : Karolinum, 1996, s. 7; Beneš, Bohuš, *Amerika šla s námi*, Curych : Konfrontace, 1977, s. 118; Opočenský, *Formování*, s. 31-32, 96; Beneš, *Paměti II.*, s. 76; Táborský Eduard, *Presidentův sekretář vypovídá : deník druhého zahraničního odboje I.*, Curych : Konfrontace, 1978, s. 77.

³⁸ Jožák, Jiří, *K historii čs. zahraniční akce v USA*, In: *Historie a vojenství*, 1991, č. 5, s. 51; Hauner, *Edvard Beneš v Chicagu*, s. 47-51; Kuklík, *Vznik československého národního výboru*, s. 9-10; Beneš, *Paměti II.*, s. 80; Kuklík, Jan ml., *Londýnský exil a obnova československého státu 1938-1945 : právní a politické aspekty obnovy Československa z hlediska prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*, Praha : Karolinum, 1998, s. 80-81; Křen, Jan, *Do emigrace : západní zahraniční odboj 1938-1939*, Praha : Naše vojsko, 1969, s. 451.

tyto zvěsti popřel s tím, že o ničem neví. Moffat ho poté upozornil, že v aktuální situaci by nebylo vhodné, aby Beneš přijel do Washingtonu nebo se snažil o setkání s prezidentem Rooseveltem.³⁹ Zprávy o snaze vytvořit prozatímní vládu dementovala také sama Benešova kancelář s tím, že by tím došlo k poškození postavení stále fungujících zastupitelských úřadů v zemích, které neměly jasný postoj k okupaci českých zemí.⁴⁰

Beneš a jeho spolupracovníci byli nepříjemně překvapeni iniciativou prezidenta Roosevelta, který 14. dubna zaslal německému kancléři Adolfu Hitlerovi zprávu ohledně možných německých garancí několika desítkám zemí a zabránění možné válce. Československo zde ale nebylo vůbec zmíněno, což Beneše a další vyděsilo. Hned druhý den proto Rooseveltovi napsal telegram, ve kterém ho upozornil na to, aby se nezapomínalo na Československo a aby se jeho otázka v budoucnosti řešila. Americké ministerstvo zahraničí pak ujistilo vyslance Hurbana, že se v přístupu Spojených států k Československu nic nemění. Sám Roosevelt v uskutečnění tohoto návrhu příliš nevěřil, jeho hlavní motivací zde bylo zřejmě posílení jeho obrazu jako zastávce míru na domácí politické scéně. Podobné výzvy k míru byly také jednou z mála věcí, které v zahraniční politice vůči agresivním státům mohl dělat, aniž by čelil útoku izolacionistických kruhů. Tento přístup ale na druhou stranu mohl vyvolávat dojem prezidentova idealismu a naivismu v mezinárodní politice.⁴¹

Vznikající československé zahraniční akci a Benešovi samotnému by jistě pomohlo jeho setkání s prezidentem Rooseveltem, americké ministerstvo zahraničí ale stále bylo k takovému setkání rezervované. Beneš proto pro amerického prezidenta vypracoval memorandum s datem 20. dubna týkající se formování zahraničního odboje a jeho plánech v případě vypuknutí války. Toto memorandum pak 4. května Rooseveltovi předal Hamilton Fish Armstrong, šéfredaktor časopisu *Foreign Affairs*, který se zároveň s Benešem znal. Ten zde popsal aktuální situaci Československa tak, že je stále uznávána jeho pokračující existence, ale fungování vlády je nyní přerušeno.

³⁹ Memorandum of Conversation, by the Chief of the Division of European Affairs (Moffat), *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1939, General, Volume I, Document 53, March 21, 1939 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1939v01/d53>; Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 114; Michálek, Slavomír, *Muži diplomacie : Slováci na významných postech československé zahraniční služby : Štefánik, Pavlů, Osucký, Hodža, Szathmáry, Palic, Hurban, Krno, Slávik, Papánek, Clementis*, Liptovský Mikuláš : Spolok Martina Rázusa, 2018, s. 304.

⁴⁰ Jožák, *K historii*, s. 52; Beneš, Bohuš, *Amerika*, s. 127.

⁴¹ Němeček, *Od rozpadu Česko-Slovenska*, s. 80; Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 118-119; Dallek, *Franklin D. Roosevelt*, s. 185-186; Wanner, *Spojené státy a evropská válka*, s. 105; Tábořský, *Prezident*, s. 71-72; Beneš, Bohuš, *Amerika*, s. 139; Křen, *Do emigrace*, s. 462-464.

Pokud by ale v Evropě došlo k vypuknutí války, dojde k obnovení československé vlády v zahraničí tak, jako za první světové války. Podle Beneše bylo důležité, aby ještě před vypuknutím války měli Češi a Slováci nějaký státní symbol, přičemž věřil, že právě on je tím symbolem, společně s vyslanci ve Spojených státech, Sovětském svazu, Velké Británii, Francii a Polsku, kteří odmítli uznat německou okupaci a předat své úřady. Dále Beneš v memorandu popsal plánovaný postup po vypuknutí války, tedy ustanovení vlády a vytvoření vojenských jednotek v zahraničí, přičemž v tomto kontextu vyjádřil naději, že Spojené státy poskytnou této vládě plné uznání a podporu. Poukázal zde také na to, že uznávání československé vlády ze strany Spojených států nebylo odňato, v případě jejího vytvoření v exilu by tak, podle něj, ani nebylo potřeba oficiálního uznání, ale jen vyjádření souhlasu a podpory.⁴²

Přání setkat se s Rooseveltem se Benešovi nakonec vyplnilo 28. května, kdy se společně setkali v Hyde Parku, venkovském sídle amerického prezidenta. Setkání pomohl dohodnout, a také se ho účastnil, Armstrong, zároveň ale bylo považováno za tajné. Obsah rozhovoru je znám pouze ze zprávy, kterou o něm Beneš ještě téhož dne poslal na několik československých vyslanectví ve světě⁴³ a z Benešových pamětí. Podle těchto zdrojů Roosevelt na začátek rozhovoru řekl, že Beneše stále považuje za prezidenta a že neuznává platnost Mnichovské dohody. Během rozhovoru se mluvilo o mezinárodní situaci v Evropě a o možném vypuknutí války v Evropě, Beneš také Rooseveltovi osvětlil dosavadní vývoj československého odboje. Ohledně budoucnosti Československa Beneš řekl, že jakmile dojde v Evropě k vypuknutí války, chce vytvořit prozatímní exilovou vládu a také armádu, tedy v podobném duchu, jako za první světové války. Ohledně ustanovení exilové vlády se Roosevelta zeptal, jestli by ji Spojené státy uznaly, a to i v případě, kdy by byly neutrální zemí. Americký prezident odpověděl ve smyslu, že takto již pomohly za minulé války a že tak pomůžou i nyní, nato se pak Roosevelt zajímal o podrobnosti uznání československé vlády za první světové války. Poté ale ještě dodal, že by také záleželo na konkrétních událostech a

⁴² MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 280, sign. V 116/1, kart. 135, USA, 1939; Beneš, Edvard, *Paměti III : Dokumenty*, Editor Milan Hauner, Praha : Academia, 2007, s. 325-329; Franklin D. Roosevelt, *Papers as President: The President's Secretary's File (PSF), 1933-1945*, *Franklin D. Roosevelt Presidential Library & Museum* (dále cit. jako: *FDRPL&M*) [online]. Series 3: Diplomatic Correspondence, Box 28, Czechoslovakia 1938-1944, [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/psfa0281.pdf; Dejmek, Jindřich, *Edvard Beneš a F. D. Roosevelt : Skica o vzájemném vztahu dvou demokratických politických lídrů*, In: *Cestou dějin : k počtům prof. PhDr. Svatavy Rakové, CSc.*, kolektivní monografie, uspořádala Eva Semotanová, Praha : Historický ústav, 2007, s. 44-45; Táborský, *Prezident*, s. 71.

⁴³ Jednalo se o vyslanectví ve Spojených státech, Velké Británii, Sovětském svazu, Francii a Polsku.

vývoji samotné války, což by otázku uznání vlády také mohlo ovlivnit. Zároveň ale také Beneše opět ujistil, že Spojené státy neuznávají vytvoření protektorátu a že stále uznávají Hurbana jako představitele československého státu. Beneš tak z tohoto setkání odcházel, jak si to podle jeho tajemníka Eduarda Táborského vykládal, se slibem uznání exilové vlády.⁴⁴ Beneš byl téměř vždy velkým optimistou a je zde tak otázka, jestli si Rooseveltova slova správně vyložil. Naopak zde také může být otázka, jestli Roosevelt během rozhovoru neřikal jen to, co chtěl Beneš slyšet, což měl americký prezident ve zvyku dělat. Podle dochovaných informací z jednání se zdá, že pokud Roosevelt řekl, že případné uznání by záviselo na konkrétních událostech a vývoji války, nejedná se o automatický slib uznání vlády, ale spíše o podmíněný příslib.

O setkání s americkým prezidentem Beneš 22. června také napsal domácím odboji, zprávu konkrétně adresoval Přemyslu Šámalovi a Ladislavu Rašínovi. Ve zprávě mimo jiné psal, že Spojené státy Československo podpoří znovu a že z budoucích jednání očekává příznivý výsledek.⁴⁵ Setkáním s Rooseveltem ale pro Beneše jednání ve Spojených státech neskončilo, ve dnech od 28. do 30. června jednal s dalšími čelními představiteli. Dne 29. června se ve Washingtonu setkal s ministrem zahraničí Hullem a dalšího dne s Wellesem. Beneš po nich chtěl získat opětovné ujištění, že neuznají okupaci Československa a že počítají s jeho obnovou, které od nich také dostal. Beneš, který se již pomalu chystal na cestu do Velké Británie, byl tak ujištěn, že Spojené státy počítají s obnovou nezávislého Československa.⁴⁶

S postupným formováním zahraničního odboje bylo potřeba jasně definovat Benešovu koncepci dalšího postupu. Ústřední kancelář Československé zahraniční akce proto vydala svoji zprávu č. 1, kterou Beneš poslal vyslanectvím ve Velké Británii a Sovětském svazu. Skládala se z 10 různých bodů a v jednom z nich bylo psáno, že jakmile to situace dovolí, dojde k vytvoření vlády v zahraničí. Podle této zprávy by bylo také potřeba, aby ohledně vzniku vlády nedělaly Spojené státy, Velké Británie,

⁴⁴ Beneš, *Paměti II.*, s. 90-93; *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 280, sign. V 116/1, kart. 135, USA, 1939; Táborský, *Prezident*, s. 73; Kuklík, Jan ml., *The Recognition of the Czechoslovak Government in Exile and its International Status 1939-1942*, In Prague Papers on History of International Relations Praha : Institute of World History, 1997, s. 188-189; Čejka, *Československý odboj*, s. 36-37; Dejmek, *Edvard Beneš a F. D. Roosevelt*, s. 45-46.

⁴⁵ Němeček, *Od rozpadu Česko-Slovenska*, s. 130-133.

⁴⁶ Hauner, *Edvard Beneš v Chicagu*, s. 51; Němeček, *Od rozpadu Česko-Slovenska*, s. 151-153; Čejka, *Československý odboj*, s. 37; Opočenský, *Formování*, s. 111-112; Křen, *Do emigrace*, s. 466.

Sovětský svaz a Francie problémy a situaci tak nekomplikovaly. Nemělo by se jednat o klasické uznání vlády, ale pouze o dohodu o „normálním fungování“ vlády.⁴⁷

Velkou propagandistickou akcí se pro Československo ve Spojených státech stala světová výstava, která se od dubna 1939 konala v New Yorku. Příprava pavilonu probíhala ještě v době před německou okupací českých zemí a z velké části již byla dokončena. Po březnových událostech americké úřady souhlasily s tím, aby byl československý pavilon dokončen a 31. května otevřen, přičemž se ihned stal středem pozornosti návštěvníků výstavy. Jeho otevření se účastnil také Beneš v doprovodu Hurbana a newyorského konzula Karla Hudce. Beneš zde prohlásil, že tento pavilon je „symbolem českého odhodlání pokračovat v boji za národní nezávislost“. Druhou propagační akcí se také stal sokolský slet, který se konal 2. července.⁴⁸

Situace ve Spojených státech před vypuknutím války vypadala pro vznikající československý odboj poměrně příznivě. Mnichovská dohoda zde nebyla de jure uznána a ani oficiálně notifikována vyslancem ve Washingtonu, sama okupace českých zemí a vznik protektorátu byly veřejně odsouzeny, vznik nezávislého Slovenského státu pak nebyl uznán. De jure tak pro Spojené státy Československá republika stále existovala a vyslanec Hurban byl jako její představitel nadále uznáván. Díky těmto předpokladům se právě zde mohl začít formovat odboj pod vedením Beneše a dá se souhlasit s tvrzením, že do léta 1939 byly Spojené státy jeho organizačním centrem.⁴⁹

Ani Spojené státy ale nemohly nehledět na fakt, že oblasti českých zemí byly ovládány Německem. Při podepsání obchodní dohody s Tureckem 5. dubna 1939 bylo řečeno, že Čechy, Morava a Slovensko jsou pod administrativní kontrolou Německa a tudíž se na zboží z těchto oblastí bude vztahovat stejné clo, jako na německé zboží. Obchodní dohoda s Československem, uzavřená v březnu 1938 pak byla ukončena, což bylo oznámeno 23. března 1939. Americké vyslanectví v Praze bylo sice uzavřeno a vyslanec Carr opustil zemi, v Praze ale stále fungoval generální konzulát, který byl uzavřen až v říjnu 1940, což mohlo podle některých státnímu prezidentovi Emilu

⁴⁷ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 308, sign. V 183/13, kart. 193, USA, 1939-1941, 1943; Němeček, *Od rozpadu Česko-Slovenska*, s. 96-98; Čejka, *Československý odboj*, s. 37-38; Beneš, *Paměti III*, s. 345-347; Opočenský, *Formování*, s. 259-261; Křen, *Do emigrace*, s. 468.

⁴⁸ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 279, sign. V 30/1, kart. 62, USA, 1939; Wannier, *Spojené státy a evropská válka*, s. 103; Jožák, *K historii*, s. 66; Beneš, *Paměti II.*, s. 142-143.

⁴⁹ Bruegel, Johann W., *Recognition of czechoslovak government in London*, In. *Journal of Czechoslovak and central european studies*, roč. 2, č. 1, 1983, s. 9; Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 116-117, 120-121; Jožák, *K historii*, s. 69, 75-76.

Háchovi dodávat alespoň jistou legitimitu.⁵⁰ Samy Spojené státy ale nevnímaly v jeho fungování změnu v jejich postoji vůči Československu. Americký Chargé d'affaires v Německu Alexander C. Kirk měl při projednávání akreditace pro nového pražského generálního konzula Irvinga N. Linnella s Němci výslovně zmínit, že jeho jmenování neznamená změnu v postoji Spojených států k Československu.⁵¹ V polovině července 1939 byl v Praze Linnell přijat na audienci u Háchy a předsedy vlády generála Aloise Eliáše. Ve své zprávě pro ministerstvo zahraničí o tom napsal, že se evidentně jednalo jen o klasické uvítání nového generálního konzula.⁵² Je tak zřejmé, že čelní protektorátní představitelé nevnímali činnost amerického generálního konzulátu jako něco, co by pro ně samotné bylo přínosem a zvyšovalo jejich legitimitu.

⁵⁰ Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 115-116; Polišínská, *Diplomatické vztahy Československa a USA, I. díl, 2. svazek*, s. 377; Zorin, *American Policy towards Czechoslovakia*, s. 122; Wanner, *Spojené státy a evropská válka*, s. 97-98.

⁵¹ The Secretary of State to the Chargé in Germany (Kirk), *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1939, General, The British Commonwealth and Europe, Volume II, Document 415, July 13, 1939 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1939v02/d409>.

⁵² The Consul General at Prague (Linnell) to the Secretary of State, *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1939, General, The British Commonwealth and Europe, Volume II, Document 415, July 13, 1939 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1939v02/d415>.

3. Formování provizorního státního zřízení

3.1 Národní výbor

Vypuknutí války změnilo dosavadní situaci československého odboje. Právě po jejím vypuknutí mělo podle Benešovy teorie právní kontinuity dojít ke zformování exilové vlády, která by měla být mezinárodně uznána a která by vedla boj za osvobození země. Na území spojeneckého státu mělo dojít k vytvoření státního aparátu, čímž se mělo dojít k plnému právnímu a faktickému obnovení republiky. Základem této teorie bylo to, že vše, co se stalo po 19. září 1938, bylo založeno na výhrůžkách, nátlaku a násilí, a není tedy právně platné.⁵³

Československá emigrace začala po vypuknutí války jednat s vládami Velké Británie a Francie o vytvoření exilové vlády. Beneš zprvu doufal, že tato otázka bude rychle vyřešena a nová vláda bude poté uznána dalšími státy, včetně Spojených států.⁵⁴ V tomto duchu psal 15. září Benešovi do Londýna konzul Papánek. Podle jeho dopisu prý bylo ten den v rádiu hlášeno, že do deseti dnů bude vytvořena exilová vláda s Benešem v čele, přičemž dalšími členy se měli stát Štefan Osuský, dosavadní velvyslanec ve Francii, generál Sergěj Ingr a generální ředitel Zbrojovky Brno Eduard Outrata. Papánek dále dodal, že doufá v pozitivní výsledek jednání a po vytvoření vlády by podle něj mohlo následovat jednání o uznání s neutrálními státy. Beneš by pak mohl této situace využít k opětovnému navštívení Spojených států.⁵⁵

Dne 29. září poslal Papánek Benešovi další dopis, ve kterém ho informoval, že ve Spojených státech zdůrazňuje, že vytvoření vlády je pro Beneše hlavní cíl, přičemž vláda bude ustanovena již brzy. Na druhou stranu ale napsal, že o tom nemá žádné zprávy a neví tak, jak se situace doopravdy vyvíjí. Nakonec také dodal, že před deseti dny mluvil s Hurbanem, který se obával, že by vytvoření exilové vlády mohlo mít neblahé důsledky. Podle jeho názoru by tím totiž prý mohlo být ohroženo dosavadní uznávání Československa a zároveň také jeho vlastní pozice ve Washingtonu. Vyslanec zastával názor, že dokud zůstanou Spojené státy neutrální, tak k žádnému uznání exilové vlády nedojde.⁵⁶ Hurban sám psal Benešovi do Londýna již 6. září s tím, že

⁵³ Beneš, *Paměti II.*, s. 115-116; Kuklík, *Vznik československého národního výboru*, s. 18; Táborský, *Prezident*, s. 65.

⁵⁴ Hauner, Milan, *Edvard Beneš a USA 1939-1942* : Nad rukopisem nevydané publikace Jana Opočenského, In *Soudobé dějiny*, III/1. 1996, s. 15; Táborský, *Prezident*, s. 73-74.

⁵⁵ Papánek, Ján, *Ján Papánek za vojny Edvardovi Benešovi*, Editor Slavomír Michálek, Bratislava : Veda, 1997, s. 17; *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 4199, sign. 40/131/XVIII/USA/1, kart. 485, USA, 1939-1940, 1. složka.

⁵⁶ Papánek, Ján, *Papánek za vojny*, s. 18-19.

chce s jakýmkoliv jednáním počkat do doby, než dojde ve Francii nebo Velké Británii k povolení vzniku československých vojenských jednotek. Odůvodňoval to tím, že musí posupovat opatrně s ohledem na neutralitu Spojených států.⁵⁷

O snahu československé emigrace o vytvoření exilové vlády se zajímal také americký velvyslanec ve Francii Bullitt, který 16. září napsal Rooseveltovi, že Beneš přijel do Evropy s úmyslem vytvořit exilovou vládu, k čemuž ale podle něj vlády Velké Británie a Francie nevidí základ a naopak vidí jen Benešovu snahu „*postavit se opět do čela něčeho*“. Velvyslanec dále doporučoval, aby Spojené státy kopírovaly postup Velké Británie a Francie v uznávání československých vyslanců ve svých zemích na principu, že Československo „*není mrtvé, ale spící*“. Také varoval před tím, že by Spojené státy uznaly případnou provizorní vládu, protože by se tím mohl Roosevelt dostat do velké trapnosti. Nakonec psal, že by se mělo pokračovat v uznávání československého vyslance ve Washingtonu jako představitele československého státu a pokud by žádal radu, měl by být odkázán na vyslance Osuského, který „*organizuje Českou (sic!) armádu a je Francouzskou vládou uznáván jako výhradní zástupce Československého státu*“.⁵⁸ S Bullitem se také zřejmě Beneš několikrát setkal a minimálně jednou také i Osuský. Podle Jana Wannera se československý prezident a americký velvyslanec setkali 2. října, a kde měl Bullitt prohlásit, že podle jeho názoru by uznání exilové vlády bylo porušením neutrality Spojených států.⁵⁹ Beneš ale do Paříže odjel z Londýna až 6. října a nemohl se tak s ním v této době potkat. Jiné setkání se mělo uskutečnit zřejmě 10. října, kdy měl Bullitt říci že neví, jaký bude postoj jeho země, určitě se ale bude řídit právními aspekty.⁶⁰ Podle Jaromíra Smutného, Benešova blízkého spolupracovníka, navštívil Beneš amerického velvyslance také 11. října, kde mu řekl, že Spojené státy nemohou uznat exilovou vládu, protože by to prý znamenalo zrušení československého vyslanectví ve Washingtonu. Předpokládají totiž, že vyslanec Hurban je podřízen vládě tak, jako by ta vláda existovala. Uznat cokoliv jiného by tedy

⁵⁷ Křen, Jan, *V emigraci : západní zahraniční odboj 1939-1940*, Praha : Naše vojsko, 1969, s. 263.

⁵⁸ Franklin D. Roosevelt, Papers as President: The President's Secretary's File (PSF), 1933-1945, *FDRPL&M* [online]. Series 1: Safe File, Box 2, Czechoslovakia, [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/psfa0018.pdf.

⁵⁹ Wanner, *Spojené státy a evropská válka*, s. 116.

⁶⁰ Hauner, Milan, *Beginning of the Czechoslovak Government in Exile 1939-1941*, In: *Exile in and from Czechoslovakia during the 1930s and 1940s*, Edited by Charmian Brinson and Marian Malet, Amsterdam; New York : Rodopi, 2009; Michálek, *Muži diplomacie*, s. 305; Kalvoda, Josef, *Otázka uznání československé provizorní vlády v Londýně Spojenými státy v roce 1941*. In: *České listy*, č. 10, 1967, s. 3.

znamenal porušení neutrality Spojených států.⁶¹ Je evidentní, že informace týkající se jednání mezi Bullittem a představitelem československého exilu nejsou úplné a je zde prostor pro jejich zpřesnění.

Postoj Spojených států vůči možnému vytvoření exilové vlády začal být vyjasňován na přelomu září a října 1939. Vyslanec Hurban psal 3. října do Londýna, že zde k uznání vlády nedojde, což zjistil během rozhovoru s osobou, kterou ve zprávě nazval „Harper“ a která pravděpodobně pracovala na ministerstvu zahraničí. Tato osoba naopak navrhovala, jestli by pro zachování právní existence Československa nebylo lepší, aby bylo politické vedení armády svěřeno nějakému „direktoriu“ a ne provizorní vládě. Na rozdíl od vlády by totiž vytvoření tohoto „direktoria“ nevyžadovalo uznání od jiných států, které prý stejně není důležité, neboť Československo nadále právně existuje.⁶²

Beneš odpověděl Hurbanovi 6. října a informoval ho o vývoji jednání o vytvoření vlády s Velkou Británií a Francií a podepsání dohody o vytvoření vojenských jednotek ve Francii, ve které byla zmíněna provizorní vláda. Také ho informoval o tom, že se setkal s americkým velvyslancem ve Velké Británii Josephem P. Kennedym, kterému zaslal memorandum z 20. dubna 1939, které tehdy obdržel Roosevelt. K tomu mu řekl, že toto memorandum stále vyjadřuje jeho politické cíle.⁶³ Ve zprávě vyslanci také nakonec odmítl ideu vytvoření direktoria.⁶⁴

Vyslanec Hurban hned 8. října napsal Benešovi telegram s tím, že oficiální stanovisko Spojených států k otázce uznání vlády bude moci zjistit až následujícího dne, byl si ale jist, že bude zamítavé. Vyslovil zde také obavu, aby tím nebyl ohrožen právní statut republiky ve válce. Zároveň zde ale navrhl, že by oficiálně Spojené státy nenotifikoval ohledně vytvoření exilové vlády tak, aby americká vláda k ní nemusela zaujmout oficiální stanovisko. Nakonec se ještě Hurban pokusil prosadit ideu vytvoření direktoria s tím, jestli by tato možnost nebyla pro některé spojence schůdnější. Také on sám ji prý považuje za vnitropoliticky výhodnou.⁶⁵ Následujícího dne, tedy 9. října, se Hurban sešel s Moffatem, kde se dozvěděl, že Spojené státy neuznají případnou exilovou vládu. Oba se tedy shodli, že v případě jejího vytvoření nebude Hurban její

⁶¹ Otáhllová, Libuše, Červinková, Milada, *Dokumenty z historie československé politiky 1939-1943. I: Vztahy mezinárodní diplomacie k politice československé emigrace na západě*, Praha : Academia, 1966, s. 36.

⁶² MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 299, sign. V 95/1, kart. 119, USA, 1939-1940.

⁶³ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4252, sign. 40/138/XVIII/USA/19/2, kart. 492, USA, 1940.

⁶⁴ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 300, sign. V 95/2, kart. 119, USA, 1939-1940; Němeček, *Od rozpadu Česko-Slovenska*, s. 149.

⁶⁵ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 299, sign. V 95/1, kart. 119, USA, 1939-1940.

vznik oficiálně notifikovat. Vyslanec sám ale přesto věřil, že možnost uznání zde stále je, chápal by ale právní odůvodnění neuznání vlády.⁶⁶

Beneš Hurbanovi odpověděl 10. října s tím, že vytvoření direktoria by podle Osuského bylo krokem zpět a nebylo tak možno o něm dále jednat. Ohledně uznání vlády ze strany Spojených států psal, že pokud by ji nemohly uznat, tak ať ji alespoň tolerují. Nakonec Beneš vyjádřil souhlas s tím, aby vyslanec americkou vládu o vytvoření vlády nenotifikoval a odsunul tak tento problém na pozdější dobu.⁶⁷ Československý vyslanec se tedy setkal s Hullem, který souhlasil s možností, že by Spojené státy nebyly oficiálně notifikovány ohledně vytvoření československé exilové vlády, což Hurban také 16. října sdělil do Londýna.⁶⁸ Stejný den se také Hurban setkal s Moffatem, který byl rád, že československý vyslanec nepředložil žádost o uznání vlády oficiálně a Spojené státy ji tak nemusely odmítnout. Moffat ale zároveň podotkl, že sama vláda ještě nebyla ustanovena.⁶⁹

Vyjednávání s Velkou Británií a Francií ohledně vytvoření exilové vlády ale bylo neúspěšné, a tak byl nakonec 17. října vytvořen Československý národní výbor, o čemž byl Hurban informován Benešem zprávou z 25. října.⁷⁰ Spojené státy se k vytvoření národního výboru nijak oficiálně nevyjádřily a jejich stanovisko k československé věci zůstalo nezměněné, kdy uznávaly právní existenci republiky a díky tomu také fungování vyslanectví ve Washingtonu, tento postoj byl jistě velmi ovlivněn proklamovanou neutralitou země. Sám vyslanec Hurban se plně podřídil Československému národnímu výboru, což do Londýna odeslal 22. listopadu a dočasně se tak upustilo od snahy o uznání ze strany Spojených států.⁷¹ Zklamání z nemožnosti vytvořit exilovou vládu jistě zasáhlo celý československý exil a také i domácí odboj, což ve svých pamětech například vyjádřil Prokop Drtina, předmnichovský tajemník Beneše a v tu dobu člen domácího odboje.⁷²

⁶⁶ Michálek, *Muži diplomacie*, s. 305.

⁶⁷ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 300, sign. V 95/2, kart. 119, USA, 1939-1940; Němeček, *Od rozpadu Česko-Slovenska*, s. 149, poznámka č. 2.

⁶⁸ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 299, sign. V 95/1, kart. 119, USA, 1939-1940.

⁶⁹ Michálek, *Muži diplomacie*, s. 306; Kalvoda, *Otázka uznání československé provisorní vlády*, s. 3.

⁷⁰ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 300, sign. V 95/2, kart. 119, USA, 1939-1940.

⁷¹ Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 121-122; Křen, *V emigraci*, s. 263; Beneš, *Paměti II.*, s. 180; MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 299, sign. V 95/1, kart. 119, USA, 1939-1940.

⁷² Drtina, Prokop, *Československo můj osud : kniha života českého demokrata 20. století*. Svazek první, kniha I., Praha : Melantrich, 1991, s. 440.

3.2 Zima a Wellesova mise

V měsících následujících po vytvoření Československého národního výboru, na což Spojené státy nijak oficiálně nereagovaly, se situace nijak zásadně nezměnila. Vytvoření exilové vlády bylo v tuto dobu nemožné a v postoji Spojených států k národnímu výboru nebyl žádný důvod ke změně. Tuto situaci shrnul vyslanec Hurban na schůzce československé zahraniční akce, které se konala 30. ledna 1940 na půdě československého vyslanectví ve Washingtonu. Této schůzky se také účastnili profesor Jaroslav Zmrhal a Václav Hovorka z Československé národní rady⁷³, konzul Papánek, plukovník Oldřich Španiel, československý vojenský přidělenec ve Spojených státech a Vratislav Trčka, neoficiální československý reprezentant v Kolumbii. Vyslanec zde prohlásil, že Spojené státy zatím ignorují existenci Československého národního výboru a odmítají ho oficiálně uzнат, zároveň ale pokračují v uznávání dosavadních zastupitelských úřadů, které jsou podle nich nositeli právní kontinuity republiky. Hurban také prohlásil, že s americkým ministerstvem zahraničí bylo dohodnuto, že pokud dojde k vytvoření exilové vlády, nebude o tom americkou stranu nijak notifikovat tak, aby Spojené státy nemusely vůči nové vládě zaujmout oficiální stanovisko, které by bylo zcela jistě zamítavé. Konzul Papánek na této schůzi také požádal vyslance Hurbana, aby při jeho plánovaném setkání s prezidentem Rooseveltem opět řešil možnost uznání. Navrhoval, aby navázal na setkání Beneše s americkým prezidentem v květnu 1939, kdy Roosevelt během tohoto setkání naznačil, že forma uznání by se mohla najít v příhodné době a Hurban mu měl podle Papánka říci, že podle nich je příhodná doba již nyní.⁷⁴ Československý vyslanec měl ale také stále na paměti možnost uznání Československého národního výboru a 14. února byl s tímto problémem na Evropské divizi ministerstva zahraničí u Moffata. Ten ale opět možnost jeho uznání odmítl a tvrdil, že Spojené státy nemohou uzнат ani případnou nově vytvořenou československou exilovou vládu, protože by nevznikla v souladu s ústavou.⁷⁵

Možnost k dosažení nějaké změny v postoji Spojených států vůči Československému národnímu výboru se podle některých emigrantů naskytla

⁷³ Vytvořena k zastupování hlavních krajských organizací ve Spojených státech.

⁷⁴ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4199, sign. 40/131/XVIII/USA/1, kart. 485, USA, 1939-1940, 2. složka; MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 2057, sign.40/21/IV/32/24d, kart. 375, USA, 1939-1940; Němeček, *Od rozpadu Česko-Slovenska*, s. 381-383; Michálek, *Muži diplomacie*, s. 253-254; Křen, *V emigraci*, s. 263-264; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 29-30.

⁷⁵ Michálek, *Muži diplomacie*, s. 254; Bruegel, *Recognition of czechoslovak government*, s. 9; Kalvoda, *Otázka uznání československé provisorní vlády*, s. 3.

s oznámením mírové cesty státního podsekretáře Wellese po Evropě. Beneš začal možnost setkání s ním sondovat hned poté, co byl plán ve Spojených státech zveřejněn a 10. února 1940 napsal Hurbanovi do Washingtonu, aby zjistil, jestli by se s ním Welles v Evropě nesešel.⁷⁶ Vyslanec ale odpověděl hned 12. února s tím, že se s ním americký diplomat v Londýně nebude moci potkat.⁷⁷ Také českoslovenští krajané ve Spojených státech chtěli využít této příležitosti a před jeho odjezdem do Evropy mu předali své vlastní memorandum. Jeho obsahem byl hlavně popis teroru a útlaků, kterým jsou nyní obyvatelé bývalého Československa vystaveni. Také zde vyjádřili názor, že podle nich je obnova svobodného a demokratického Československa základní nutností pro zachování míru v Evropě. Nakonec dodali, že podporují „*hnutí za svobodné Československo a svobodnou Evropu, vedené Dr. Edvardem Benešem*“.⁷⁸ O tomto kroku krajanů pak Beneše ve svém dopise z 6. března zpravil konzul Papánek.⁷⁹

Beneš ale pokračoval v hledání jiných možností, jak se setkat s Wellesem. Dne 9. března napsal americkému velvyslanci ve Velké Británii Kennedymu, jestli by se s Wellesem nemohl potkat, když je právě na cestě do Londýna. O dva dny později mu velvyslanec odpověděl s tím, že pobyt Wellese v Londýně má na starosti Chargé d'affaires Herschel Johnson, a proto mu jeho dopis také předal. Beneš si tento velvyslancův přístup vykládal americkou vnitropolitickou situací, zatímco podle Smutného za to mohla agitace Slováků ve Spojených státech. Hned následujícího dne, 12. března, Benešovi napsal přímo Johnson s tím, že se s ním Welles bohužel nebude moci kvůli nedostatku času setkat.⁸⁰ Ani nyní se ale Beneš nevzdal a následujícího dne poslal Johnsonovi pro Wellese dopis a připravené memorandum. V dopise psal, že memorandum je adresované prezidentu Rooseveltovi a pro vládu Spojených států a prosí, aby bylo bráno ve Washingtonu v potaz. Ohledně osobního setkání psal, že si uvědomuje, že je Welles v Londýně časově zaneprázdněn a také že uskutečněním společné schůzky by mohly vzniknout nějaké nepříjemné komplikace.⁸¹ Samotné

⁷⁶ Tábořský, *Presidentův sekretář*, 71-72.

⁷⁷ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 299, sign. V 95/1, kart. 119, USA, 1939-1940.

⁷⁸ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Memorandum amerických čechoslováků předané S Wellesovi při jeho odjezdu do Evropy, nedatováno; Němeček, *Od rozpadu Česko-Slovenska*, s. 377-381.

⁷⁹ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4199, sign. 40/131/XVIII/USA/1, kart. 485, USA, 1939-1940, 2. složka; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 35.

⁸⁰ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 1887, sign.40/1/I/9, kart. 335, Návštěva S. Wellese v Londýně, 1940; Tábořský, *Presidentův sekretář*, 122, 127; Němeček, *Od rozpadu Česko-Slovenska*, s. 408; Otáhllová, Červinková, *Dokumenty*, s. 85-86.

⁸¹ Němeček, *Od rozpadu Česko-Slovenska*, s. 411-416; MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 1887, sign.40/1/I/9, kart. 335, Návštěva S. Wellese v Londýně, 1940; Tábořský, *Presidentův sekretář*, 128-129.

memorandum se pak týkalo hlavně otázky Československa po válce a nutnosti předmnichovských hranic pro jeho existenci.⁸²

Odmítnutí osobního setkání s Wellesem Beneše jistě zasáhlo, zvláště po zkušenostech, které měl z jeho nedávného pobytu ve Spojených státech. Americký diplomat se navíc během své návštěvy Velké Británie setkal nejenom s britskými politiky, ale také s představiteli polského exilu. Důvodem, proč se Welles nesetkal s Benešem, bylo rozhodnutí Odboru evropských záležitostí na ministerstvu zahraničí z 15. února 1940.⁸³

Memorandum československých krajanů, které bylo Wellesovi předáno před jeho odjezdem do Evropy, bylo předmětem dopisu konzula Papánka Benešovi z 22. března. Konzul ho informoval, že text memoranda byl 13. března předán také na americké ministerstvo zahraničí členy Československé národní rady, kde byli informováni, že postoj Spojených států k Československu se nezmění a Slovenská republika nebude uznána. Delegace pak toto memorandum také předala několika členům kongresu, členům Sněmovny reprezentantů Karlu Stefanovi a Adolphu J. Sabathovi, kteří pocházeli z Čech, a senátoru Claudu Pepperovi. Ten slíbil zařazení textu memoranda do Congressional records⁸⁴, zatímco Sabath navrhl možnost prosazení rezoluce na finanční pomoc ženám a dětem v obsazených územích.⁸⁵

Na jaře 1940 nebyl problém uznání Československého národního výboru ze strany Spojených států prakticky vůbec řešen. Jednou z mála aktivit v tomto ohledu byla cesta amerického profesora politických věd Kalifornoské univerzity Malbone W. Grahama na Osmý americký vědecký kongres ve Washingtonu. Profesor se 8. května setkal v Chicagu s Papánkem, který ho během setkání požádal, aby zjistil stanovisko amerického ministerstva zahraničí vůči Československu, případně také možnost uznání národního výboru. Když se Graham po skončení kongresu vracel do Kalifornie, tak po cestě volal Papánkovi a sdělil mu, že se setkal s vyslancem Hurbanem. Také řekl, že si myslí, že by se mělo vytvořit memorandum, kde by byli citováni američtí autoři

⁸² MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Memorandum odevzdané S. Wellesovi panem prezidentem Benešem, 13. březen 1940.

⁸³ Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 122, poznámka č. 52; Kennan, George F., *Z Prahy po Mnichovu : diplomatické zprávy 1938-1940*, Praha : Academia, 2021, s. 17; Hauner, *Edvard Beneš a USA*, s. 15.

⁸⁴ Oficiální záznamy jednání amerického Kongresu.

⁸⁵ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4199, sign. 40/131/XVIII/USA/1, kart. 485, USA, 1939-1940, 2. složka; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 36.

v oblastech neutrality, válečného práva a uznání nezávislosti. Papánek pak o obou těchto rozhovorech s Grahamem napsal 28. května Benešovi.⁸⁶

S profesorem Grahamem se také 10. června setkal Josef V. Polodna, československý diplomat, v této době ale asistent na Kalifornské univerzitě. Americký profesor mu řekl, že uznání od Spojených států je vázáno neutrálním statusem země. Vstup země do války by ale znamenal, že se Československo stane právním a i skutečným spojencem Spojených států a jeho zahraniční vláda by tak měla být uznána *de jure* a *de facto*.⁸⁷

3.3 Vznik provizorní vlády

Německý útok na Francii, Belgii, Nizozemí a Lucembursko, jejich porážka a obsazení, přesun centra československé emigrace z Francie do Velké Británie a v neposlední řadě také změna britské vlády s novým ministerským předsedou patří k událostem, které silně poznamenaly vývoj československé emigrace. Během června a července 1940 tak dostalo jednání o vytvoření exilové vlády v Londýně, které probíhalo již od dubna, nový náboj, vytvoření vlády již totiž nečelilo tolika obtížím, jako na podzim minulého roku.

O vývoji celkové situace informoval Beneš vyslance Hurbana zprávou z 5. července 1940. Psal o evakuaci československé armády a exilových politických činitelů z Francie do Velké Británie a informoval ho také o průběhu dosavadního jednání s Brity o vytvoření vlády na jejím území. Zároveň také vyslance požádal, aby zjistil, jaký by byl postoj Spojených států, pokud by byla v Londýně vytvořena a uznána exilová vláda. Chtěl také, aby mu do Velké Británie sdělil, co mohou pro získání uznání od Spojených států udělat. Hurban měl také s těmito věcmi seznámit Jan Masaryka, bývalého vyslance ve Velké Británii, který ale nyní byl ve Spojených státech a jehož osoba byla také zvažována jako člen nové vlády.⁸⁸ Další informace ohledně vytvoření vlády poslal Beneš Hurbanovi 11. července, kde psal, že jednání s Velkou Británií byla skončena a na jejím území bude vytvořen provizorní státní aparát. Dodával, že britské vládě byla předložena oficiální žádost o uznání exilové vlády.⁸⁹ Spojené státy v této době nijak oficiálně neřešily a ani nijak nezasahovaly do probíhajících jednání o jejím vytvoření a

⁸⁶ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 4199, sign. 40/131/XVIII/USA/1, kart. 485, USA, 1939-1940, 2. složka; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 44-45.

⁸⁷ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 4199, sign. 40/131/XVIII/USA/1, kart. 485, USA, 1939-1940, 3. složka.

⁸⁸ Němeček, Jan a kol., *Od uznání československé prozatímní vlády do vyhlášení válečného stavu Německu 1940-1941, Svazek I.*, Praha : Ústav mezinárodních vztahů : Historický ústav Akademie věd ČR, 2006, s. 63-64; *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 300, sign. V 95/2, kart. 119, USA, 1939-1940.

⁸⁹ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 300, sign. V 95/2, kart. 119, USA, 1939-1940.

uznání, tento vývoj ale jistě bedlivě sledovaly a všímaly si výhrad, které britská vláda během jednání vznášela.⁹⁰ V době po pádu Francie se zároveň měnila situace i ve Spojených státech, německé vojenské úspěchy totiž byly považovány za hrozbu jak pro bezpečnost země, tak i celé západní polokoule. V důsledku toho tak rostla veřejná podpora pro pomoc Velké Británii a jejím spojencům, americký Kongres pak schválil velké finanční prostředky na zbrojení a mimo jiné také brannou povinnost, poprvé v amerických dějinách v době míru.⁹¹

Vláda Velké Británie oficiálně uznala prozatímní exilovou vládu Československa 21. července 1940, což bylo také o dva dny později zveřejněno.⁹² Beneš Hurbana o tomto uznání informoval 22. července s tím, že veřejně by to mělo být oznámeno právě následujícího dne. Hned 24. července pak Beneš poslal další, obsírnější zprávu. Vyslanci oznamoval, že poté, co byla vytvořena vláda, je nutné, aby také bylo obnoveno co nejvíce diplomatických zastoupení v zahraničí. Podle Beneše by se nemělo žádat o nové uznání, ale prosazovat to, že republika formálně nepřestala existovat a její úřady po nečinnosti opět obnovují svoji činnost. Hurban by tak podle něj měl ve Washingtonu sondovat, jestli by nebylo lepší, aby československý vyslanec řekl, že prostě zastupuje tuto vládu a formální diplomatické styky by tak byly obnoveny, přičemž tento postup Beneš považoval za takový, který by Spojeným státům mohl usnadnit situaci. Pokud by to tak bylo možné, měl to Hurban sdělit do Londýna.⁹³

Československý vyslanec se proto 16. srpna setkal s Rayem Athertonem, novým ředitelem Evropské divize na americkém ministerstvu zahraničí, který zde vystřídal Moffata. Schůzky se účastnil také Masaryk, který se v exilové vládě stal ministrem zahraničí. Oba mu sdělili, že by chtěli, aby vláda Spojených států alespoň nějak uznala československou vládu, například navrhovali, aby byl uznán konzulský patent vydaný novou vládou, nebo aby souhlasily s personálními změnami na československých zastupitelských úřadech v zemi. Atherton na tyto jejich návrhy odpověděl, že by se o tom musel nejdříve poradit s Wellesem. Následujícího dne, 17. srpna, pak československý vyslanec Wellese sám navštívil a také s ním probíral uznání vlády, přičemž od něj dostal slib, že do týdne dostane odpověď. Státní podsekretář také řekl, že zařídí návštěvu Hurbana a Masaryka u prezidenta Roosevelta, což by mohlo být bráno

⁹⁰ Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 123.

⁹¹ Dallek, *Franklin D. Roosevelt*, s. 223-224; Wanner, *Spojené státy a evropská válka*, s. 180.

⁹² Drtina, Prokop, *Československo můj osud : kniha života českého demokrata 20. století*. Svazek první, kniha II., Praha : Melantrich, 1991, s. 529.

⁹³ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 89-90; *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 300, sign. V 95/2, kart. 119, USA, 1939-1940.

také jako uznání vlády.⁹⁴ O tomto svém setkání pak Hurban informoval Londýn zprávou z 20. srpna.⁹⁵ Sám Masaryk přitom již 4. srpna psal Benešovi mimo jiné to, že Spojené státy nevezmou na vědomí existenci vlády ani mlčky a také nechtějí jakékoliv veřejné přetřásání této otázky.⁹⁶ O vývoji jednání v otázce uznání vlády ze strany Spojených států se také mluvilo na 4. ministerské radě 23. srpna. Předseda vlády Jan Šrámek zde shrnul zprávu od ministra zahraničních věcí Masaryka z Washingtonu, že uznání vlády je již blízko, mělo se ale jednat o neoficiální informaci. K této zprávě pak státní ministr na ministerstvu zahraničí Hubert Ripka poznamenal, že vyslanec Hurban spolu s Masarykem provádějí ve Washingtonu sondáže, jestli by Američané uznali jejich vládu ne de jure, ale de facto. Ohledně schůzky Masaryka s Rooseveltem podle Ripky nebyly žádné informace, podle Hurbana by ale měly být příznivé. Více dalších informací by pak měl sdělit sám Masaryk poté, co se vrátí ze Spojených států. Ripka se pak ještě vyjádřil o tom, že jihoamerické státy se asi budou chovat podle přístupu Spojených států. Dokud tedy vládu neuznají Američané, tak uznání od jiných amerických států je nepravděpodobné.⁹⁷

Úředníci amerického ministerstva zahraničí o problému uznání československé exilové vlády mluvili na jednání, které se konalo někdy po 16. srpnu, kdy se uskutečnila schůzka Athertona s Hurbanem a Masarykem. Šéf evropského odboru ostatním účastníkům vyložil obsah jeho schůzky s nimi, po čemž zpochybnil vhodnost uznání exilové vlády. Podle něj by to mohlo mít za důsledek to, že by se do Spojených států dostala velká skupina Čechoslováků, přičemž by nad těmito lidmi neměli kontrolu. Také se obával, že by tím mohl vzrůst vliv Beneše a jeho spolupracovníků nad Američany československého původu a zároveň by zde mohli získávat také peníze na svoji činnost. Atherton se dále obával, že s takto rostoucím vlivem by pak rostly jejich zásahy jak do vnitřních, tak mezinárodních záležitostí Spojených států a zároveň by také svojí aktivitou mohli povzbuzovat jiné skupiny k podobné činnosti. Dalším negativním bodem prý bylo, že podle něj někteří přední činitelé, například právě Masaryk, šíří panslavistické myšlenky a propagandu ve prospěch Sovětského svazu. Po tomto Athertonově výkladu měla následovat diskuze, ve které se její účastníci shodli na

⁹⁴ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 4199, sign. 40/131/XVIII/USA/1, kart. 485, USA, 1939-1940, 3. složka; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 51; Michálek, *Muži diplomacie*, s. 254-255.

⁹⁵ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, *Svazek I.*, s. 107-108; *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 299, sign. V 95/1, kart. 119, USA, 1939-1940.

⁹⁶ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 2519, sign. 40/31/V/455, kart. 385, J. Masaryk, 1939-1940.

⁹⁷ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 686, sign. V176A/1, kart. 180, Čs. vláda, 1940; Opočenský, Jan, *Válečné deníky Jana Opočenského*, Editor Jana Čechurová et al., Praha : Karolinum 1991, s. 35.

oficiálním stanovisku Spojených států. Československá exilová vláda nebude uznána a Masaryk, v případě, že by byl jmenován jejím ministrem (kterým již v tu chvíli byl – pozn. autora), nebude považován za diplomatického činitele, ale za soukromou osobu tak, jak je tomu nyní.⁹⁸

O rozhodnutí Spojených států informoval Hurban Beneše ve své zprávě z 28. srpna 1940. Bylo mu řečeno, že „USA nemůže zaujmout stanovisko vůči československé vládě. Tím by bylo ohroženo nynější stanovisko vůči ČSR dosud *de jure* uznávané.“⁹⁹ Spojené státy tak pokračovaly ve svém stanovisku, které zaujaly již k na podzim 1939 k Československému národnímu výboru. Proklamovaly pokračování uznávání existence Československé republiky a tím i její zastoupení ve Washingtonu, tedy vyslance Hurbana a celou síť jemu podřízených pracovišť. Roly v tom jistě také hrála stále neutralita Spojených států. Pro Američany byl tento stav zřejmě výhodný, protože na jedné straně odmítaly německé obsazení českých zemí a uznávaly právní kontinuitu Československé republiky, na druhé straně se ale odmítnutím řešení otázky nepouštěly do jistě komplikovaných právních debat, které by podle nich celé situaci vůbec nepomohly. Proti uznání stálo také mnoho jiných a různě závažných argumentů, které byly shrnuty na poradě pracovníků amerického ministerstva zahraničí. Roly zde také jistě hrála stálá nejistota ohledně toho, jestli je Beneš a jeho spolupracovníci dostatečným reprezentantem Československa. Oficiálně tak americká vláda existenci československé exilové vlády ignorovala.¹⁰⁰ Případné uznání ze strany Spojených států by nemělo vliv jen na československo-americké vztahy a vnitřní vývoj samotné emigrace, ale také hlavně na postoj jiných, a to převážně neutrálních zemí. Takovéto uznání by mělo jistě dopad na země Latinské Ameriky, která do velké míry následovala politiku Spojených států, čímž by se opět zvýšila prestiž exilové vlády.

Postoj Spojených států shrnul Masaryk po své příjezdu do Velké Británie na schůzi 8. ministerské rady, která se konala 27. září. Ve svém výkladu, kde se mimo jiné dotkl politické situací v zemi, blížících se voleb, habsburského vlivu¹⁰¹ nebo situací v československých krajanských organizacích, prohlásil, že do prezidentských voleb nelze očekávat uznání exilové vlády. Podle něj vyslanec Hurban mluvil s Hullem a

⁹⁸ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 108-109, poznámky; Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 124.

⁹⁹ *MÚA AV ČR, EB II.*, inv. č. 299, sign. V 95/1, kart. 119, USA, 1939-1940; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 108; Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 124.

¹⁰⁰ Bruegel, *Recognition of czechoslovak government*, s. 9.

¹⁰¹ Otto Habsburský byl po porážce Francie ve Spojených státech, kde snažil prosazovat ideu Podunajské federace, která měla zahrnovat i území Československa.

Wellesem, podle nichž jsou Spojené státy ochotné udělat cokoliv kromě samotného uznání vlády a navázání oficiálních diplomatických styků, podřízenost československého vyslanectví ve Washingtonu exilové vládě ale tolerují.¹⁰² Podle státního ministra Ladislava K. Feierabenda byly tyto zprávy o neuznání vlády „*studenou sprchou*“.¹⁰³

Nemožnost dosáhnout dohody s Američany popsal také ve svém dopise Benešovi konzul Papánek ze 4. října. Podle jeho slov se v této otázce prakticky nijak nepokročilo a připojil jen záznam jednání mezi Hurbanem s Wellesem z 30. září. Podle amerického diplomata neproběhla plánovaná schůzka Masaryka s Rooseveltem z důvodu nějakého nedorozumění. Oba se poté dohodli, že někdy po 15. říjnu by československý vyslanec navštívil amerického prezidenta, kde mu chtěl předat zprávu o stavu československé zahraniční akce v Londýně.¹⁰⁴ Žádné informace o této plánované schůzce ale zřejmě nejsou známé.

Beneš se ani po těchto zprávách nevzdal snah o získání amerického uznání. Dne 22. srpna napsal Hurbanovi o tom, aby zvážil, jaký dopad by mělo uznání exilové vlády na československé krajany ve Spojených státech a na průběh předvolební kampaně prezidentských voleb, naplánovaných na začátek listopadu 1940. Beneš navrhoval, aby Hurban v soukromých rozhovorech na ministerstvu zahraničí naznačoval, že případné uznání vlády před volbami by mohlo přinést hlasy Čechů a Slováků. Hurban ale takovéto zásahy odmítal, což také napsal Masarykovi, který byl právě v New Yorku. Podle něj by takovýto postup mohl ohrozit československou pozici v zemi, varoval také, že v krajanské komunitě jsou příznivci obou stran a případné uznání by jejich postoje pravděpodobně nezměnilo.¹⁰⁵ Beneš zde byl evidentně ochoten dosáhnout amerického uznání i využitím svého, minimálně domnělého, vlivu v československé krajanské komunitě a tím i zasahovat do vnitřní politiky Spojených států. Je otázkou, jestli by tento přístup mohl vyjít a jestli by také neměl i nějaké negativní důsledky, ať už například ve větší animozitě krajanského hnutí, či amerických úředníků a politiků vůči Benešovi nebo i celému exilu.

Československé emigraci bylo stále více jasné, že ve Spojených státech v dohledné době zřejmě nedojde k podstatné změně názorů a původní očekávání o

¹⁰² MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 686, sign. V176A/1, kart. 180, Čs. vláda, 1940.

¹⁰³ Feierabend, Ladislav K., *Politické vzpomínky II.*, Brno : Atlantis, 1994, s. 37.

¹⁰⁴ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4199, sign. 40/131/XVIII/USA/1, kart. 485, USA, 1939-1940, 3. složka.

¹⁰⁵ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 300, sign. V 95/2, kart. 119, USA, 1939-1940; Michálek, *Muži diplomacie*, s. 252, 255.

uznání vlády bezprostředně po tom britském se změnila ve vyčkávání. Beneš se rozhodl čekat do doby po amerických prezidentských volbách a opustil tak možnost, kterou Hurbanovi dříve navrhoval. Přestože podle Táborského Beneš neměl žádné velké výhrady vůči kandidátu republikánské strany Wendellu Willkiemu, více preferoval demokratického kandidáta Roosevelta, protože se obával možných zmatků a dočasného ochromení úřadů v případě vítězství republikánského kandidáta, což by, podle něj, prospělo Německu.¹⁰⁶ Možné další řešení otázky uznání napsal Beneš Hurbanovi ve zprávě z 28. října, ve které ho také zároveň informoval o vývoji exilu ve Velké Británii. Beneš zde psal, že nechápe, proč Spojené státy trvají na neuznání vlády, doufal ale, že se to změní po prezidentských volbách. Navrhoval také, že by se po nich mohl obrátit přímo na Roosevelta, pokud by byl tedy znovuzvolen, a odvolal se na jejich dřívější setkání v 1939.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Táborský, *Prezident*, s. 75; Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 123; Kuklík, *Vznik československého národního výboru*, s. 124.

¹⁰⁷ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 2054, sign. 40/21/IV/32/24a, kart. 375, USA, 1939-1940.

4. Obnovení snah

4.1 Zimní jednání

Po amerických prezidentských volbách, které opět vyhrál demokrat Roosevelt, se československá emigrace opět chtěla začít snažit o získání uznání své vlády v Londýně. Hned 7. listopadu 1940 psal Papánek Benešovi do Velké Británie. Informoval ho, že je již po volbách, ale že ještě nemluvil s Hurbanem. Až s ním ale bude mluvit, tak ho chce požádat, aby u amerického ministra zahraničí nebo prezidenta zjistil, jak se nyní dívají na československou věc. Také by měl žádat americké představitele, aby alespoň postupně změnili svoje stanovisko vůči exilové vládě ve Velké Británii a uznali ji, respektive některé její akty. Papánek zde vyjádřil názor, že problém uznání měl být také prosazován z Velké Británie, a to jak přes zdejší americkou ambasádu, tak přímo přes britskou vládu. Konzul také Beneše informoval o tom, že se do Washingtonu chystá delegace Československé národní rady kvůli její registraci, čehož chce využít k probrání možnosti uznání československé exilové vlády s americkými politickými činiteli.¹⁰⁸

Přestože bylo již po prezidentských volbách, tak se ohledně uznání vlády nevyvíjela nijak zvlášť velká aktivita. Prezident Beneš sice sdělil britskému přidělenci k československé exilové vládě Robertu H. Brucemu Lockhartovi, že se Spojenými státy hodlá zahájit jednání o jejím uznání¹⁰⁹, do konce roku se ale v tomto ohledu prakticky nic nedělo. Až 7. ledna 1941 poslal Papánek Benešovi další dopis s novými informacemi. Konzul zde popisoval, že se před vánočními svátky setkal ve Washingtonu s Hurbanem, který mu řekl, že nemůže otázku uznání exilové vlády tolik tlačit. Odůvodnil to tím, že úředníci na americkém ministerstvu zahraničí nepovažují tuto otázku za zralou k řešení. Podle nich je totiž problém v teorii právní kontinuity, která nemůže být automaticky přijata. Pokud totiž československá emigrace mluví o své exilové vládě jako o vládě provizorní tak, jak ji uznává Velká Británie, tak tím sama emigrace popírá její kontinuitu s předmnichovskou vládou. Papánek ale také psal, že otázka uznání exilové vlády bude americkým činitelům prezentována z několika různých stran, uváděl zde článek Edgara A. Mowrera, korespondenta Chicago Daily News, s názvem „*US Relations with Czechs a Maze of Contradictions*“. Další aktivitou

¹⁰⁸ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4199, sign. 40/131/XVIII/USA/1, kart. 485, USA, 1939-1940, 3. složka; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 56.

¹⁰⁹ Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 126.

je zájezd delegace Československé národní rady, která ten den odejela do Washingtonu a která chce americkým činitelům předložit své memorandum na toto téma.¹¹⁰

K Papánkovu dopisu ze 7. ledna 1941 byly také přiloženy texty zmíněného novinového článku a memoranda československé krajanské organizace. V tomto memorandumu Československá národní rada prohlásila, že oceňuje projev prezidenta Roosevelta z 29. prosince 1940, ve kterém mimo jiné prohlásil, že Američané musí „*integrovat válečné potřeby Velké Británie a dalších svobodných národů, které vzdorují agresi*“¹¹¹. Autoři memoranda zde ale poukazovali na zjevnou „odchylku“ ve vztazích mezi Spojenými státy a Československem, jejíž vyřešení by přineslo posílení odporu tohoto demokratického národa, který byl nazván „*majákem demokracie ve střední Evropě*“. Spojené státy totiž sice pokračovaly v uznávání československých diplomatických a konzulárních reprezentantů, československou exilovou vládu v Londýně ale formálně neuznávaly. Memorandum dále pokračuje: „*Poněvadž je Československo jedním z členů spojenců – a prezident mluvil o spojeneckých vládách bez výjimek – zdá se vhodné, aby byla československá vláda v Londýně formálně uznána jako jediný reprezentant dočasně vojensky okupovaného Československa tak, jako jsou vlády dalších spojeneckých zemí v Londýně, Polska, Norska a Nizozemska.*“¹¹² Memorandum Československé národní rady tak poukázalo na rozdílný přístup Spojených států vůči československé prozatímní exilové vládě na jedné a jinými exilovými vládami na druhé straně.

Problémem neuznání vlády se ve svém článku, který byl připojen k Papánkovu dopisu, zabýval také novinář Mowrer. V tomto článku psal, že americké ministerstvo zahraničí sice uznalo změny na československých úřadech po Mnichovské dohodě, čímž myslel na pozicích prezidenta či premiéra, neuznalo ale ústavní změny na základě Stimsonovy doktríny¹¹³ a Československá republika tak podle nich nadále existovala. Autor pokračoval dále tím, že pokud republika existuje, je tedy státem, který ale musí mít vládu, což tedy znamená, že nějaká vláda se někde nachází. Mowrer také popisoval to, jak se vyslanec Hurban snažil dosáhnout uznání Československého národního

¹¹⁰ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4200, sign. 40/131/XVIII/USA/2, kart. 485, USA, 1941, 1. složka; AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 63.

¹¹¹ Fireside Chat, APP [online]. December 29, 1940 [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/fireside-chat-9>.

¹¹² MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Dopis Dr. Papánka p. prezidentovi ze 7. 1. 1941, 7. leden 1941.

¹¹³ Doktrína, kterou vyhlásil americký ministr zahraničí Henry L. Stimson v roce 1932 v reakci na Japonskou okupaci Mandžuska. Podle této doktríny nemělo dojít k uznání teritoriálních změn provedených na základě síly.

výboru a také kontinuity Benešovi prezidentské funkce. Hurban také prý navrhoval, aby byla Stimsonova doktrína rozšířena na neuznání rezignace státních úředníků související s teritoriálními změnami provedených na základě síly, čímž by Spojené státy mohly uznávat Beneše jako prezidenta Československé republiky. Tato myšlenka ale na americkém ministerstvu zahraničí nebyla přijata příznivě. Autor článku dále psal, že poté, co byla v Londýně vytvořena exilová vláda, bylo do jejího názvu vsunuto slovo provizorní, což podle něj indikuje, že se nejedná o stejnou předmnichovskou vládu, ale pouze o dočasnou. Pokud by tedy Spojené státy uznaly exilovou vládu, tak by se nejednalo o neutrální čin. I přes to ale Mowrer považoval uznání vlády za vhodné, protože pokud by došlo k setkání demokratických sil světa, což Roosevelt zvažuje, tak by Československo bylo mezi pozvanými a v tu chvíli by bylo vhodné, aby zde byli reprezentanti vlády, kterou Spojené státy uznávají.¹¹⁴

Přestože vyslanec Hurban řekl Papánkovi, že nechce otázku uznání exilové vlády zbytečně tlačit, setkal se 13. ledna 1941 na ministerstvu s Athertonem. Ten začal tím, že se na ně „z několika stran obrátili, abychom upřesnili svoje stanovisko vůči československé provizorní vládě sídlící v Londýně“ a možnost jejího uznání. Podle něj Spojené státy plně uznávají právní existenci Československé republiky, což je demonstrováno tím, že stále uznávají vyslance Hurbana jako plnoprávného zástupce dočasně okupovaného státu, dále také tím, že americká vláda odmítla uznat okupaci českých zemí a jejich začlenění do Německa. Atherton dále pokračoval vysvětlením, proč Spojené státy nemohou uznat československou exilovou vládu. Řekl: „*Uznání provizorní, revoluční a neústavní vlády by zapříčinilo celou řadu komplikovaných otázek mezinárodně právních, které by ohrozily nynější stav.*“ Podle něj si sice Spojené státy uvědomují pozitivní psychologický účinek uznání vlády, důležitější ale je uznávání Československé republiky ve staré formě. Atherton argumentoval tím, že provizorní vláda například nemůže vládnout na osvobozeném československém území. Hurban je podle něj naopak právoplatným představitelem vlády, jejíž vládnutí bylo dočasně přerušeno. Československý vyslanec so ho poté zeptal, jestli by mohl dostat odpověď na uznání vlády písemně, což Atherton odmítl s tím, že takováto odpověď by se raději neměla dávat písemně. Hurban se poté ještě zeptal na to, jestli je nějaká animozita mezi americkým ministerstvem zahraničí a Masarykem. Americký diplomat odpověděl, že o žádné neví a hned dodal, že neuskutečnění slibovaného setkání mezi

¹¹⁴ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Dopis Dr. Papánka p. prezidentovi z 7.1.1941, 7. leden 1941.

Masarykem a Rooseveltem bylo zapříčiněno stanoviskem americké vlády k československé provizorní vládě, kde se Masaryk stal ministrem. Ještě téhož dne večer se pak Hurban setkal s Jamesem C. Dunnem, politickým poradcem na ministerstvu zahraničí, který potvrdil Athertonovo stanovisko k otázce uznání vlády. Československý vyslanec se ho poté zeptal, jestli by celý tento problém nešel řešit na základě toho, že Spojené státy nikdy nezaujaly oficiální stanovisko vůči Mnichovské dohodě a toho, že Hurban Američany oficiálně nenotifikoval o jejím uzavření, rezignaci Beneše na prezidentský úřad a následnou volbu Háchy na tento post. Dunna to podle zápisu zjevně zaujalo a slíbil, že tento návrh více prostuduje.¹¹⁵

Konzul Papánek psal Benešovi opět 17. ledna 1941, kdy ho informoval o průběhu zájezdu představitelů Československé národní rady do Washingtonu, o kterém ho již informoval ve svém dopise ze 7. ledna. Delegace 8. ledna předala zmiňované memorandum Dunnovi, který slíbil jeho předání ministru Hullovi. Také podotkl, že Spojené státy stále uznávají existenci Československé republiky, uznáním exilové vlády v Londýně by ale mohla být tato pozice ohrožena, čímž zopakoval dřívější stanovisko Athertona. Dunn také dodal, že by se na tento problém nemělo tlačit. Na otázku delegace, jestli Spojené státy nechtějí československou provizorní vládu uznat kvůli Německu, odpověděl s tím, že na Německu vůbec nezáleží, ale že by to mohlo vytvořit pro Spojené státy nebezpečný precedens. Tuto věc již dále nespecifikoval, ale Papánek ve svém dopise psal, že se mu zdá, že šlo o pobaltské státy a Sovětský svaz.¹¹⁶

Delegace Československé národní rady, společně s Hurbanem a Papánkem, dále navštívila předsedu zahraničního výboru Sněmovny reprezentantů, kongresmana za demokratickou stranu Sol Blooma, kterému také předali text memoranda. Politik slíbil pomoc a prohlásil, že se v americkém Kongresu nestane nic, co by uškodilo zájmům Československa. Dále také slíbil projednat záležitost uznání exilové vlády s Hullem a prezidentem Rooseveltem. Delegace poté také navštívila předsedu zahraničního výboru Senátu Waltera F. Georgese, který také obdržel text memoranda a také slíbil zjistit Hullovo stanovisko. Papánek tato setkání hodnotil tak, že se ukázalo, že v amerických politických kruzích je překvapení nad „anomálií“, které v československých věcech existuje a kterou je podle nich potřeba regulovat. Dále se také konzul zmínil o tom, že

¹¹⁵ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 260-261; *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Záznam vyslance Hurbana o uznání čsl. vlády vládou USA, 13. leden 1941.

¹¹⁶ Papánek narážel na problém amerického postoje k obsazení pobaltských států Sovětským svazem v roce 1940.

„naši američtí přátelé“¹¹⁷ se také dotazovali na postoj Spojených států a bylo jim řečeno, že politikou země je podpora Velké Británie a jejích spojenců, tedy i Československa. Nejdříve se ale musí v Kongresu odhlasovat schválení pomoci Británii a jejím spojencům¹¹⁸, což bude trvat minimálně šest týdnů a teprve poté by se mohlo přistoupit k řešení československé otázky. Papánek tak tyto události shrnul tak, že otázka uznání československé exilové vlády byla „definitivně položena“ a je podle něj důležité, že na ní byli upozorněni vedoucí činitelé v době, kdy se jedná o důležité pomoci pro Velkou Británii a její spojence. Na konec svého dopisu Papánek ještě doplnil, že po těchto jednáních ještě mluvil s Hurbanem o tom, co by měl probírat v jednání s americkými představiteli. Mělo jít hlavně o otázku notifikace Mnichovské dohody, rezignace Beneše a volbě Háchy a dále o dodržování přistěhovalecké kvóty do Spojených států na základě předmnichovských československých hranic.¹¹⁹

Na memorandum Československé národní rady, které bylo 8. ledna předáno Dunnovi, odpověděl Hull 23. ledna. V dopisu adresovaném profesoru Zmrhalovi, předsedovi krajanské organizace, ministr zahraničí psal, že se memorandu dostalo pečlivému zkoumání. Ohledně požadavku na uznání exilové vlády psal, že je s tím spojeno mnoho jiných otázek, které musí být brány v úvahu. Také se zde vyjádřil, že pokud by bylo v budoucnosti možné tímto směrem postupovat, tak to bude zvaženo s ohledem na fakta a aktuální souvislosti. Hull také nezapomněl dodat, že vyslanec Hurban je americkou vládou stále uznáván. Stejný dopis obdržel také sám československý vyslanec.¹²⁰

Očekávané uznání od Spojených států po ukončených prezidentských volbách stále nepřicházelo, a tak Beneš podle Táborského 23. ledna napsal Hurbanovi, aby o tom zjistil více informací.¹²¹ Je možné, že prezident Beneš v tu dobu ještě nebyl seznámen s rozhovory z 13. ledna mezi Hurbanem a Athertonem a Hurbanem a Dunnem, s velkou pravděpodobností také ještě neobdržel Papánkův dopis ze 17. ledna 1941. O den později, tedy 24. ledna, napsal Hurbanovi do Washingtonu také ministr zahraničí Masaryk. Podle něj je Beneš znepokojen postojem Spojených států vůči

¹¹⁷ Zřejmě tím myslel Československou národní radu.

¹¹⁸ Šlo o projednávání Zákona o půjčce a pronájmu, který byl přijat nakonec 11. března 1941.

¹¹⁹ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Výňatek z dopisu Dr. Papánka p. prezidentovi, 17. ledna 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 271-273; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 65-66.

¹²⁰ *AMZV*, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 278-279; *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 4200, sign. 40/131/XVIII/USA/2, kart. 485, USA, 1941, 1. Složka.

¹²¹ Táborský, *Prezident*, s. 76.

Československu a neví, jak se oficiálně, politicky a právně staví k exilové vládě v Londýně. Nejistota v jejich postavení prý velice škodí. Oznamoval mu tedy, že prezident si přeje, aby dostal zprávu o postoji Spojených států k exilové vládě a celému odboji, také její právní stanovisko a Hurbanův názor na to, co všechno se může udělat, aby se problém vyjasnil. Za sebe pak Masaryk dodal, že chce jednou týdně dostávat zprávu o jednáních a rozhovorech a také se vyjádřil v tom smyslu, že má dojem, že vyslanectví ve Washingtonu je „zbytečně opatrné“.¹²²

Hurban odpověděl Masarykovi do Velké Británie 31. ledna s tím, že podrobný výklad o postoji Spojených států poslal soukromě Benešovi již v prosinci, 15. prosince pak prý poslal dopis také leteckou poštou, samotné dopisy ale označil za nespolehlivé. Poté zde vyslanec shrnul postoj Spojených států, které pokládají nynější stav za lepší, protože uznáním vlády by byla ohrožena kontinuita uznávání právní existence Československé republiky. Podle Hurbana považují Američané polskou exilovou vládu za jiný případ, protože ta je, na rozdíl o té československé, konstituční. Mezinárodní postavení republiky je pak podle nich zajištěno uznáním osoby československého vyslance. Hurban dále psal, že v ohledu uznání vlády se Spojené státy bojí vzniku precedentu, který by poté měl vliv na otázku Pobaltí a Sovětského svazu. Jako návrh možného řešení zde československý vyslanec uvedl, že se snaží problém řešit na základě toho, že Spojeným státům neoznámil jmenování, rezignaci a ani volbu prezidenta. Proto by tak podle něj mohli Američané uznat kontinuitu Benešova prezidentství. Tato možnost nebyla hned zamítnuta a bylo mu slíbeno, že se o ní bude uvažovat. Hurban se nakonec ještě zmínil o tom, že pro amerického prezidenta je teď hlavní prioritou schválení plných mocí pro jeho osobu za účelem vojenské pomoci Velké Británie a tak by podle něj nebylo dobré, aby se v této době tlačilo na uznání vlády.¹²³ Vyslanec tím myslel projednávání Zákona o půjčce a pronájmu, který měl umožnit poskytovat americkou materiální, vojenskou i nevojenskou, pomoc státům bez nutnosti za ni okamžitě zaplatit.

4.2 Nové neúspěchy

Nový prostor k řešení problému uznání československé provizorní exilové vlády se naskytl, když v lednu 1941 přicestoval do Velké Británie Harry Hopkins, blízký Rooseveltův spolupracovník a poradce, který měl prověřit britskou pozici ve válce.

¹²² AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 152.

¹²³ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 618, sign. DEP 26/277, kart. 27, USA (Washington), 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 278.

Beneš si od možného setkání s ním sliboval posun v otázce uznání stejně tak, jako v únoru 1940 od setkání s Wellesem. Beneš proto podle Táborského 5. února telefonoval ohledně možnosti schůzky jeho tajemníkovi, dostal ale prý vyhybavou odpověď. Hopkins, stejně jako dříve Welles, se s Benešem vůbec nesešel, což pro něj jistě byla rána. Chargé d'affaires Johnson poté 11. února napsal Masarykovi s tím, že ho Hopkins před svým odjezdem zpět do Spojených států požádal, aby mu napsal. Měl vyřídít Benešovi, že se omlouvá za to, že se neuskutečnilo jejich setkání, ale že jistě pochopí, že byl během svého krátkého pobytu zaneprázdněn.¹²⁴

Dne 7. února bylo ve Washingtonu oznámeno, že Anthony J. D. Biddle byl akreditován jako reprezentant Spojených států u exilových vlád Belgie, Nizozemí, Norska a Polska. Československá exilová vláda tak zůstala jedinou z vlád v Londýně, která u sebe neměla amerického reprezentanta, což jistě uškodilo její mezinárodní prestiži. Ve Velké Británii byla zpráva o tomto jmenování zveřejněna následujícího dne, tedy 8. února.¹²⁵ Hned tento den psal ministr Masaryk Hurbanovi do Washingtonu a naléhavě ho žádal, aby zajistil, aby byl Biddle jmenován také k československé exilové vládě. Masaryk také dodal: „*Opomenutí RČS nám zde i doma velmi škodí.*“¹²⁶

Hurbanovi do Washingtonu psal také Beneš, a to 10. února, čímž reagoval na jeho zprávu z 31. ledna. Ohledně vzájemného spojení psal, že od něj nedostal ani jeho prosincový osobní dopis a ani ten, který 15. prosince Hurban poslal leteckou poštou. Proto byl, jak tvrdil, dlouhou dobu bez zpráv ze Spojených států. Po tomto úvodu se již Beneš přesunul k názoru na americké právní stanovisko k československé exilové vládě, které mu Hurban zaslal. Prezident zde psal: „*Právní stanovisko USA pokládám za fundamentálně pochybné. V každém případě škodí nám zde u Anglie a všech spojenců, škodí nám u Francie, Turecka i Ruska, škodí nám všude.*“ Podle Beneše má tento vývoj také negativní dopad na ty, kteří neodešli do exilu a zůstali na okupovaných územích. Tito lidé si totiž, podle něj, z toho vyvozují závěry o pozici a stavu celé emigrace, vidí totiž jen postoj Spojených států k exilové vládě a nevidí již projevy sympatií vůči vyslanci Hurbanovi. Jmenování Biddlea k ostatním exilovým vládám pak bylo podle něj přímo „*provokativní*“ a Němci toho prý využívají. Stanovisko Spojených států pak není

¹²⁴ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4254, sign. 40/138/XVIII/USA/19/4, kart. 492, USA, 1940-1942; Táborský, *Prezident*, s. 76; Hauner, *Edvard Beneš a USA*, s. 15.

¹²⁵ Kuklík, ml., *The Recognition of the Czechoslovak Government*, s. 189; Glittová, Klára. *Postoj britské vlády k československému exilu v letech 1940-1942* [online]. Brno, 2017 [cit. 2024-01-06]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/xjd9q/DP_Glittova.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, s. 32-33.

¹²⁶ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 313-314.

pro Československo výhodnější, ale naopak je to stále větší politický a diplomatický hendikep, který ve skutečnosti pomáhá jen Německu. Americké zdrženlivosti prý rozuměl v době před prezidentskými volbami, teď jí ale už nerozumí. Beneš navázal dále: „*Podotýkám, že jejich postup je záměrný. V Londýně se všichni jejich oficiální zástupci stykú s námi vyhýbají a nejeví ani zájem o informace o našich věcech. Po opravdu krásném a slibném začátku, co jsem byl v US, nedovedu dnešní jejich politiku vůbec chápat. Je jasno, že to má hlubší důvody.*“ Pokud by podle Beneše došlo k v tomto stavu k nějakému mezinárodnímu jednání, byla by to pro československou věc katastrofa. Prezident sice uznal, že to, že Spojené státy uznávají československé vyslanectví, je cenné, právní kontinuitu ale podle něj reprezentuje vláda, protože vše po 19. září 1938 se stalo na základě síly a nebylo to potvrzené Československem. Ohledně polské exilové vlády napsal, že „*není o nic legálnější než naše, poněvadž ustanovení pol. presidenta a vlády v září 1939 v Paříži bylo též naprosto nekonstituční, stejně jako naše*“. Hullův dopis z 23. ledna pak okomentoval tím, že nové události a fakta, která by Američany opravňovala k uznání vlády, nastaly. Nakonec Hurbanovi napsal, že nyní je potřeba se všemi silami soustředit na uznání vlády, on sám začne intenzivně jednat s novým americkým velvyslancem ve Velké Británii Johnem G. Winantem poté, co přijede do Londýna.¹²⁷ Z této Benešovy zprávy je vidět, že spojení mezi československým vyslanectvím ve Washingtonu a vládou a prezidentem v Londýně nebylo dokonalé a obě strany evidentně trpěly nedostatkem informací o dění na opačné straně Atlantiku, což také jistě omezovalo efektivitu a prodlužovalo jednání o uznání ve Spojených státech.

Pravděpodobně v polovině února psal do Velké Británie Karel Červenka, československý Chargé d'affaires ve Washingtonu, který zde již dříve nahradil Brejšku. Datum odeslání této jeho zprávy není jasné, podle jejího obsahu to ale bylo nejdříve 11. února, do Velké Británie se zpráva dostala 5. března 1941. Červenka zde informoval, že 4. února byl společně s Hurbanem u Wellese, kdy československý vyslanec řekl, že neuznání exilové vlády ze strany Spojených států oslabuje pozici emigrace a i exilové vlády vůči těm, kteří zůstali na obsazených územích. Lid doma tak podle něj nemůže pochopit, proč nebyla jejich exilová vláda uznána. Hurban ho dále informoval o svém

¹²⁷ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 611, sign. DEP 24/270, kart. 25, USA (Washington), 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 314-315; Michálek, *Muži diplomacie*, s. 257-258; Táborský, *Prezident*, s. 76-77.

rozhovoru s Dunnem¹²⁸, o kterém ale Welles nic nevěděl. Vyslanec ho tak seznámil s možnostmi na jakém základě řešit problém uznání, tedy že Spojené státy nezaujaly oficiální stanovisko vůči Mnichovu a Hurban nenotifikoval uzavření této dohody, Benešovu rezignaci a ani následnou volbu nového prezidenta. Sama Benešova rezignace se pak udála pod nátlakem a je tím pádem neplatná, volba Háchy byla neústavní, protože se voleb neúčastnili zástupci právě obsazených území. Spojené státy by tak podle Hurbana mohly považovat Beneše za jediného ústavně zvoleného prezidenta, což by problém uznání vlády vyřešilo, protože podle československé ústavy je to prezident, kdo jmenuje vládu. Welles slíbil, že o tom bude uvažovat.

Červenka ve své zprávě dále pokračoval tím, že 7. února proběhla tisková konference s prezidentem Rooseveltem, kde dostal od jednoho novináře dotaz, proč nebyl Biddle jmenován jako zástupce také k československé vládě. Prezident na to odpověděl, že to je spíše otázka na ministerstvo zahraničí, protože se jedná o otázku diplomatického technického rázu.¹²⁹ Stejný den se pak také konala tisková konference s Hullem, který dostal stejnou otázku ohledně Biddlea a československé vlády. Ministr zahraničí odpověděl, že Spojené státy udržují styky s Československem přes jejich vyslance ve Washingtonu. Dále také řekl, že na druhé straně byly představeny „*technické úvahy*“ v souvislosti s organizací nové vlády, kterým se nyní dostává pozornosti.

Československý diplomat ve své zprávě pokračoval dále tím, že se 11. února setkal s Athertonem a opět zde zdůraznil, že tím, že Spojené státy neuznaly exilovou vládu, vznikají obtížnosti. Nově to navíc také komplikuje, že byl Biddle jmenován zástupcem u exilových vlád, ale ne u té československé. Po tomto krátkém setkání se Červenka a Atherton sešli téhož dne ještě jednou, kde ho americký diplomat informoval, že mu Welles řekl o jeho schůzce s ním a Hurbanem ze 4. února. Dále mu také řekl, že otázku uznání sledují na základě memoranda¹³⁰ a že do osmi až deseti dnů bude moci očekávat oficiální odpověď. Červenka se poté přesunul k Hulllově tiskové konferenci ze 7. února, protože podle článku, který vyšel 9. února v New York Times, měl Hull odpovědět, že neshody na druhé straně, tedy v Londýně, stály proti akreditaci

¹²⁸ Pravděpodobně se jedná o rozhovor z 13. ledna 1941.

¹²⁹ Press Conferences of President Franklin D. Roosevelt, 1933-1945, *FDRPL&M* [online]. 708-721, January 7, 1941 - February 25, 1941 [cit. 2023-12-13]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/pc/pc0113.pdf.

¹³⁰ Není jasné, o které memorandum se jedná, pravděpodobně se ale může jednat o memorandum Československé národní rady, které bylo předáno 8. ledna 1941 Dunnovi a poté dalším politickým činitelům.

ministra k „české utečenecké skupině“. Atherton se proti tomu ohradil s tím, že takto Hull na dotaz neodpověděl, ministr pouze poukázal na technické otázky. Američan poté znovu zdůraznil, že Spojené státy uznávají Hurbana a že jsou informovány o vytvoření Československého národního výboru a uznání exilové vlády ze strany Velké Británie. Také poukázal na to, že Američané nikdy nezkoumali styky mezi vyslancem a těmito strukturami.

Červenka dále psal také o tom, že legační rada československého vyslanectví Vladimír Palic měl rozhovor s korespondentem New York Times Bertramem D. Hullem, který mu řekl, že podle něj jsou Spojené státy opatrné s uznáním „první uprchlické vlády“ s tím, aby tím nevytvořily precedent pro možné další uprchlické vlády rumunské, rakouské a další podobné. Červenka tak na konec své zprávy odhaduje, že informace ze zmiňovaného novinového článku New York Times, týkající se Hullově tiskové konference, pocházejí od úředníků na americkém ministerstvu zahraničí, kteří se staví proti uznání československé exilové vlády.¹³¹

Palic sám také informoval svou zprávou z 10. února o vývoji ve Spojených státech, odpovídal tím přitom na Masarykovu zprávu z 8. února. Stejně jako Červenka psal o setkání Hurbana s Wellesem, ale v jeho případě šlo o mnohem kratší popis. Zmínil se také o Hullově tiskové konferenci, kde měl americký ministr říci, že technickým úvahám souvisejícím s organizací nové vlády je věnována náležitá pozornost.¹³² Legační rada Palic odeslal v této době ještě jednu zprávu do Velké Británie, která ale není datována. S ohledem na její obsah a to, že do Londýna došla 12. února, se dá říci, že byla odeslána 11. nebo 12. února. Ve zprávě totiž Palic psal, že Atherton prohlásil, že na základě jednání Hurbana s Wellesem studují otázku uznání československé exilové vlády a odpověď by měla být za osm až deset dní.¹³³ Toto prohlášení Atherton učinil, jak již psal Červenka¹³⁴, 11. února na vzájemném setkání.

Do Velké Británie přišla 19. února 1941 další zpráva z československého vyslanectví ve Washingtonu, která ale není podepsána a ani není jasné, kdy byla odeslána. Její autor psal, že Atherton sdělil, že Spojené státy nejsou připraveny vydat

¹³¹ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 323-330; Bruegel, *Recognition of czechoslovak government*, s. 9; Michálek, *Muži diplomacie*, s. 256-257.

¹³² MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Opis šifer vyměněné mezi p. prezidentem a Washingtonem, nedatováno; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 314.

¹³³ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 619, sign. DEP 26/278, kart. 27, USA (Washington), 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 314.

¹³⁴ Viz výše.

prohlášení o uznání exilové vlády, ke jmenování Biddlea k ostatním exilovým vládám se vyjádřil v tom smyslu, že ostatní exilové vlády mají kontinuitu s těmi předválečnými, zatímco ta československá ne. Autor zprávy dále připsal, že konzul Papánek začal s americkými profesory připravovat memorandum, které má za cíl dokázat kontinuitu československé exilové vlády.¹³⁵ Je možné, že tato zpráva má základ v jednání, jehož se podle zápisu z 18. února, účastnili Červenka, Atherton a Robert D. Coe, také z Evropské divize ministerstva zahraničí. Podle tohoto zápisu měl Atherton říci, že Spojené státy nechtějí změnit svůj přístup vůči „Československému národnímu výboru (sic!) v Londýně, který vede doktor Beneš“. Již tradičně ale nezapomněl opomenout, že Hurban je stále uznáván jako vyslanec Československa. Tímto svým vyjádřením měl teď odpovědět na Červenkův dřívější dotaz, proč nebyl Biddle akreditován k československé vládě v Londýně.¹³⁶ Podle amerického diplomata to bylo kvůli „nedostatku kontinuity kolem „vlády“ nebo výboru v Londýně (sic!)“, což u jiných exilových vlád není problém. Červenka měl na tato slova reagovat tím, že zdůrazňoval, že Benešova rezignace byla vynucená Německem, československý Parlament Mnichovskou dohodu neratifikoval, přičemž sama dohoda nebyla naplněna a volba Háchy pak nebyla ústavní. Atherton v odpovědi jen znovu zopakoval, že Spojené státy nechtějí měnit svůj dosavadní přístup.¹³⁷ S ohledem na vzájemnou podobnost obsahu týkajících se Athertonových prohlášení je tedy možné, že zprávu, která přišla do Velké Británie 19. února, napsal Červenka a z Washingtonu ji odeslal 18. nebo 19. února 1941.

Na postoj Spojených států vůči československé exilové vládě měl také jistě vliv Georg F. Kennan, který před okupací českých zemí pracoval na americkém vyslanectví v Praze, odkud se poté přesunul do Berlína. Zde se také stýkal s Chvalkovským, který zde fungoval jako neoficiální vyslanec protektorátu. Během února 1941 došlo mezi nimi k setkání, na jehož základě pak Kennan psal do Washingtonu, že v případě povstání by se český lid spíše semkl kolem protektorátní vlády a Háchy, než kolem emigrace v Londýně. Protektorátní prezident měl, podle něj, u lidu větší autoritu, než Beneš. Londýnskou exilovou vládu pak popisoval jako Benešův osobní projekt a prostředek

¹³⁵ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 336-337; *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 619, sign. DEP 26/278, kart. 27, USA (Washington), 1941.

¹³⁶ Atherton zde pravděpodobně odkazoval na jejich setkání z 11. února 1941.

¹³⁷ Memorandum of Conversation, by the Acting Chief of the Division of European Affairs (Atherton), *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1941, Europe, Volume II, Document 18, February 18, 1941 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1941v02/d18>.

k znovuzískání osobní prestiže. Kennan se tak stavěl proti uznání československé exilové vlády v Londýně a doporučoval, aby se více spoléhalo na pražskou vládu.¹³⁸ Jistou paralelu lze zde také vidět v americkém přístupu k Francii po její kapitulaci v roce 1940, kdy Američané pokračovali v udržování diplomatických styků s vládou ve Vichy skrze svého velvyslance a odmítali uznat hnutí Svobodných Francouzů pod vedením Charlese de Gaulla.¹³⁹

Československá emigrace tak zažila v únoru 1941 velké zklamání. Neúspěšné snahy o setkání Beneše s Hopkinsem byly zastíněny jmenováním Biddlea ke všem exilovým vládám mimo té československé. Podle Feierabenda byla tato událost důkazem toho, že československá provizorní vláda je „méněcenná“.¹⁴⁰ Sám Beneš byl prý, podle Táborského, tímto postupem Spojených států tak rozhořčen, že prohlásil: „*Copak jsme nějaké černé ovce nebo co?*“ Podobné kroky by ho prý nepřekvapily od britského ministerstva zahraničí, kde byl, podle něj, stále duch mnichovanství, ale ne od Američanů, i s ohledem na jeho setkání s Rooseveltem v květnu 1939.¹⁴¹ Beneš sám prý vinu za nejmenování amerického reprezentanta u československé exilové vlády viděl v tom, že ji Velká Británie uznávala pouze jako provizorní.¹⁴²

¹³⁸ Kennan, *Z Prahy*, s. 17-18; Bruegel, *Recognition of czechoslovak government*, s. 10; Hauner, *Edvard Beneš a USA*, s. 16; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 15; Kalvoda, *Otázka uznání československé provizorní vlády*, s. 4; Beneš, *Paměti II.*, s. 180, poznámka č. 15.

¹³⁹ Dallek, *Franklin D. Roosevelt*, s. 362-363.

¹⁴⁰ Feierabend, *Politické vzpomínky II.*, s. 38.

¹⁴¹ Táborský, *Prezident*, s. 76-77; Hauner, *Edvard Beneš a USA*, s. 15-16; Opočenský, *Formování*, s. 42-43.

¹⁴² Feierabend, *Politické vzpomínky II.*, s. 101.

5. Jaro 1941

5.1 Memoranda

I přes tyto neúspěchy se československá emigrace snažila pokročit v otázce uznání exilové vlády. Konzul Papánek, společně s americkými profesory politických věd z Chicagské univerzity Albertem Lepawskym a Quincy Wrightem, vytvořil memorandum zabývající se kontinuitou československé exilové vlády. Kopii textu tohoto memoranda, které nese název „*Recognition of Czechoslovak government*“ pak zaslal 24. února Benešovi.

Memorandum začínalo tím, že Mnichovská dohoda je podle mezinárodního práva neplatná a ilegální, což Spojené státy uznávají. Její neplatnost autoři dokazovali tím, že prezident Beneš pod vnějším tlakem překročil své pravomoci, když přistoupil na její podmínky. Podle Československé ústavy musel tuto dohodu schválit Parlament, což se ale nikdy nestalo. Samo Německo pak dohodu porušilo tím, že zabralo území, které nebylo součástí dohody, slíbené bezpečnostní garance pak Československu nebyly nikdy dány. Rezignace prezidenta Beneše se udála na základě nátlaku ze strany Němců a Háchova volba pak nebyla v souladu s ústavou. Všechny změny vlád a území plynoucí z této dohody jsou tak neplatné. Další mezinárodní vývoj byl pak popsán tím, že po vypuknutí války vznikl Československý národní výbor, který postupně uznala Francie a i Velká Británie, 21. července 1940 pak vznikla provizorní vláda, kterou Britové uznali. Je pak následovaly vlády Austrálie, Jižní Afriky, Nového Zélandu, Polska, Norska, Belgie, Nizozemska, Kuby a Kanady.

Memorandum se také zabývalo postojem Spojených států. Podle jeho autorů americký vyslanec v Československu Carr od 27. září 1938 do 17. března 1939 neposlal do Washingtonu žádnou zprávu a ani zároveň odtud žádnou nedostal. Toto celé období by se tak dalo chápat, že Spojené státy neuznávaly Háčovu vládu.¹⁴³ Dále se zde pokračovalo, že vyslanec Hurban 16. března 1939 odmítl předat své vyslanectví Němcům, 20. března pak Welles nařídil uzavření vyslanectví v Praze a odjezd vyslance zpět do Spojených států. Byla zde také zmíněna Rooseveltova odpověď z 27. března na

¹⁴³ Autoři memoranda se v tomto ohledu mílí, zřejmě kvůli tehdejšímu utajení diplomatických zpráv. Ve zmiňovaném období bylo mezi americkým vyslanectvím v Praze a americkým ministerstvem zahraničí vyměněno minimálně 11 různých zpráv. Srovnej v: VI. Aftermath of the Munich Agreement (October–December). *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I [cit. 2023-12-15]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01/ch10>; II. Occupation of Czechoslovakia by Germany, March 15, 1939; refusal of the United States to recognize extinction of the Czechoslovak Republic. *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1939, General, Volume I [cit. 2023-12-15]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1939v01/ch2>.

Benešův protest ohledně okupace českých zemí, kde americký prezident zmínil, že neuznávají právní status situace.

Prostor zde byl také věnován tomu, jak Spojené státy v minulosti přistupovaly k problému uznávání vlád. Poukazuje se zde na to, že v roce 1907 byla uzavřena se středoamerickými zeměmi dohoda, že nedojde k uznání revolučních vlád, které nevzejdou z všeobecných voleb¹⁴⁴. Zmíněna zde byla také Stimsonova doktrína a neuznávání věcí, které jsou de facto. Poukázáno zde bylo také na to, jak Spojené státy komunikují ve věci Československa, ve svých vyjádřeních totiž používají stále slovo „Československo“, které bylo používáno před Mnichovem, zatímco Velká Británie a jiné země používají formu s pomlčkou, tedy „Česko-Slovensko“. Toto je podle autorů důkaz, že Spojené státy chtějí naznačovat pokračování stavu de jure před Mnichovem.

Další oblastí, které se memorandum zabývalo, byla část, kde se autoři snažili dokázat, že Spojené státy odmítají uznávat Mnichovskou dohodu a že stále v otázkách, týkajících se alespoň nějak Československa, právně uznávají stav před Mnichovem. Následovala část, kdy se zabývali jinými exilovými vládami v Londýně a jejich situací. Norská vláda se přesunula do Velké Británie a od 6. února 1941 byl u ní akreditován Biddle jako vyslanec, stejný den byl také akreditován k nizozemské vládě. Belgická exilová vláda byla ze strany Spojených států uznána 7. února a akreditaci zde opět obdržel Biddle. Ohledně polské vlády Američané 2. října 1939 prohlásili, že pokračují v jejím uznávání a v únoru 1941 byl u ní taktéž akreditován Biddle. Poté následoval popis zapojení československých vojenských jednotek do bojů ve Francii a později v Anglii, zároveň byl také nastíněn vznik a vývoj Československého národního výboru a poté i prozatímní exilové vlády v Londýně. Ohledně ní pak autoři memoranda prohlásili, že vládne v souladu s československou ústavou. Její označení prozatímní je pak zapříčiněno tím, že, stejně jako jiné exilové vlády, nemůže svá rozhodnutí přednést řádnému parlamentu ke schválení.

Memorandum se dále věnovalo personálnímu složení vlády a osobě prezidenta. Beneš je podle něj hlavou státu již z doby před Mnichovem. V aktuální exilové vládě je pak 5 členů, kteří byli zároveň členy předmnichovských vlád.¹⁴⁵ Milan Hodža,

¹⁴⁴ Tím je pravděpodobně myšlen případ uznání Háchovi vlády.

¹⁴⁵ Jednalo se o předsedu vlády Šrámka, ministra vnitra Juraje Slávika a ministra sociální péče Jaromíra Němce. Další dva členové, kteří jsou zde započítáni, jsou Fireabend, který byl ministrem unifikací a zemědělství až od října 1938 a Ján Lichner, který byl ministrem pošt a železnic slovenské autonomní vlády také od října 1938.

předseda vlády, předseda Státní radě.¹⁴⁶ Memorandum se také zmiňovalo o tom, že z Londýna docházejí zprávy, že vztahy mezi československou exilovou vládou a ostatními vládami a jejich zástupci v Londýně jsou narušovány tím, že ji Spojené státy neuznaly. Zmíněno zde také bylo, že podle zpráv z domova tohoto stavu využívají také Němci.

Závěrem by se tak podle memoranda dalo říci, že Spojené státy neuznávají platnost Mnichovské dohody a neudal se žádný akt americké vlády nebo jejích představitelů, který by vyjadřoval záměr ukončení uznávání československé vlády, která fungovala před Mnichovem. Události, které následovaly po Mnichovské dohodě, pak vyjadřují kontinuitu vztahů mezi Spojenými státy a československou vládou.¹⁴⁷

Memoranda amerických profesorů se týkal také další Papánkuv dopis, který poslal Benešovi 11. března. Tvrdil zde, že vytvořené memorandum nebylo ještě předáno americkým činitelům, protože vyslanec Hurban je stále nemocný a nemůže tak pracovat. Podle něj se o celé otázce uznání vlády psalo již dost a ministerstvo zahraničí to již nemůže přecházet mlčením, tento problém se tak „*pomalou dostává do stadia konkrétního řešení*“. Dále psal, že americké ministerstvo zahraničí československému vyslanci sdělilo, že by rádo znalo výhody, které by pro československou emigraci mělo uznání vlády ze strany Spojených států, na což Hurban prý připravuje odpověď. Papánek dále psal, že z různých náznaků z ministerstva se podle něj dá usuzovat, že hlavní problém v otázce uznání vlády je ten, že československá emigrace trpí vnitřními spory, a to jak dříve ve Francii, tak poté ve Velké Británii, a že nezahrnuje všechny lidi. Papánek zde dodal, že neví, odkud se berou tyto informace a jestli jde jen o záminky proti uznání vlády nebo jestli se jim opravdu dává váha a Američané tak považují exilovou vládu za slabou.¹⁴⁸

Hned následujícího dne, 12. března, poslal Hurban do Velké Británie text memoranda amerických profesorů, které již dříve Papánek zaslal Benešovi, a také text dalšího memoranda, které připravil pro amerického ministra zahraničí. Toto druhé memorandum se zabývalo výhodami, které by pro československou emigraci plynuly z amerického uznání exilové vlády v Londýně. Stálo v něm, že Spojené státy neuznaly Mnichovskou dohodu a ani okupaci Československa Německem, z amerického pohledu

¹⁴⁶ Hodža byl jmenován místopředsedou Státní rady, svojí funkci ale prakticky nevykonával.

¹⁴⁷ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Výňatek z dopisu Dr. Papánka prezidentovi, 24. únor 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 337-345; AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 66-67.

¹⁴⁸ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4200, sign. 40/131/XVIII/USA/2, kart. 485, USA, 1941, 2. složka; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 67.

tak republika de jure existuje nadále. Toho je také důkazem, že vyslanec Hurban je stále uznáván jako její reprezentant. Postoj Spojených států byl před vytvořením československé exilové vlády oceňován jak masami, tak představiteli, po vzniku vlády pod Benešovým vedením ale měl negativní důsledky. To, že byl Biddle přidělen ke všem exilovým vládám mimo té československé, má negativní důsledky na tuto vládu a také dochází k oslabování její mezinárodní prestiže. Podle autora také zprávy z domova ukazují, že tohoto stavu Němci využívají pro zisk politického kapitálu. Zároveň jsou tím také narušovány vztahy mezi vládou československou a vládami jiných států.

Hurban v memorandu dále psal, že diskriminační přístup Spojených států, podle něhož je československá vláda oddělována od ostatních exilových vlád, má negativní dopad jak na Čechoslováky, kteří trpí pod německou vládou, tak i na ty, kteří proti Německu bojují. Masy obyvatel pak prý politiku Spojených států interpretují tak, že došlo k odklonu od jejich postoje v březnu 1939. Uznání československé exilové vlády by tak podle Hurbana přineslo morální podporu nejen Čechoslovákům, ale též i jiným národům, které se staly nebo stanou obětí Německa.¹⁴⁹ Obě tato memoranda, tedy to od amerických profesorů a to od sebe, předal Hurban Hullovi na jejich setkání, které proběhlo 14. března 1941.¹⁵⁰

Československý vyslanec 19. března poslal další zprávu na československé ministerstvo zahraničí ve Velké Británii, přičemž doručena byla následujícího dne. Oznamoval v ní, že Hullovi odevzdal obě memoranda, která do Londýna zaslal již dříve. Podle něj byl k nim americký ministr zahraničí sympatický, vyslanec se ale od svého důvěrníka dozvěděl, že Atherton a další na ministerstvu jsou proti uznání exilové vlády. Příčina by prý měla ležet u Čechoslováků v Londýně. Dále také psal, že Američané neuznávají argumentaci ohledně kontinuity, Beneš se pak v dopise Rooseveltovi tituloval jako bývalý prezident. Podle vyslance je tak jedinou možností se stále držet toho, že Američany o ničem oficiálně neinformoval. Zároveň také prý opět požádal Hulla, aby ho v případě amerického odmítnutí oficiálně neinformovala a nechal tak prostor pro budoucí jednání.¹⁵¹

¹⁴⁹ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Text memoranda odevzdaného vyslancem Hurbanem Cordellu Hullovi, 12. března 1941.

¹⁵⁰ Memorandum of Conversation, by the Secretary of State. *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1941, Europe, Volume II, Document 19, March 14, 1941 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1941v02/d19>; Kalvoda, *Otázka uznání československé provisorní vlády*, s. 3.

¹⁵¹ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 619, sign. DEP 26/278, kart. 27, USA (Washington), 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 371; Otáhllová, Červinková, *Dokumenty*, s. 190; Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 129.

Dne 31. března odeslal svůj další dopis Benešovi konzul Papánek, kde se snažil rekapitulovat svůj dosavadní postup v otázce uznání vlády. Poté, co se uznání nedařilo dosáhnout přímým diplomatickým jednáním, předal spolu s delegací Československé národní rady jejich memorandum ohledně uznání americkým politickým představitelům.¹⁵² Poté, co byl Biddle jmenován k ostatním exilovým vládám, cítil prý, že se je americké ministerstvo zahraničí snaží odlišovat od ostatních exilových vlád. Proto tedy společně s americkými profesory Lepawskym a Wrightem připravil další memorandum, které poté Hurban odevzdal Hullovi. Po tomto jejich setkání mu prý československý vyslanec řekl, že byl přijat přátelsky a že prý vláda Spojených států nechce nijak ublížit Československu nebo jakkoliv oslabit jeho pozici, ministr pak slíbil memorandum prostudovat. Hurban Papánkovi také sdělil, že byl důvěrně upozorněn, že proti uznání vlády na ministerstvu vystupují někteří lidé, přičemž se zmínil o Athertonovi a Berlovi. V dohledné době by se tak nemělo čekat příznivého řešení. Papánek dále psal, že bude pokračovat v politickém tlaku a bude se snažit odstranit překážky tak, aby mohlo dojít k uznání vlády, o kterém nepochyboval, že se podaří, nevěděl ale, kdy se tak stane. Od Hurbana a také od jiných lidí prý také slyšel, že se zde proti Benešovi a Masarykovi objevují námitky, protože jsou prý moc ústupní. Papánek se ve svém dopise také zabýval samotnou osobou československého vyslance, který je dlouhodobě nemocen. V únoru byl prý na dva týdny na Floridě a během března nebyl prakticky nikde, snad pouze jednou, kdy navštívil ministra Hulla, síly mu ubírá také komunikace s Londýnem, která není ideální. Podle Papánka dokonce několikrát zvažoval rezignaci, od které ho ale dokázal odradit tím, že by to byla pro Československo velká rána, protože má na ministerstvu a i v kongresu silnou pozici. Sám Hurban prý říká, že by měl být aktivnější, jeho zdraví mu to ale nedovoluje. Nakonec Papánek dodal, že vyslanec odjel do Karolíny, kde zůstane, dokud se neuzdraví.¹⁵³

Hned dalšího dne, 1. dubna, napsal Papánek ministru zahraničí Masarykovi, čímž chtěl doplnit svůj předchozí dopis. Ohledně Hurbana psal, že jeho pasivita pramení jak z jeho zdravotního stavu, tak z názoru, že na americkém ministerstvu zahraničí mají radost, že je československý vyslanec, na rozdíl od jiných vyslanců okupovaných zemí, moc neobtěžuje. Pro americké úředníky je to prý pohodlné a podle

¹⁵² Viz výše.

¹⁵³ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 308, sign. V 183/13, kart. 193, USA, 1939-1941, 1943; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 68-70; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 379-380.

Papánka je to právě proto, proč Američané zdůrazňují, že dnešní postavení československé vlády je lepší, než oficiální uznání vlády. Tuto tezi prý zastávají Atherton, Berle a Dean Acheson, tajemník ministra zahraničí, kteří jsou prý hlavní překážkou v uznání československé exilové vlády. Jak se k otázce uznání staví Welles a Dunn není známo, Papánek ale slíbil, že se tomu bude věnovat.¹⁵⁴

5.2 Nový americký velvyslanec ve Velké Británii

Otázka uznání československé exilové vlády se neřešila pouze v rámci diplomatických jednání ve Washingtonu, v průběhu března 1941 se v amerických novinách objevilo také několik článků, které se touto tematikou také zabývaly. Dne 15. března 1941 vyšel další Mowrerův článek, pravděpodobně v *Chicago Daily News*, s názvem „*Czech Urge U.S. Recognition Benes Regime*“. V tomto článku stálo, že československý vyslanec Hurban žádal uznání s tím, že Benešova abdikace spadá pod Stimsonovu doktrínu, tedy, že se stala pod hrozbou síly. Spojené státy také nikdy oficiálně neuznaly Háchovu vládu a podle československé emigrace je tak Beneš stále zákonným prezidentem. Podle Hurbana dochází k tomu, že německá propaganda tvrdí, že československá emigrace byla opuštěna americkými přáteli. Mowrer dále psal, že pokud by uznání exilové vlády alespoň trochu pomohlo k vítězství Velké Británie, mělo by to americké ministerstvo zahraničí udělat. Podle Čechů by toto uznání pomohlo Britům tím, že by to posílilo Benešovu a vládní pozici, díky čemuž by došlo ke sjednocení Čechoslováků. Také by to zasáhlo německou propagandu a v blízké budoucnosti by to mohlo podpořit ozbrojené povstání a sabotáže.¹⁵⁵

Dne 26. března vyšel v *Chicago Daily Mail* článek od Williama H. Stonemana pod názvem „*Valiant Czechs Are Battling For a Liberated Homeland And Free, Democratic Europe*“. Mimo popisu československých válečných cílů se zde autor také dotkl problému uznání vlády. Podle něj Spojené státy kvůli „*nějakému divnému duševnímu zmatení*“ na ministerstvu zahraničí nebo v Bílém domě neuznávají československou exilovou vládu. Autor zde také zdůraznil, že Velká Británie exilovou vládu uznala.¹⁵⁶

V Texaských novinách *Houston Post* vyšel 30. března 1941 článek s názvem „*US should give full diplomatic recognition to Benes government*“.¹⁵⁷ Autor zde píše, že

¹⁵⁴ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 383.

¹⁵⁵ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4200, sign. 40/131/XVIII/USA/2, kart. 485, USA, 1941, 2. složka.

¹⁵⁶ AMZV, Londýnský archiv - Obyčejný, oddíl 4, Reg. 67, Kart. 172.

¹⁵⁷ Autora tohoto článku se nepodařilo zjistit.

přátelé Československa tlačí na jmenování oficiálního amerického zástupce u exilové vlády v Londýně a tím i na její povýšení na stejný status, jako vlády Norska, Belgie a Nizozemí. Pro mnoho Američanů bylo prý překvapením, že jejich vláda nemá akreditovaného zástupce u československé vlády, zatímco je ve Washingtonu československý zástupce. Podle autora článku je tento rozpor založen na technikálich, čehož využívá německá propaganda, podle které prý Spojené státy Československo opustily. Dále pokračoval: „*V těchto časech, kdy demokracie musí stát společně, nebo padnout společně, bychom neměli dovolit technikáliím pracovat proti nejlepším zájmům Čechoslováků.*“ Exilové vládě by tak mělo být poskytnuto plné diplomatické uznání.¹⁵⁸

Novým impulzem pro jednání se Spojenými státy byl příjezd nového amerického velvyslance ve Velké Británii Winanta do Londýna, který zde vystřídal Kennedyho. Na 21. schůzi ministerské rady, konané 21. března 1941, Ripka ohledně uznání ze strany Spojených států řekl, že proti tomu vystupuje Welles, zatímco Hull by zřejmě byl pro. Situace by se zřejmě měla zlepšit poté, co bude věc projednána s Velkou Británií, protože pak by se řešení tohoto problému přeneslo na Winanta a Bidleho. Ripka také všechny ministry požádal, aby, pokud tyto dva Američany znají, s nimi vešli do styku.¹⁵⁹ Dne 25. března se s novým americkým velvyslancem setkal Jaromír Nečas, ministr sociální péče exilové vlády, a to během společného oběda spojeneckých ministrů práce, kam byl také pozván právě Winant, který byl dříve generálním ředitelem Mezinárodní organizace práce v Ženevě. Během svého rozhovoru se dotkli tématu ustanovení Biddlea jako reprezentanta Spojených států u exilových vlád, načež mu Nečas doporučil, aby vešel do kontaktu s Benešem, kterého také Winant znal z Ženevy, jak o věcech týkajících se Československa, tak i mezinárodních, nebo těch, které by se týkaly problému světové demokracie.¹⁶⁰ S novým americkým velvyslancem v Londýně si československý exil sliboval posun v otázce uznání vlády, protože Winant byl sympatičtější k boji Velké Británie proti Německu více než Kennedy.

Sám Beneš se novým americkým velvyslancem setkal 28. března, přičemž tohoto setkání se účastnil také Benjamin V. Cohen, právní poradce amerického velvyslanectví ve Velké Británii. Beneš jim během rozhovoru vyložil dosavadní vývoj Československa a jeho odboje, vyjádřil také naději, že by mohlo být dosaženo vyjasnění pozice Spojených států k otázce uznání exilové vlády. Ohledně britského uznání

¹⁵⁸ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4200, sign. 40/131/XVIII/USA/2, kart. 485, USA, 1941, 2. složka.

¹⁵⁹ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 687, sign. V176A/2, kart. 180, Čs. vláda, 1941.

¹⁶⁰ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 126; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 376-377; Tábořský, *Prezident*, s. 77-78.

prozatímní vlády v době po pádu Francie řekl, že to velmi posílilo jeho pozici. Také prohlásil, že je ve styku s reprezentací, která do exilu neodešla a že je tedy vlastně v pozici, kdy vede dvě různé vlády.¹⁶¹ Beneš dále pokračoval tím, že si uvědomuje dvouosečnost právní argumentace, uznání vlády je ale podle něj politickou otázkou s politickými důsledky. Výhody plynoucí z uznání exilové vlády by pak byly značné, zároveň má, podle Beneše, demokracie k němu a Československu jisté závazky. Argumentoval tím, že Československo nevyprovokovalo válku a tím dalo demokraciím ve světě čas na to, aby se na ni lépe připravili. Ohledně dalšího postupu Spojených států v otázce uznání exilové vlády prohlásil, že jsou zde tři možnosti postupu. První možností by bylo, že by americká vláda nic neudělala a v takovém případě by se nedalo nic dělat, druhou, že by uznání bylo uděleno v příhodné době. Ohledně této možnosti řekl, že takovéto vyčkávání by bylo nebezpečné a pomohlo by jen Německu. Poslední možností by pak bylo, že by k uznání vlády došlo okamžitě, v což Beneš také doufal. V takovém případě by byl ochoten okamžitě jednat a i poskytnout veškeré dokumenty, které by mohly rozhodnutí pomoci. Beneš také opět zdůraznil to, jak akreditace Biddlea k ostatním exilovým vládám využívá německá propaganda a také to, že během první světové války Spojené státy uznaly československou exilovou vládu. Nakonec prohlásil, že hlavní je to, aby byla jasná americká odpověď. Winant prezidentovi slíbil, že o tom bude Roosevelta informovat a bude se snažit pomoci. Také se dohodli, že možné komplikace právní povahy budou projednávat s Cohenem.¹⁶²

Beneš v následujících dnech Cohenovi poskytl slíbené dokumenty, konkrétně šlo o Benešův dopis z 9. července 1940 tehdejšímu britskému ministru zahraničí Edwardu Woodovi, lordu Halifaxovi, ve kterém ho informoval o vzniku prozatímního státního zřízení. Předány byly také odpovědi britského ministra zahraničí z 18. a 21. července, ve kterých Velká Británie jeho existenci uznala. Beneš Cohenovi také předal své memorandum o politických a právních vztazích mezi Československem a Velkou Británií, které mělo za cíl docílit uznání československé vlády jako vlády Československa a ne pouze jako provizorní vlády. Předáno bylo také memorandum na téma československo-polských vztahů, které bylo předáno generálu Wladyslawu Sikorskému, předsedovi polské exilové vlády. Winant ve své zprávě do Washingtonu

¹⁶¹ Myšleno prozatímní exilovou vládu a vládu protektorátní.

¹⁶² *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 293, sign.V 153/1, kart. 163, USA, 1941-1944; The Ambassador in the United Kingdom (Winant) to the Secretary of State. *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1941, Europe, Volume II, Document 20, April 2, 1941 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1941v02/d20>; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 375; Táborský, *Prezident*, s. 78.

psal, že se Beneš velmi snaží o dosažení uznání vlády ze strany Spojených států a argumentuje tím, že tohoto stavu využívají Němci. Americký velvyslanec také upozorňoval na to, že jejich rozhovor byl neformální a Beneš tak o uznání oficiálně nežádal, aby nemusel být oficiálně odmítnut. Nakonec Winant dodal, že velmi s Československem cítí a doufá, že Spojené státy udělí své uznání. Podle něj by se to dalo udělat i bez toho, aby si tím Američané svázali ruce na mírové konferenci.¹⁶³ Podle Táborského se Beneš s Cohenem sešel za měsíc duben celkem třikrát, a to konkrétně 1., 8. a 29. dubna, průběh jejich setkání, mimo předání slíbených dokumentů ale není znám.¹⁶⁴

Styky mezi československou emigrací a novým americkým velvyslancem ve Velké Británii se také řešily na 22. schůzi ministerské rady, která se konala 4. dubna. Masaryk zde oznámil, že on a Beneš s ním již navázali kontakt a také vyjádřil přesvědčení, že je jeho stanovisko přátelské. Winant i Cohen také prý pochopili nepřijemnou situaci, která vznikla nejmenováním Biddlea jako reprezentanta u československé vlády. Ministr vnitra Juraj Slávik pak dodal, že je ve styku s Biddlem, který mu slíbil pomoc.¹⁶⁵ Ten americkému diplomatovi odevzdal 5. dubna memorandum o právním a politickém postavení československé vlády. Mimi jiné zde stálo, že Spojené státy neuznaly mnichovskou dohodu a ani obsazení v březnu 1939 a podle nich tak země právně existuje nadále. Prezident Roosevelt 15. března 1941 prohlásil, že jeho země poskytne pomoc všem vládám v exilu, jejichž území je okupováno. Slávik zde argumentoval, že po takovémto prohlášení by bylo velmi nepřírozené, aby se československé prozatímní vládě nedostalo od Spojených států politické a morální podpory. Psal zde také, že neuznání vlády je využíváno jak německou, tak komunistickou propagandou a poukazuje se také na fakt, že i s takovou Habeší je zacházeno mnohem benevolentněji.¹⁶⁶

Ve stejný den se s Biddlem setkal také Ladislav Szathmáry, který byl československým chargé d'affaires u norské exilové vlády. Americkému diplomatovi řekl, že na Slovensku nemohou pochopit, proč Spojené státy neuznávají exilovou vládu,

¹⁶³ The Ambassador in the United Kingdom (Winant) to the Secretary of State. *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1941, Europe, Volume II, Document 21, April 10, 1941 [cit. 2022-11-12]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1941v02/d21>; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 375-376; Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 130.

¹⁶⁴ Táborský, *Prezident*, s. 78.

¹⁶⁵ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 687, sign. V176A/2, kart. 180, Čs. vláda, 1941.

¹⁶⁶ *AMZV*, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 4253, sign. 40/138/XVIII/USA/19/3, kart. 492, USA, 1941.

čehož prý také využívá sovětská propaganda a jsou tak na místě obavy, aby se obyvatelstvo nepřiklonilo ke komunistické ideologii. Uznání vlády by tak bylo nejučinnější americkou pomocí pro Československo a jistě by podpořilo i činnost odboje. Biddle mu na to odpověděl, že to jsou důležité informace a i závažné důvody, které by podporovaly uznání. Slíbil, že je neopomene použít v rozhodování o otázce uznání vlády.¹⁶⁷

5.3 Jednání ve Spojených státech

Vyjednávání o uznání československé exilové vlády přímo ve Spojených státech v této době bylo závislé na vyjádření americké strany k oběma memorandům, které Hurban předal Hullovu 14. března. Dne 11. dubna napsal Papánek Smutnému do Velké Británie s tím, že memoranda jsou předaná a nyní tak čekají na odpověď. Jejich odevzdání se zpozdilo, protože Hurban byl nemocný a nemohl tak dělat svojí práci. Ohledně Amerického postoje psal, že jim „vytýkají různé hnidy“ a největší odpor k uznání je prý u úředníků ministerstva zahraničí, jmenovitě Athertona, Berleho, Bullita a dalších. Papánek dále psal, že se nyní snaží zjistit, jak je o celém problému informován prezident Roosevelt a jestli by nemohlo pomoci to, že by mu Beneš přímo nenapsal. Normálně by se na to zeptal ministra Hulla, bojí se ale, že by to mohlo spíše ještě více poškodit československou pozici na ministerstvu. Postupuje tedy jen přes soukromé rozhovory a informace získává až z druhé ruky, což ztěžuje zjištění přesného názoru. Celé věci také nepomáhá, že musí do Washingtonu stále dojíždět z Chicaga.¹⁶⁸

Další zprávu ze Spojených států odeslal Papánek společně s Červenkou do Velké Británie 18. dubna ohledně jednání, které měli o den dříve s Athertonem a Achesonem. Atherton jim sdělil, že zájmy Československa nebudou ohroženy a vyslanec Hurban je stále uznáván a není zkoumáno, odkud bere příkazy. Uznání exilové vlády v Londýně by ale bylo narušením kontinuity pověření československého vyslance předmnichovskou vládou. Papánek mu na to odpověděl, že neuznání přináší morální a i politické oslabení u lidí, kteří zůstali doma. Červenka poté tvrdil, že není potřeba formálního aktu uznání, jen by stačilo navázání diplomatických styků s vládou sídlící v Londýně. Atherton jim na to odpověděl, že se tato otázka stále projednává a že by příští týden měl mluvit s Dunnem a i jinými úředníky.¹⁶⁹ Spojené státy tak zůstaly na

¹⁶⁷ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 387-388.

¹⁶⁸ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4200, sign. 40/131/XVIII/USA/2, kart. 485, USA, 1941, 2. složka.

¹⁶⁹ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 619, sign. DEP 26/278, kart. 27, USA (Washington), 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 398.

své pozici, kdy stále považovaly za nejlepší řešení ponechání současného stavu, tedy proklamování stálého uznávání Hurbana jako vyslance Československa.

Hned 23. dubna napsal Papánek opět Benešovi do Londýna, kdy vyjádřil názor, že na americkém ministerstvu zahraničí je ovzduší nakloněno proti československé vládě v Londýně a že styky československých diplomatů jsou s ním slabé. Psal také, že mluvil s Achesonem, Athertonem a Dunnem, přičemž se všichni snažili otázku uznání odbýt s tím, že Spojené státy uznávají Hurbana, což je mnohem lepší varianta.¹⁷⁰ Papánek se také opět dotkl problému vyslancova zdraví. Roosevelt, Hull a Welles jsou zatíženi velkými domácími a mezinárodními problémy a styk s nimi má tak jen vyslanec, který je ale stále nemocný, proto tak otázku uznání řeší Acheson, Atherton a Dunn. Na ministerstvu si také prý myslí, že Hurban otázku uznání řeší jen z donucení, což ale během jeho nepřítomnosti v důsledku nemoci nejde na ministerstvu vyvrátit. Jakákoliv diskuze ohledně uznání tak podle něj bude muset počkat do doby, než vyslanec po nemoci vrátí do Washingtonu. Mluvil prý také s Leem Pasvolskym, Hullovým speciálním asistentem a ředitelem divize pro speciální výzkum, který mu řekl, že problém uznání vlády studují. Nakonec Papánek navrhl ještě jedno možné řešení situace, Beneš by totiž mohl napsat dopis přímo prezidentu Rooseveltovi a odkázat zde na jejich vzájemné setkání v roce 1939. Tento dopis by mohl být napsán v předstihu a poté uschován na vyslanectví do doby, než by ho Hurban odeslal.¹⁷¹

Další informace o americkém postoji odeslal Papánek společně s Červenkou 26. dubna na exilové ministerstvo zahraničí v Londýně. Politický poradce amerického ministerstva zahraničí (pravděpodobně Dunn – pozn. autora) jim řekl, že souhlasí s Athertonovým názorem ohledně uznání. Na ministerstvu se také dozvěděli, že v exilové vládě by chtěli vidět skupiny, od kterých prý dostali protesty, neřekli ale, o koho se přesně jedná. Papánek a Červenka se domnívali, že by mohlo jít o autonomisty v čele s Karlem Perglem.¹⁷² Dotyčný politický poradce ale zároveň nevěděl o memorandu, které Hurban předal Hullovi,¹⁷³ chtěl také dostat písemnou žádost o uznání vlády, protože podle něj problém nebyl politický, ale právní. Ptal se také, jestli chtějí

¹⁷⁰ Není jasné, zda toto setkání s americkými úředníky bylo to, o kterém psal spolu s Červenkou ve zprávě z 18. dubna, nebo jestli šlo o jiné setkání. Také je možné, že šlo o toto již zmiňované setkání a s Dunnem se setkal v jiný čas.

¹⁷¹ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 4201, sign. 40/132/XVIII/USA/3, kart. 486, USA, 1941, 1. složka; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 416.

¹⁷² Bývalý československý politik a diplomat, který po vzájemných sporech žil od roku 1932 ve Spojených státech.

¹⁷³ Není jasné, o které memorandum jde, pravděpodobně jedno z těch které Hurban předal 14. března Hullovi. V tomto případě by se pak jednalo zřejmě o memorandum, jehož autorem byl vyslanec Hurban.

odpověď na odevzdané memorandum, na což mu Papánek odpověděl s tím, že chtějí kladnou odpověď. Mluvili také s Pasvolskym, který jim řekl, že na ministerstvu zkoumají otázku kontinuity a to, jestli bylo americké ministerstvo notifikováno o změně v prezidentském úřadě. Papánek s Červenkou nakonec soudili, že na otázku uznání nedostanou zápornou odpověď, podle nich by se ale mělo tlačit na získání americké odpovědi na odevzdané memorandum. Další jednání by pak mělo podle nich proběhnout až poté, co se do Washingtonu vrátí Hurban, aby to nevypadalo, že je zde obcházen.¹⁷⁴

Sám Červenka pak 30. dubna odeslal ministru Masarykovi zprávu týkající se několika jednání Miloše Šafránka, diplomata a hudebního spisovatele, ve Washingtonu. Ten byl pozván Berlem na společné setkání, které se mělo konat 29. dubna, Šafránek tak o tomto pozvání řekl Papánkovi a ten mu po dohodě s Červenkou dodal instrukce pro jejich rozhovor. Na společný rozhovor šel jako soukromá osoba a chtěl využít jejich dřívějšího setkání v roce 1939 k tomu, aby zjistil informace o americkém přístupu k uznání československé exilové vlády. Šafránek tak o den dříve přijel do Washingtonu, kde se nejprve setkal s Červenkou, kde dostal aktuální informace o vývoji jednání o uznání vlády. Dopoledne 29. dubna se ještě setkal s dvěma americkými novináři, přičemž prvním z nich byl Mowrer, korespondent Chicago Daily News, se kterým se také již znal z dřívějška. Ten mu řekl, že podle něj je problém v uznání v osobě Athertona, navíc prý mnoho úředníků na ministerstvu zahraničí není nadšeno podporou Velké Británie a o československé politice nejsou dost informováni. Podle nich tak byl Hácha uznáván Spojenými státy, čehož je důkazem to, že vyslanec Carr zůstal v Praze i po Mnichovské dohodě. Podle Mowrera zde také prý u některých úředníků existuje pocit, že je československá vláda příliš prosovětská a že je Masaryk orientován příliš doleva. Otázku uznání exilové vlády tak asi může rozhodnout jen prezident Roosevelt. Nakonec ještě Mowrer řekl, že pro uznání vlády je také ministr námořnictva Frank Knox, který byl zároveň majitelem Chicago Daily News a tedy i Mowrerovým nadřízeným. V poledne téhož dne se Šafránek setkal ještě s novinářem Walterem Lippmannem, který psal do New York Herald Tribune. Ten mu řekl, že sice o problému uznání vlády není dostatečně obeznámen, ale měl na něm zájem, Šafránek mu tak

¹⁷⁴ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 619, sign. DEP 26/278, kart. 27, USA (Washington), 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek I., s. 421.

vyložil Československou pozici a i jejich argumentaci v problému. Lippmann slíbil, že věc prostuduje, k čemuž také dostal memorandum.¹⁷⁵

Po těchto setkáních se Šafránek sešel se samotným Berlem, kterému na úvod řekl, že otázka uznání exilové vlády je pro Československo důležitá, protože toho využívá německá propaganda a zároveň to je hendikep v jednání exilové vlády s vládami jiných států. Dále zdůraznil, že Beneš je nezpochybnitelný vedoucí představitel Čechoslováků jak v exilu, tak doma, s jejichž odbojovými organizacemi je ve spojení. Berle na to reagoval, že to je velice důležité. Šafránkovi se z jednání zdálo, že Berle není o problému uznání vlády dostatečně informován, přesto mu ale Američan slíbil, že se tomu bude věnovat. Následujícího dne, 30. dubna, se Šafránek setkal s kongresmanem Sabathem, který byl československého původu, a informoval ho o aktuálním stavu jednání o uznání exilové vlády. Politik slíbil, že si o tom promluví s ministrem Hullem, mohl by také v Kongresu navrhnout schválení rezoluce, která by ale měla pouze manifestační charakter, mohla by však pomoci publicitě celého problému. Ještě téhož dne se pak setkal s Thomasem K. Finletterem, speciálním asistentem v divizi mezinárodně-ekonomických záležitostí na ministerstvu zahraničí, se kterým se již dva roky znal. Ten mu slíbil, že ho bude informovat o čemkoliv, co by se týkalo problému uznání.¹⁷⁶

Otázka uznání československé exilové vlády se také v dubnu objevila v krajanském tisku. Dne 15. dubna vyšel v časopise Svornost článek Vlastimila Kybaly s názvem „*K otázce uznání Československa*“. Autor zde psal, že vláda Spojených států byla požádána o uznání exilové vlády v Londýně, k čemuž bylo doloženo několik důvodů. Prvním bylo, že Benešova demise byla vynucená Německem, tedy podle Stimsonovy doktríny neplatná, dále také Spojené státy nikdy neuznaly Háchovu vládu a naopak stále uznávají Hurbana jako zástupce republiky. Beneš je tedy stále zákonným prezidentem, veškeré události od Mnichovské dohody jsou násilím vynucené, a tedy neplatné a Československá republika nadále právně existuje. V článku dále stálo, že Spojené státy váhají s uznáním exilové vlády a dávají přednost „*abstraktnímu uznání*“. Podle autora jsou proti uznání také různé právní a politické námitky, proti nim ale stojí řeč prezidenta Roosevelta, kdy slíbil „*bezpodmínečnou, plnou a okamžitou pomoc*“.

¹⁷⁵ Není jisté, o které memorandum šlo.

¹⁷⁶ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4275, sign. 40/138/XVIII/USA/23/5, kart. 492, USA, 1939-1945.

*Británii, Číně, Řecku a všem vládám ve vyhnanství*¹⁷⁷. Autor zde také připomíná uznání exilové vlády za první světové války. Nakonec zde stojí, že československá exilová vláda je jediným nezpochybnitelným představitelem organizovaného boje za nezávislost země. Českoslovenští vojáci nyní brání Velkou Británii a tím brání i samotné Spojené státy před Německou agresí.¹⁷⁸

¹⁷⁷ Address at the Annual Dinner of White House Correspondents' Association, *APP* [online]. March 15, 1941 [cit. 2024-06-01]. Dostupné z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-the-annual-dinner-white-house-correspondents-association>.

¹⁷⁸ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 4290, sign. 40/139/XVIII/USA/26/6, kart. 493, USA, 1940-1941; *AMZV*, Londýnský archiv - Obyčejný, oddíl 4, Reg. 67, Kart. 172.

6. Cesta ke konečnému uznání

6.1 Vliv Velké Británie

Velká Británie uznávala československou exilovou prozatímní vládu, Beneš se ale pokoušel docílit toho, aby z britské strany došlo k jejímu plnému uznání a přidělení řádného britského vyslance. Během návštěvy britského premiéra Winstona Churchilla u československé vojenské jednotky dne 19. dubna 1941, které se také zúčastnili Američané William A. Harriman, Rooseveltův osobní vyslanec a koordinátor programu zákona a půjčky a pronájmu, a generálmajor Henry H. Arnold, náčelník leteckého sboru americké armády. Během této návštěvy předal Beneš Churchillovi memorandum týkající se jednání o plném uznání exilové vlády ze strany Velké Británie. Mimo jiné v něm stálo, že Britové stále uznávají vládu pouze jako provizorní, což má za následek, že i jiné země tuto vládu vnímají jako druhořadou a nechtějí k ní přidělit své vyslance. Toto je pak také jeden z důvodů, proč Spojené státy váhají s uznáním exilové vlády. Československý prezident zde dokonce britské ministerstvo zahraničí obvinil z pokračování mnichovské politiky. Beneš zde nakonec britského premiéra požádal o pomoc při vyřešení otázky plného uznání britskou stranou a tím tedy i problém uznání ze strany Spojených států. Churchill Benešovi slíbil projednání tohoto memoranda a přislíbil také pomoc.¹⁷⁹ Již 23. dubna pak Bruce Lockhart Beneše informoval, že Churchill odeslal jeho memorandum Edenovi s poznámkou, že nevidí důvod, proč by neměla být československá exilová vláda postavena naroveň té polské.¹⁸⁰

Možné plné uznání ze strany Velké Británie by podle československé emigrace mohlo pomoci v jednání se Spojenými státy, na což právě Beneš poukazyval v memorandu pro Churchilla. V tomto duchu také psal ministr zahraničí Masaryk 1. května na československé vyslanectví ve Washingtonu. Podle něj jednání o plné uznání s Velkou Británií zdárně pokračují a je tak možné, že by to mohlo pozitivně zapůsobit na Spojené státy. Ohledně Winanta a Cohena pak napsal, že podporují československé stanovisko.¹⁸¹ O jednáních mezi československou emigrací a Brity informoval Washington také Winant ve své zprávě ze 7. května. Beneš byl podle něj znepokojen, že

¹⁷⁹ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 410-411; Táborský, *Prezident*, s. 78-79; Kuklík, *Londýnský exil*, s. 94-96; Glittová, *Postoj britské vlády k československému exilu*, s. 40-41; Štrobl, Jan, *Vztahy československé exilové reprezentace s londýnskou vládou v letech 1940-1941* [online]. Brno, 2014 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/mwtfz/Jan_Strobl-382912.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, s. 44.

¹⁸⁰ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády, Svazek I.*, s. 417-418.

¹⁸¹ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 612, sign. DEP 24/271, kart. 25, USA (Washington), 1941.

Spojené státy stále exilovou vládu neuznaly, protože se z rozhovoru s Rooseveltem v roce 1939 domníval, že s ním americký prezident sympatizuje. Americký velvyslanec zde dále informoval, že se zde objevují stížnosti na československou vládu, která podle kritiků nezahrnuje všechny politické strany, což ale komentoval s tím, že není těžké pochopit, proč ve vládě nejsou zástupci extrémní levice a pravice. Winant pokračoval tím, že tato vláda je stejně demokratická, jako jiné exilové vlády, a že jí jde o obnovu demokracie v domovské zemi a zároveň má největší šanci toho dosáhnout. Nakonec Winant vyjádřil svoje sympatie k Československu a vyjádřil obavy, aby problém uznání nevyužili Němci, proto by rád pomohl odstranit potíže, které uznání exilové vlády brání. Na závěr ještě dodal, že britský ministr zahraničí Anthony Eden vyjádřil naději, že Velká Británie a Spojené státy budou v této otázce postupovat společně.¹⁸²

Právě společný postup těchto dvou zemí se nyní dostával do popředí zájmů. Ve dnech 12. a 17. května spolu jednali Beneš a Bruce Lockhart a mimo jiné mluvili o jednání o plném uznání vlády ze strany Velké Británie, dotkli se také koordinace kroků Britů a Američanů v této otázce. Podle Bruce Lockharta Eden řekl, že plné uznání by se mohlo udělit společně se Spojenými státy, přičemž samotné uznání by pak mělo být paralelní, o čemž prý v podobném duchu mluvil také Winant. Tento postup byl podle něj vyvolán tím, že Beneš o tomto problému informoval přímo Churchilla během jejich rozhovoru. Československý prezident poté Brucemu Lockhartovi popsal průběh svých dřívějších jednání s Winantem a Cohenem ohledně možného uznání, ten pak reagoval tím, že zástupci Velké Británie a Spojených států jednají o formě nóty o plném uznání vlády. Konkrétně by se mělo jednat o Johnsona z amerického velvyslanectví v Londýně a Williama Malkina, právního poradce na britském ministerstvu zahraničí. Podle Bruce Lockharta byl text britské nóty již hotov a 19. května by se o něm mělo na ministerstvu rozhodnout.¹⁸³

Po těchto nadějných zprávách, a s vědomím Churchillovy podpory vyjádřené Brucem Lockhartem 23. dubna, napsal Beneš 26. května zprávu Hurbanovi, kterou Masaryk jen lehce upravil. Oznamovali zde, že jednání s Velkou Británií o plné uznání vlády je u konce a budou tak postaveni na roveň ostatním spojeneckým vládám jak

¹⁸² The Ambassador in the United Kingdom (Winant) to the Secretary of State. *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1941, Europe, Volume II, Document 22, May 7, 1941 [cit. 2022-11-12]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1941v02/d22>; Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 131-132.

¹⁸³ Němeček, Jan a kol., *Od uznání československé prozatímní vlády do vyhlášení válečného stavu Německu 1940-1941*, Svazek II., Praha : Ústav mezinárodních vztahů : Historický ústav Akademie věd ČR, 2009, s. 9-10; Táborský, *Prezident*, s. 80; Štrobl, *Vztahy československé exilové reprezentace*, s. 45.

právně, tak i politicky. Oficiální nota o uznání by pak, podle nich, měla přijít ještě tento týden nebo na začátku dalšího. Dále Hurbanovi oznamovali, že Beneš několikrát v této věci mluvil s Winantem a Cohenem, přičemž americký velvyslanec uznání vlády doporučoval. Uznání prý doporučoval také Biddle, s nímž zase mluvili Masaryk, Slávik a Ripka. Winant pak prý v rozhovoru s Edenem řekl, že ve Washingtonu dojde k brzkému rozhodnutí. Všechny tyto informace Hurbanovi posílali pro informaci a měl se rozhodnout, jestli je použije ve svých jednáních.¹⁸⁴

Vývoj dalších událostí ale takový nebyl. Proti víceméně souhlasnému stanovisku Churchilla a Edena k Benešovu memorandu z 26. dubna se postavili úředníci britského ministerstva zahraničí. Ti poukazovali na existenci protektorátní vlády a vlády Slovenského státu, kterou Britové ještě před válkou de facto uznali, podstatné rozdíly mezi československým exilovým státním zřízením a jinými exilovými vládami a další jiné problémy. Eden tak 26. května poslal Benešovi dopis, podle kterého uznání vlády není možné z důvodu existence protektorátní vlády a prezidenta Háchy. Pokud by totiž k plnému uznání došlo, mohli by Němci donutit protektorátní představitele, aby exilovou vládu odsoudili, což by poté mohli využít i propagandisticky.¹⁸⁵ Jednání s Velkou Británií se tak dostalo do slepé uličky, proti uznání se navíc ozvala některá britská dominia. Britové se ještě pokusili přijít s kompromisním návrhem, kdy by sice nedošlo k plnému diplomatickému uznání, v kontextu československé vlády by se ale přestalo používat slovo „provizorní“ a byl by k ní jmenován britský diplomatický zástupce. Beneš ale tento návrh odmítl jako nedostatečný a jednání tak uvízlo na mrtvém bodě.¹⁸⁶

Ve Spojených státech mezitím v práci pokračovali českoslovenští diplomaté. Papánek 5. května napsal Benešovi, že má stále silnější přesvědčení, že normální cestou, tedy jednáním s úředníky amerického ministerstva zahraničí, nedosáhnou uznání vlády. Podle něj je tedy jedinou možností přímý zásah prezidenta Roosevelta, což mu prý také potvrdil James O. Murdock, dřívější právní poradce na ministerstvu zahraničí, nyní působící v soukromé sféře. Ten mluvil s Dunnem (politickým poradcem) a šéfem

¹⁸⁴ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 612, sign. DEP 24/271, kart. 25, USA (Washington), 1941; *AMZV*, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 152; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek II., s. 14-15.

¹⁸⁵ Kuklík, *Londýnský exil*, s. 96-97; Glittová, *Postoj britské vlády k československému exilu*, s. 42-44; Štrobl, *Vztahy československé exilové reprezentace*, s. 46.

¹⁸⁶ Glittová, *Postoj britské vlády k československému exilu*, s. 44-45; Štrobl, *Vztahy československé exilové reprezentace*, s. 46-47.

právního oddělení na ministerstvu¹⁸⁷, kteří si problém přehazují mezi sebou, podle jednoho je to problém právní, podle druhého zase politický, a nechtějí to tak řešit. Beneše také informoval, že připravuje delegaci Československé národní rady z celé země, která by Rooseveltovi předala memorandum. Papánek také opět připomněl možnost, že by Beneš napsal dopis americkému prezidentovi, což navrhoval již 23. dubna. Nakonec ho také žádal, aby mu zaslal text dopisu, ve kterém Hácha po svém zvolení prezidentem Benešovi psal, že ho stále uznává za prezidenta, což by mohlo pomoci v argumentaci o kontinuitě Benešova prezidentství.¹⁸⁸

Dne 8. května odeslal do Londýna zprávu vyslanec Hurban. Psal, že podle Američanů je případné uznání ze strany Velké Británie jiné, protože se tato země nachází ve válce, zatímco Spojené státy ne. Pokud by ale země vstoupila do války, uznaly by prý československou vládu jako „cobelligerent“¹⁸⁹. Také psal o tom, že Jozef Hušek, slovenský autonomista, psal v krajanském časopise „Slovenská obrana“ o tom, jak protestoval na americkém ministerstvu zahraničí proti uznání československé exilové vlády. Proti tomu pak protestovala delegace Československé národní rady, která poukazovala na marginálnost slovenských autonomistů, sám Atherton pak prý jakýkoliv zákrok ze strany slovenských autonomistů popřel.¹⁹⁰

Beneš Papánka informoval v dopise z 2. června o dalším vývoji jednání ve Velké Británii. Československý prezident mluvil s Winantem, který podporoval uznání československé vlády. Podle něj ale celá věc stála na byrokratech na americkém ministerstvu zahraničí a nejednalo se tak o politické obtíže.¹⁹¹ Dne 9. června opět psal Papánek Benešovi s tím, že problém uznání vlády se ve Spojených státech nijak neposunul. Hurban byl podle něj 27. května u Wellese, který mu jen řekl, že problém studují. Podle Papánka někteří američtí úředníci na ministerstvu působí problémy, vyjádřil ale naději, že díky tlaku Velké Británie a Winanta z Londýna se věc stále vyřeší.¹⁹²

O věc uznání exilové vlády se ve Spojených státech opět také zajímali někteří američtí politikové. Kongresman Sabath o tom napsal 5. května Hullovi dopis poté, co

¹⁸⁷ Pravděpodobně se jednalo o Greena H. Hackwortha.

¹⁸⁸ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 4201, sign. 40/132/XVIII/USA/3, kart. 486, USA, 1941, 1. složka; *AMZV*, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 74.

¹⁸⁹ Stav vedení boje proti společnému nepříteli bez formálně uzavřeného spojení.

¹⁹⁰ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 619, sign. DEP 26/278, kart. 27, USA (Washington), 1941; *AMZV*, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122.

¹⁹¹ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 4201, sign. 40/132/XVIII/USA/3, kart. 486, USA, 1941, 1. složka.

¹⁹² *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 4201, sign. 40/132/XVIII/USA/3, kart. 486, USA, 1941, 1. složka; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 78-79.

ho zástupci Československé národní rady upozornili na to, že Biddle nebyl akreditován k československé exilové vládě, zatímco k ostatním ano. Kongresman zde argumentoval pro akreditaci amerického diplomatického zástupce tím, že Československo bylo Hitlerovou první obětí a připomněl, že i za první světové války Češi (sic!) bojovali proti Německu a Rakousku-Uhersku. Uznání exilové vlády by také podle něj pomohlo Velké Británii a i samotným Spojeným státům.¹⁹³ Hull mu odpověděl dopisem z 14. května, ve kterém ho ujistil, že země nadále pokračuje v uznávání Československa a jejího vyslance Hurbana ve Washingtonu, bude také pokračovat v uznávání jeho mezinárodního statusu.¹⁹⁴

Hned následujícího dne, 15. května, Sabath opět napsal Hullovi v reakci na jeho dopis. Děkoval mu zde za jeho odpověď a vyjádřil potěšení nad postojem Spojených států, že pokračují v uznávání Hurbana. Zároveň se ale ptal, proč by Biddle nemohl být akreditován k exilové vládě, což by podle něj ocenilo tisíce Američanů československého původu a podpořilo by to Čechy v boji za svobodu, demokracii a nezávislost. Ministr zahraničí mu 31. května odpověděl s tím, že Beneš v říjnu 1938 na funkci prezidenta země rezignoval. Československý národní výbor pak byl Velkou Británií uznán pouze jako prozatímní vláda, Spojené státy tak tuto situaci sledují a zvažují.¹⁹⁵

Senátor Joshua B. Lee také napsal 29. května Hullovi ohledně uznání československé exilové vlády. Ministr mu odpověděl 12. června s tím, že Spojené státy nikdy neodebraly uznávání československého státu a nadále budou podporovat jeho integritu a mezinárodní status. Vyslanec Hurban je stále uznáván, stejně tak jiní konzulární pracovníci. Situace vzniklá britským uznáním provizorní exilové vlády je pak podrobena pozornosti.¹⁹⁶ Kroky těchto několika amerických politiků byly hlavně důsledkem zásahů československých krajanských organizací, částečně také i československých diplomatů a možná i novinových článků. Dalo by se říci, že pro vládní administrativu to znamenalo, že se problém uznání exilové vlády začíná přesouvat z čistě mezinárodního problému částečně také do vnitropolitického.

¹⁹³ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Victor Hugo Duras, nedatováno.

¹⁹⁴ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Opis dopisu Cordella Hulla Mr. Sabathovi, 14. květen 1941.

¹⁹⁵ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Victor Hugo Duras, nedatováno; Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 132. Kuklík s Němečkem zde reflektují pouze Sabathův dopis z 5. května a Hullovu odpověď z 31. května.

¹⁹⁶ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Dopis Cordella Hulla senátorovi Lee, 12. červen 1941.

6.2 Americké uznání provizorní vlády

Situace s britským plným uznáním exilové vlády, na kterém bylo evidentně závislé i americké uznání, se zdála být v patové situaci. Dne 20. června se Masaryk setkal s Edenem, kde mu československý ministr řekl, že absence plného uznání škodí československé věci a jeho a Winantovi sliby jim pak daly pouze zbytečnou naději. Masaryk tak poprosil Edena, aby s tím něco udělal. Ministr zahraničí mu odpověděl, že s britským uznáním jsou stále potíže, protože výhrady k tomu má Jižní Afrika. Dále také řekl, že mu Winant sdělil, že se Spojené státy budou řídit postupem Velké Británie.¹⁹⁷

Britové svojí pozici vůči plnému uznání československé exilové vlády Spojeným státům sdělili v memorandu datovaném 1. července 1941. Popisují zde přístup k československé emigraci v průběhu času a postoj Velké Británie k Československému národnímu výboru. Britové měli podle memoranda problémy s reprezentativností, přesto ale nakonec uznali provizorní vládu v létě 1940. Teď je ale podle nich, po neúspěchu jednání mezi Benešem a Wenzelem Jakschem, jedním z hlavních sudetoněmeckých emigrantů, nepravděpodobné, že by byla vláda a Státní rada více reprezentativní. Memorandum dále pokračovalo tím, že Beneš žádal o plné uznání tak, jako mají jiné vlády, podle Britů je ale zacházení s nimi téměř totožné a jsou zde problémy, které překáží plnému uznání. Zároveň by ale bylo důležité povzbudit Čechoslováky doma a ukázat jim, že jejich představitelé v exilu mají stejnou váhu. Velká Británie tak zvažuje, že nebude používat slovo „provizorní“, což by ale neznamenal plné uznání, a byl by přidělen diplomatický zástupce.¹⁹⁸ Tento britský návrh ale nebyl československou stranou přijat.¹⁹⁹

Zásadní změnu přineslo napadení Sovětského svazu Německem 22. června 1941, s čímž se také, mimo jiné, změnil postoj Sovětů k československé emigraci v Londýně. Nedlouho poté začalo jednání ohledně sovětského uznání vlády, o čemž také Beneš informoval Bruce Lockharta. Ten pak britskou vládu upozornoval, že je potřeba možné uznání od Sovětského svazu vyvážit také plným uznáním britským. Byly zde obavy z možného úpadku britského vlivu ve střední Evropě, pokud by k plnému

¹⁹⁷ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek II., s. 45-46.

¹⁹⁸ Franklin D. Roosevelt, *Papers as President: The President's Secretary's File (PSF), 1933-1945*, FDRPL&M [online]. Series 1: Safe File, Box 2, Czechoslovakia, [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/psfa0018.pdf; Kuklík, *Londýnský exil*, s. 97-98; Kuklík, ml., *The Recognition of the Czechoslovak Government*, s. 192-193; Štrobl, *Vztahy československé exilové reprezentace*, s. 46.

¹⁹⁹ Viz výše.

uznání nedošlo. Eden nastalou situaci konzultoval také s Američany a britskými dominii. Už 16. července sovětský velvyslanec ve Velké Británii Ivan Majský předložil Benešovi návrh dokumentu k uznání československé vlády, mezitím ale také došlo k rozhodnutí na britské straně, že exilová vláda bude uznána *de jure*. Obě oficiální uznání, britské a sovětské, se poté uskutečnila 18. července, Britové se ale opět ohradili proti uznání teorie právní kontinuity a závazku v otázce hranic.²⁰⁰

Již 17. července informoval Berle Roosevelta, že britské ministerstvo zahraničí oznámilo, že Sovětský svaz uznal československou exilovou vládu a zavázal se k obnově země v předmnichovských hranicích (oficiálně podepsáno až o den později – pozn. autora), o čemž nebyla britská vláda konzultována. Berle tedy očekával, že Britové pravděpodobně exilovou vládu plně uznají, ale s výhradami v otázce hranic. Podle něj jim tak Britové radili vládu také uznat, nijak to s nimi ale nekonzultovali.²⁰¹

Beneš se již dříve rozhodl pro krok, který mu již několikrát navrhoval Papánek, tedy obrátit se ve věci uznání exilové vlády osobním dopisem přímo na prezidenta Roosevelta. Tento dopis, který nese datum 4. června, měl být uschován na československém vyslanectví ve Washingtonu a předán, až k tomu nastane správná chvíle. Beneš zde začal odkazem na jejich společné setkání v květnu 1939, kde mu vyložil svůj plán na organizaci odboje během války, který se podle něj uskutečnil. Poukázal zde na vytvoření československé armády a leteckých jednotek v Británii, které se také zapojily do bojů. Došlo také ke sjednocení politické emigrace, která je v kontaktu s vůdci lidu doma, kteří emigraci podporují. Došlo k vytvoření exilové vlády, která byla uznána Velkou Británií, jejími dominii a dalšími státy. Právě také, podle Beneše, došlo k dohodě o plném britském uznání *de jure*.²⁰² Beneš se v dopisu také zmínil o podpoře, kterou Spojené státy poskytly v době první světové války Tomáši G. Masarykovi a jeho boji za svobodu. Podle něj by podobná podpora nyní byla pro Československo „*neocenitelnou službou i veliké povzbuzení*“. Československý prezident se zde také opět uznale vyjádřil o americkém neuznání okupace českých zemí, což prý bylo velkou pomocí. Ale to, že stále nedošlo k uznání exilové vlády, vyžívají, podle Beneše, nacisté, aby „*zlomili odpor našeho lidu v jeho boji za obnovu svobody a*

²⁰⁰ Kuklík, *Londýnský exil*, s. 98; c-194; Glittová, *Postoj britskej vlády k československému exilu*, s. 45-48.

²⁰¹ Franklin D. Roosevelt, *Papers as President: The President's Secretary's File (PSF), 1933-1945*, FDRPL&M [online]. Series 4: Departmental Correspondence, Box 71, State, April-December 1941, [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/b-psfc000197.pdf.

²⁰² V době datace dopisu přitom jednání o britském uznání stále probíhalo a zřejmě se nezdálo, že by se blížilo ke zdárnému konci.

demokracie v naší zemi, aby ho oslabili mravně a aby zničili všechny naděje v lepší budoucnost“. Uznání vlády by pak bylo nejen pomoc Československu, ale i celé střední Evropě. Beneš zde také zdůraznil, že jeho země byla demokratická, což se jí jako jediné podařilo udržet po celé meziválečné období. Pokud by tedy Spojené státy udělaly stejný krok jako Velké Británie, odpovídalo by to, podle prezidenta, duchu Rooseveltovy politiky podpory svobody, demokratických institucí v Evropě a potlačení nacismu. Vyslanec Hurban se již obrátil na ministerstvo zahraničí s žádostí o uznání a Beneš sám se obrátil na velvyslance Winanta v Londýně, kterému předložil vše potřebné, přesto se zde ale zdají být potíže. Dopis pokračoval dále: „*Promiňte mi proto pane presidente, jestliže se vzpomínáje znova své návštěvy u Vás v Hyde Parku, laskavého Vašeho přijetí a sympatie, kterou jste projevil naší československé věci a našemu československému lidu, obracím se na Vás se žádostí o další pomoc znova po dvou letech – za nichž naše hnutí učinilo veliký pokrok a náš lid prokázal mimo veškerou pochybu, v kterém táboře nekompromisně stojí. Jestliže by podpora byla poskytnuta, historie ukáže, že nebyla dána těm, kteří ji nezasluhovali, a co je ze všeho nejdůležitější, bude poskytnuta národu, na kterém byla spáchána křivda a jehož věc je spravedlivá.*“ Na konec dopisu Beneš ještě děkoval za jeho sympatie a pomoc, kterou Spojené státy poskytují utlačovaným národům a demokracii.²⁰³

Konzul Papánek napsal 14. července dopis Benešovi, kde ho mimo jiné informoval o politické situaci v zemi. Podle některých jeho přátel by měla být československá exilová vláda v rámci několika týdnů uznána, politicky to totiž není problém, věc ale prý zdržují byrokraté na ministerstvu. Také ho informoval, že Hurban již dostal jeho dopis pro Roosevelta a někdy v budoucích dnech by ho měl pravděpodobně odeslat.²⁰⁴ V této době ale již vrcholilo jednání o uznání se Sovětským svazem, o čemž 10. července informoval Masaryk Hurbana. Zatím měl vše držet v tajnosti, pokud by ale vyslanec uznal za vhodné, mohl Američanům říci, že se jedná o ruských návrzích.²⁰⁵

²⁰³ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 152; MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 302, sign. V 95/4, kart. 119, USA, 1941; The President of the Provisional Government of Czechoslovakia in Exile (Beneš) to President Roosevelt. *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1941, Europe, Volume II, Document 23, June 4, 1941 [cit. 2022-11-12]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1941v02/d23>; Beneš, *Paměti III*, s. 423-425.

²⁰⁴ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4201, sign. 40/132/XVIII/USA/3, kart. 486, USA, 1941, 2. složka; AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122.

²⁰⁵ Otáhlková, Červinková, *Dokumenty*, s. 239.

Plné uznání exilové vlády z 18. července ze strany Sovětského svazu a Velké Británie hned ten den Masaryk oznámil depeší všem zastupitelským úřadům. Následujícího dne pak Beneš s Masarykem odeslali dodatek pro Hurbana do Washingtonu. Velká Británie prý zakročila ve Spojených státech, aby také otázku uznání vlády vyřešili. Podle autorů je tak situace zralá k tomu, aby byl předán Benešův dopis Rooseveltovi ze 4. června a informace týkající se britského a sovětského uznání.²⁰⁶ Již 21. července psal Hurban do Londýna, že má pevné informace, že brzy dojde k uznání vlády.²⁰⁷ Dne 24. července pak Hurban napsal další zprávu, kde oznamoval, že ten den odevzdal Benešův dopis osobně prezidentu Rooseveltovi, který řekl, že Spojené státy uznáním Hurbana uznávají i Československo, na což ale vyslanec reagoval tím, že je rozdíl v uznávání státu a ne vlády. Podle prezidenta by v takovém případě bylo nejjednodušší, aby byl k exilové vládě akreditován Biddle, což by podle Hurbana byl velký posun vpřed. Vyslanec ve zprávě konstatoval, že se tím potvrzují jeho informace o tom, že ministerstvo zahraničí hledá takovou formulaci uznání, kterou by akceptovali i ti, kteří tomu nejsou nakloněni. Vyslanec zde také informoval o intrikách proti jeho osobě, kterých si Američané všímají. Podle něj proti němu agituje osoba, kterou označuje jako „Voska“²⁰⁸, která tvrdí, že Hurban nechce dosáhnout uznání.²⁰⁹

O britském uznání československé exilové vlády informoval také Winant hned 18. července. Dne 24. července pak Hullovi poslal text britského memoranda z 1. července týkající se britského přístupu k uznání exilové vlády.²¹⁰ I když už byl jeho obsah překonán britským uznáním, tak ho přesto zasílal pro zajímavost. O dva dny později odeslal podobnou zprávu také Rooseveltovi.²¹¹ Ještě během tohoto léta ale bylo americké ministerstvo zahraničí k možnosti uznání československé exilové vlády rezervované. Právě někdy během léta na Evropské divizi vzniklo memorandum s názvem „*The Question of Recognition of the „Czechoslovak Provisional Government“*“

²⁰⁶ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 612, sign. DEP 24/271, kart. 25, USA (Washington), 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek II., s. 91-92.

²⁰⁷ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 619, sign. DEP 26/278, kart. 27, USA (Washington), 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek II., s. 99; AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122.

²⁰⁸ Pravděpodobně se jedná o Emanuela V. Vosku, podnikatele a zpravodajského důstojníka, který spolupracoval s americkou tajnou službou.

²⁰⁹ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 619, sign. DEP 26/278, kart. 27, USA (Washington), 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek II., s. 98-99; Beneš, *Paměti II.*, s. 181.

²¹⁰ Viz výše.

²¹¹ Franklin D. Roosevelt, Papers as President: The President's Secretary's File (PSF), 1933-1945, FDRPL&M [online]. Series 1: Safe File, Box 2, Czechoslovakia, [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/psfa0018.pdf.

in London“ které ale není datováno a je pod ním podepsaný R. D. Coe.²¹² Není tak jasné, jestli vzniklo v době před nebo po napadení Sovětského svazu či před nebo po uznání exilové vlády ze strany Velké Británie a Sovětského svazu. Stálo zde, že pokud by došlo k uznání exilové vlády ze strany Spojených států, znamenalo by to také souhlas s její politikou vůči Sovětskému Rusku, což by mohlo americké vládě v budoucnosti způsobit nepříjemnosti. V tomto duchu posílal také do Washingtonu zprávy Kennan.²¹³

Britské a sovětské uznání ale bylo pro Čechoslováky pozitivním impulzem, který podle nich musel mít vliv na postoj Spojených států. Dne 24. července odeslal Beneš svému bratru Vojtovi dopis, v němž mu osvětlil proces jednání a uznání vlády britskou a sovětskou vládou. Podle něj se od Američanů uznání dočkají brzy, což podporuje i Winant a i sama britská vláda.²¹⁴ Na schůzi 30. ministerské rady 25. července zase Masaryk prohlásil, že definitivní uznání od Velké Británie by mělo také pozitivně dopadnout na Spojené státy.²¹⁵ Opočenský si pak 22. července do svého deníku zapsal, že proces uznání je na dobré cestě a „možná, že bude již příští týden perfektní“.²¹⁶ V této době byla již československá exilová vláda uznána exilovými vládami Polska, Norska, Nizozemí, Belgie a Jugoslávie, Velkou Británií a jejími dominii (Kanada, Austrálie, Nový Zéland a Jihoafrická unie), Egyptem a Sovětským svazem, na konci července 1941 také Čínou a neutrálním Irskem. Postoj Spojených států tak byl podle Milana Haunera pro mnohé nepochopitelný.²¹⁷

O uznání exilové vlády se také stále zajímal kongresman Sabath, který 11. července dopisem žádal Hulla o jmenování Biddleho k československé vládě, což by mohlo posílit odvalu obyvatel obsazených zemí v boji. Dne 22. července pak odeslal ministru zahraničí další dopis s tím, že doufá, že po britském uznání vlády zareagují Spojené státy podobně. Na první dopis odpověděl Welles 25. července s ujistěním, že se otázce uznání dostává na ministerstvu pozornosti. Na ten druhý mu pak odpověděl 1. srpna dopisem, kde mu sdělil, že Spojené státy jsou připraveny navázat diplomatické vztahy s československou vládou.²¹⁸

²¹² Pravděpodobně se jedná o Roberta D. Coea.

²¹³ Hauner, *Edvard Beneš a USA*, s. 16; Kennan, *Z Prahy*, s. 17.

²¹⁴ Beneš, *Dopisy bratru Vojtovi 1938-1944*, Editor Věra Olivová, Praha : Eva : Společnost Edvarda Beneše, 1998, s. 14.

²¹⁵ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 687, sign. V176A/2, kart. 180, Čs. vláda, 1941.

²¹⁶ Opočenský, *Válečné deníky*, s. 136.

²¹⁷ Hauner, *Edvard Beneš a USA*, s. 14; Opočenský, *Formování*, s. 40.

²¹⁸ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Victor Hugo Duras, nedatováno.

Na konci července 1941 tak ve Spojených státech došlo, jistě pod tlakem událostí spjatých s britským a sovětským uznáním z 18. července, k rozhodnutí o jmenování amerického vyslance. Hurbanovi to bylo na ministerstvu sděleno odpoledne 29. července, což hned následujícího dne předal do Londýna. K přečtení prý dostal text Rooseveltovy odpovědi na Benešův dopis ze 4. června a text nóty, kterou měl Winant předat Masarykovi. Byl ale také požádán, aby o tom neinformoval dříve, než texty dostane americký velvyslanec ve Velké Británii. Hurban ve své zprávě také poukázal na to, že sice dojde k jmenování amerického vyslance, ale bez závazků týkajících se československých hranic a teorie právní kontinuity. Podle československého vyslance ale byly Spojené státy vázány předmnichovskými hranicemi a otázka kontinuity není po uznání ze strany Velké Británie důležitá.²¹⁹

Roosevelt odpověděl na Benešův dopis, datovaný 4. července a předaný 24. července, oficiálně svým dopisem 30. července. Americký prezident zde na začátku vzpomínal na jejich společné setkání v roce 1939 a také na snahy o vytvoření Československa za první světové války. Připomněl také, že nepřestali uznávat diplomatické a konzulární zástupce ve Spojených státech. Dále zde pokračoval: „*Proto se zcela opravdovým potěšením, o které, jak jsem si jist, se dělím se vším americkým lidem, Vám mohu oznámit, že se americká vláda rozhodla pověřit mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra u Prozatímní vlády Československé v Londýně pro těsnější vedení styků ve společném zájmu obou zemí, pokud nebudou v Československu obnoveny instituce svobodné vlády.*“²²⁰ Spojené státy tedy oficiálně uznaly československou exilovou vládu pouze jako prozatímní a ne plnoprávnou de jure tak, jak ji již 18. července 1941 uznala Velká Británie a Sovětský svaz. Sám Beneš byl v tomto dopise titulován jako prezident prozatímní vlády. Podle Jana Wanera dokonce část „*pokud nebudou v Československu obnoveny instituce svobodné vlády*“ znamenala, že uznání je platné jen po dobu trvání války, což mělo příčinu v amerických obavách o příklon vlády k Sovětskému svazu.²²¹ Kuklík celý proces uznání ve své knize komentoval, díky jeho délce a komplikovanosti, jako „*největší neúspěch vztahu*

²¹⁹ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Opis šifer vyměněné mezi p. prezidentem a Washingtonem, nedatováno.

²²⁰ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 152; President Roosevelt to the President of the Provisional Government of Czechoslovakia in Exile (Beneš). *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1941, Europe, Volume II, Document 26, July 30, 1941 [cit. 2022-11-12]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1941v02/d26>; MÚA AV ČR, EB II., oddíl II., inv. č. 302, sign. V 95/4, kart. 119, USA, 1941; Beneš, *Paměti III*, s. 435-436.

²²¹ Wanner, *Spojené státy a evropská válka*, s. 153-154.

prozatímního státního zřízení k velmocem“.²²² Spojené státy byly evidentně k uznání dotlačeny vnějšími skutečnostmi a jejich výhrady k československé exilové vládě a Benešovi trvaly nadále. Na druhou stranu ale byly Spojené státy stále ještě neutrální zemí.

Oficiální nótu o uznání a k ní připojené aide-mémorie měl ministru Masarykovi předat americký velvyslanec ve Velké Británii Winant, o čemž ho informoval Welles. Velvyslanec také dostal za úkol informovat Churchilla, a to hlavně s obsahem připojeného aide-mémorie.²²³ Winant nótu Masarykovi odeslal 31. července, která byla velmi podobná textu Rooseveltovu dopisu Benešovi z 30. července. Opět zde tedy stálo, že Spojené státy nepřestaly uznávat československé diplomatické a konzulární zastoupení v zemi, americká vláda je připravena vstoupit do formálních styků s československou prozatímní vládou v Londýně v čele s Benešem pověřením mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra tak, „aby vedl styk, dokud vláda nebude znovu ustanovena v Československu“. K této nótě bylo připojeno již zmíněné aide-mémorie ve kterém stálo, že vzájemné styky budou vedeny podobně jako s jinými exilovými vládami v Londýně. Navázání vzájemných vztahů ale nezavazovalo Spojené státy v otázce hranic a teorie právní kontinuity, pro formálnější výhrady k těmto bodům ale nebyl důvod.²²⁴ Pozici Spojených států také osvětlil Atherton britskému konzulovi Hoyeru Millardovi 9. září 1941 tak, že uznání prozatímní vlády neznamena uznání teorie právní kontinuity a ani ukončení uznávání Háchovy vlády v Praze.²²⁵

O americkém uznání informoval Ripka ostatní zastupitelské úřady hned 31. července. Podle něj by se normalizace vztahů se Spojenými státy neměla nazývat uznáním Československé republiky, protože nikdy neuznaly Mnichovskou dohodu a ani okupaci. Američané tak oficiálně přiznávají exilové vládě suverénní postavení, Beneš je pak zákonný a oprávněný prezident. Dne 6. srpna pak opět zastupitelským úřadům psal s tím, že uznání od Spojených států je završením procesu normalizace mezinárodně-právní pozice vlády. To že jde o uznání pouze prozatímní vlády, není klíčové, protože je výslovně stavěna na roveň ostatním exilovým vládám.²²⁶

²²² Kuklík, *Vznik československého národního výboru*, s. 124.

²²³ The Acting Secretary of State to the Ambassador in the United Kingdom (Winant). *Office of the Historian: FRUS* [online]. Diplomatic Papers, 1941, Europe, Volume II, Document 24, July 29, 1941 [cit. 2022-11-12]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1941v02/d24>.

²²⁴ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 152; MÚA AV ČR, EB II, inv. č. 302, sign. V 95/4, kart. 119, USA, 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek II., s. 103; Kuklík, ml., *The Recognition of the Czechoslovak Government*, s. 196; Beneš, *Paměti III*, s. 437-438.

²²⁵ Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 134.

²²⁶ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek II., s. 104-105, 109.

Masaryk 2. srpna odpověděl Winantovi s díky za jeho pomoc v jednání o uznání vlády. Dne 7. srpna napsal americkému velvyslanci v Londýně také Beneš, který mu také děkoval za jeho pomoc. Napsal také, že je potěšen a dojat prezidentovým rozhodnutím, které je pomocí v boji za osvobození vlasti. „*Je to pomoc svobodnému a demokratickému národu, s kterým bylo protiprávně zacházeno (...) a který – věřím – si zaslouží podporu skutečně demokratických a svobodu milujících lidí.*“ Poukázal také na to, že podle jeho informací z domova, zapůsobilo americké uznání jak na Čechy, tak i na Němce. Winant pak Benešovi odpověděl 22. srpna s tím, že je rád, že postup Spojených států byl, podle prezidentových zpráv z domova, užitečný.²²⁷

Československá emigrace si ale i přes radost uvědomovala, že americké uznání vlády pouze jako prozatímní není ideální. Konzul Papánek ve svém dopisu Benešovi z 13. srpna označil americké uznání sice za velký krok kupředu, který ale není perfektní.²²⁸ Masaryk na 31. schůzi ministerské rady 8. srpna řekl, že Winant není spokojen s neuznáním právní kontinuity a že vše po Mnichovské dohodě je pouze z donucení. Přesto ale mělo uznání ze strany Spojených států i pozitivní dopad, o čemž Masaryk mluvil na další schůzi ministerské rady, konané 19. září. Uznání mělo totiž podle něj ohlas v Jižní Americe, se kterou by se tak mělo nyní také jednat o uznání.²²⁹

V průběhu srpna pak došlo k vyjasnění na jméně amerického vyslance. Dne 23. srpna Winant napsal Masarykovi o rozhodnutí americké vlády jmenovat na tuto pozici Biddlea, který již působil u exilových vlád Polska, Belgie, Norska, Nizozemska a Jugoslávie. Československý ministr zahraničí mu odpověděl již 28. srpna, že Biddle bude jako vyslanec akceptován.²³⁰ Roosevelt oficiálně oznámil vybrání Biddlea Benešovi 7. října 1941 a již 28. října předložil nový americký vyslanec své pověřovací listiny.²³¹

6.3 Plné uznání exilové vlády

Uznání exilové vlády ze strany Spojených států jako provizorní a akreditace amerického diplomatického zástupce k ní, nebyly koncem československých snah, cílem se nyní stalo dosáhnout plného uznání vlády *de jure*. Zdá se ale, že v době po

²²⁷ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 152; MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 681, sign. EB L 100, kart. 338, Čs. vláda, Dopis p. prezidenta americkému velvyslanci G. Winantovi, 7. srpen 1941; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek II., s. 103-104, 110-111, 134.

²²⁸ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4201, sign. 40/132/XVIII/USA/3, kart. 486, USA, 1941, 2. složka; Papánek, *Ján Papánek za vojny*, s. 86.

²²⁹ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 687, sign. V176A/2, kart. 180, Čs. vláda, 1941.

²³⁰ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 160; Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek II., s. 135-136.

²³¹ Němeček, *Od uznání československé prozatímní vlády*, Svazek II., s. 186-187.

těchto událostech nechtěla československá emigrace hned tlačit a požadovat další americký krok v této oblasti. Dá se také říci, že dočasně americké uznání vlády jako provizorní dostačovalo, což například vyjádřil Ripka ve zprávách pro československá diplomatická zastoupení ve světě 6. srpna 1941. Ten také 7. ledna 1942 ve Státní radě ve svém výkladu o zahraniční politice prohlásil, že Československo je rovnoprávným spojencem Velké Británie, Spojených států, Sovětského svazu, Číny a dalších zemí. Bylo to právě měsíc od japonského útoku na Pearl Harbor a poté i vstupu Spojených států do války se zeměmi Osy.²³²

V první polovině roku 1942 se válka pro spojence nevyvíjela nejlépe, v Atlantickém oceánu opět narostly ztráty lodí v důsledku německé ponorkové války na dlouhodobě neúnosnou mez, v severní Africe probíhala další německá ofenziva, během níž byl ztracen Tobruk a v červnu došly jednotky Osy až k El Alameinu. Na dálném východě mezitím Japonci obsadili Nizozemskou Východní Indii, Barmu, Filipíny, Guam a další ostrovy v Tichomoří, čímž začali přímo ohrožovat Indii a Austrálii.²³³ Během této doby se v otázce plného uznání exilové vlády de jure zřejmě mnoho nedělo, pravděpodobně ale probíhaly různé nezávazné rozhovory v podobném duchu, jako rozhovor Ripky se Steinem²³⁴ z Mezinárodního úřadu práce 14. května 1942. Stein se prý o den dříve setkal s Winantem, se kterým mluvil o uznání. Podle amerického velvyslance to již nebyla podstatná věc s tím, že postavení československé exilové vlády v Londýně je stejné, jako mají jiné spojenecké vlády v Londýně. Stein mu ale odpověděl, že z rozhovorů s Benešem a dalšími politiky ví, že je to stále negativně pocíťováno. Americký velvyslanec mu na to odpověděl, že hlavním odpůrcem plného uznání je Bullit, který je, podle něj, proti Benešovi asi zaujatý z doby Mnichova. Nakonec tedy Steina požádal, aby na americkém ministerstvu zahraničí sondoval názory a sdělil mu je, aby je mohl použít v červenci, kdy se také on chystal do Spojených států.²³⁵ Malá aktivita v tomto období by se dala alespoň částečně vysvětlit složitou válečnou situací, kdy na tato jednání nebylo tolik času, a československá emigrace si mohla říci, že nebude americké úřady svými žádostmi zatěžovat. Po vstupu Spojených států do války také muselo americké ministerstvo zahraničí věnovat více času na komunikaci a jednání s Velkou Británií, Sovětským svazem a dalšími novými spojenci.

²³² Němeček, Jan a kol., *Československá zahraniční politika v roce 1942*, Svazek I., Praha : Ústav mezinárodních vztahů : Historický ústav Akademie věd ČR, 2010, s. 73.

²³³ Dallek, *Franklin D. Roosevelt*, s. 331-332, 350.

²³⁴ Pravděpodobně se jedná o Osvalda Steina.

²³⁵ Němeček, *Československá zahraniční politika v roce 1942*, Svazek I., s. 270-271.

Dalším vlivem stále mohlo být to, že absence plného uznání ze strany Spojených států nebyla natolik velkým hendikepem, aby donutila československou emigraci k razantnějším krokům s ohledem na výše zmíněnou válečnou situaci.

Téma plného uznání exilové vlády bylo součástí rozhovoru mezi Ripkou a Biddlem 19. června 1942. Státní ministr mu zde poděkoval za projevy Hulla a Knoxe týkající se vyhlazení Lidic, zmínil zde ale také, že Sovětský svaz podporuje obnovu Československa v předmnichovských hranicích. Podle něj také emigrace těžce nese, že je Spojenými státy vlada stále uznávána pouze jako provizorní a prosil ho tedy, aby to tlumočil své vládě. Biddle na to odpověděl s tím, že ani on nerozumí důvodům, které k tomu vedou, ví ale, že na americkém ministerstvu zahraničí jsou k Čechoslovákům „málo příznivé vlivy“. Řekl také, že o tomto tématu poslal již tři rozklady, na které vždy dostal pochybovačné otázky. Na ten poslední prý ale nedostal nepříznivou reakci a doufá tak, že se věc opravdu zvažuje.²³⁶

Na začátku srpna 1942 Velká Británie označila Mnichovskou dohodu za neplatnou a nota s tímto britským postojem měla být předána také Spojeným státům. Ripka 14. září telegrafoval Hurbanovi, čímž reagoval na zprávy od Červenky z 12. září, který oznamoval, že plánuje Athertonovi předat zmíněnou notu a během toho se také dotknout odstranění slova provizorní z amerického uznávání vlády. Ripka na to reagoval vyjádřením, že československá exilová vláda je ve Spojených státech v diskriminovaném postavení vůči jiným spojencům. Plné uznání vlády by také podle něj bylo povzbuzením v boji proti okupantům.²³⁷ Červenka znovu psal do Londýna 16. září s tím, že byl u Athertona, kterému předal notu týkající britského zneplatnění Mnichovské dohody. Během rozhovoru se také dotkly otázky plného uznání, kde Atherton nesouhlasil s pojmenováním tohoto stavu jako diskriminační. Podle Červenky ale uznal, že označení vlády jako provizorní je neobvyklé, československý diplomat pak také zmínil, že kroky Spojených států mají dopad na domov a že všeho využívá německá propaganda.²³⁸ Někdy v průběhu září pak také psal do Spojených států Biddle s tím, že Beneš je stále zklamaný z toho, že na rozdíl od Britů, Američané neuznávají exilovou vládu v plné míře.²³⁹

²³⁶ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 297, sign. V 155/1, kart. 165, USA, 1941-1944; Němeček, *Československá zahraniční politika v roce 1942*, Svazek I., s. 364.

²³⁷ Němeček, Jan a kol., *Československá zahraniční politika v roce 1942*, Svazek II., Praha : Historický ústav Akademie věd ČR, 2015, s. 79.

²³⁸ Němeček, *Československá zahraniční politika v roce 1942*, Svazek II., s. 81.

²³⁹ Bruegel, *Recognition of czechoslovak government*, s. 10.

Červenka dne 9. října 1942 navštívil Evropskou divizi ministerstva zahraničí, kde se setkal s Cavendishem W. Cannonem. Podle jeho zprávy z dalšího dne, odeslané do Londýna, se chvíli po začátku setkání objevil Atherton, což Červenka popisoval takto: „*Krátce po mém příchodu k němu procházel místností, kde jsem s Mr. Cannonem seděl, Mr. Atherton a Mr. Cannon mě na něj hned upozornil. Mr. Atherton šel do vedlejší místnosti, ale vzápětí se vracel, takže jsem měl příležitost jej pozdravit. Mr. Atherton (...) vzápětí podotkl jaksi žertovně ‚Neříkejte panu Cannonovi, že jsem na vás byl tvrdý, když jsme se tuhle viděli.‘*“ Chvíli poté se pak Atherton rozloučil a odešel, Červenka měl z tohoto setkání dojem, že nebylo náhodné, a mělo za cíl otevřít diskuzi ohledně otázky provizorního statusu exilové vlády. Hned poté totiž Cannon začal o tomto problému hovořit a ptal se na dřívější rozhovor mezi Athertonem s Červenkou z 16. září. Cannon na informace o rozhovoru reagoval s tím, že slovo „diskriminace“ je na ministerstvu bráno choulostivě, slovo „provizorní“ je pak používáno jen při formálních příležitostech, běžně se ale nepoužívá. Podle Cannona není používání slova provizorní diskriminací, ale označením právních rozdílů v porovnání s jinými vládami, které mají kontinuitu, zatímco ta československá ji nemá. Američan také tvrdil, že jak na ministerstvu, tak i ve vládních kruzích byly „závažné námitky proti uznání provizorní vlády“ a kontinuita byla již zajištěna uznáváním vyslance Hurbana, který mohl mít styky s Benešem a vládou v Londýně. Nakonec bylo ale uznání provizorní vlády prosazeno, na čemž prý měl také on sám podíl. Cannon také poukázal na to, že aktuálně není žádný rozdíl v jednání s československou vládou a jinými vládami, on sám ale pochyboval, jestli dojde ke změně v uznávání vlády, protože se jednalo o právnícko-technický problém. Červenka se ve své zprávě do Londýna domýšlel, že celý tento rozhovor byl vyvolán tím, aby urovnali možný nepříjemný dojem z Červenkovy setkání s Athertonem z 16. září.²⁴⁰

V průběhu října ale došlo ve Spojených státech k rozhodnutí o uznání československé exilové vlády de jure. Biddle byl 24. října instruován, aby vládě sdělil, že Roosevelt k příležitosti svátku 28. října plánuje zaslat Benešovi zprávu, ve které ho bude titulovat jako Prezidenta Československé republiky, že dojde k upuštění od slova „provizorní“ v souvislosti s československou vládou a že, podle nich, nebude potřeba nové akreditace pro Biddlea. Americký vyslanec se podle jeho zprávy pro Roosevelta ze 4. listopadu setkal s Masarykem, který po vyslechnutí těchto informací „vyskočil do

²⁴⁰ Němeček, *Československá zahraniční politika v roce 1942*, Svazek II., s. 148-150.

vzduchu jako kluk, vrhle mě objal a, se slzami v očích, řekl s opravdovou vážností, že se ho váš čin hluboce dotkl“.²⁴¹

Masaryk o svém setkání s Biddlem, které proběhlo 26. října, psal Hurbanovi 29. října a děkoval mu, za jeho pomoc při dosažení plného uznání. Plné uznání bylo podle ministra zahraničí velmi důležité.²⁴² V článku Jana Kuklíka a Jana Němečka ale autoři uvádí, že rozhodnutí o uznání vlády oznámil Masarykovi velvyslanec Winant.²⁴³ Samotný Rooseveltův telegram z 28. října byl krátký, americký prezident zde víceméně pouze Benešovi gratuloval k státnímu svátku, kterého zde ale právě tituloval jako Prezidenta Československé republiky.²⁴⁴ Biddle se s Benešem setkal 28. října během recepce s ostatními diplomaty akreditovanými u československé vlády. Americký diplomat o tom také psal Rooseveltovi s tím, že je mu Beneš hluboce vděčný. Psal také: „Stejně jako předtím v případě ministra Masaryka, Dr. Beneš se nesnažil skrýt své slzy. Nikdy předtím jsem u něj neviděl ukazovat tolik emocí.“²⁴⁵

Vyslanec Hurban 30. října odeslal na československé ministerstvo zahraničí zprávu s tím, že americké ministerstvo zahraničí 28. října publikovalo text telegramu, který Roosevelt zaslal Benešovi. Československé vyslanectví ve Washingtonu v této době ještě zřejmě nevědělo o setkání Masaryka a Biddleho a změně amerického stanoviska k exilové vládě. Vyslanec tedy do Londýna oznamoval, že si všimli, že je zde Beneš titulován jako Prezident Československé republiky a že zde chybí slovo „prozatímní“. Dále psal, že se na vyslanectví domnívali, že se to stalo v důsledku jejich zákroků, o kterých informovali 12. a 16. září, což jim také poté telefonem potvrdil Cannon.²⁴⁶ Názor československé exilové vlády vyjádřil Ripka 23. listopadu ve Státní radě na zasedání jejího finančního a rozpočtového výboru tak, že definitivním uznáním byl potvrzen skutečný stav vzájemných vztahů, i tak se ale jednalo o důležitou věc.²⁴⁷

²⁴¹ Franklin D. Roosevelt, Papers as President: The President's Secretary's File (PSF), 1933-1945, *FDRPL&M* [online]. Series 3: Diplomatic Correspondence, Box 24, Biddle, Anthony J. Drexel, 1942-1944, [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/psfa0237.pdf.

²⁴² *AMZV*, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 160; Feierabend, *Politické vzpomínky II.*, s. 158-159.

²⁴³ Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 135.

²⁴⁴ *AMZV*, Zastupitelské úřady - USA, Kart. 52; Němeček, *Československá zahraniční politika v roce 1942*, Svazek II., s. 176-177; Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 135.

²⁴⁵ Franklin D. Roosevelt, Papers as President: The President's Secretary's File (PSF), 1933-1945, *FDRPL&M* [online]. Series 3: Diplomatic Correspondence, Box 24, Biddle, Anthony J. Drexel, 1942-1944, [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/psfa0237.pdf.

²⁴⁶ *AMZV*, Zastupitelské úřady - USA, Kart. 52.

²⁴⁷ *MÚA AV ČR*, EB II., inv. č. 2982, sign. 40/43/VI/26/41, kart. 397, H. Ripka, 1940-1943.

Sám Beneš ve svých pamětech napsal, že definitivní uznání se vyřešilo samo od sebe a nemuselo se tak o něm jednat. Je ale jisté, že se snažil takového uznání dosáhnout a je vidět, že se bez jednání neobešlo.²⁴⁸

O definitivním uznání se také mluvilo během setkání Hulla a Hurbana dne 1. prosince 1942. Československý vyslanec americkému ministru zahraničí poděkoval za plné uznání, ten mu na to odpověděl, že jejich stanovisko bylo od počátku kladné a bránilo tomu pouze jisté formality.²⁴⁹

Uznání československé vlády ze strany Spojených států mělo vliv na postoj mnoha zemí Střední a Jižní Ameriky. Ještě před uznáním definitivním, tedy po uznání vlády pouze jako prozatímní, došlo k navázání styků 26. března 1942 s Mexikem, během června s Bolívií a Uruguayí, v červenci s Kubou, Peru a Dominikánskou Republikou, v polovině září pak také s Brazílií. Na začátku roku 1943, tedy po plném uznání, pak následovala Kolumbie, Ekvádor, Venezuela a Chile.²⁵⁰

Vztahy mezi Československem a Spojenými státy doznaly další podstatné změny v květnu 1943, kdy došlo k oboustrannému povýšení vyslanectví na úroveň velvyslanectví. Nejednalo se ale o ojedinělou událost, v této době došlo k podobnému povyšování úrovní zastupitelství i u dalších spojeneckých zemí. Roosevelt v dopise Benešovi z 19. června 1943 mimo jiné psal: *„Obě vlády jsou spolu v boji proti nemilosrdnému nepříteli. Je tedy příhodné, že by měly přidělit svému vyslanci hodnost velvyslance jako symbol našim přátelům a našim nepřátelům jednoty cíle našich dvou národů ve snaze dosáhnout triumfu našich společných ideálů a ustanovení spravedlivého a dlouhotrvajícího míru.“*²⁵¹

²⁴⁸ Beneš, *Paměti II.*, s. 182.

²⁴⁹ AMZV, Londýnský archiv-Důvěrný, oddíl 4, Reg. 70, Kart. 122; MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 4275, sign. 40/138/XVIII/USA/23/5, kart. 492, USA, 1939-1945; Němeček, *Československá zahraniční politika v roce 1942*, Svazek II., s. 247.

²⁵⁰ Kuklík, Němeček, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády*, s. 135.

²⁵¹ MÚA AV ČR, EB II., inv. č. 297, sign. V 155/1, kart. 165, USA, 1941-1944.

7. Závěr

Vztahy mezi Československou republikou a Spojenými státy za druhé světové války bezpochyby navazovaly na meziválečné období. V této době nebyly ani jednou stranou považovány za zásadně důležité, obě země byly od sebe vzdálené a nenacházely se v oblastech, kde by ta druhá měla nějaký větší zájem. Do vývoje událostí během květnové a poté i zářijové krize v roce 1938, která vyústila Mnichovskou dohodou a obsazením pohraničních oblastí, zasahovaly Spojené státy pouze částečně, na což měl opět velký vliv izolacionismus. Hlavní americkou aktivitou byly Rooseveltovy diplomatické výzvy k jednání, které ale měly omezený účinek a Beneš sám k nim byl rezervovaný.

V období mezi Mnichovskou dohodou a březnem 1939 ztratily vzájemné vztahy na důležitosti. Američané si uvědomovali, že okleštěná země v sousedství Německa nedokáže dlouhodobě fungovat jako nezávislý stát. Československá politika se pak začala více orientovat právě na Německo. Okupace zbytku českých zemí a vytvoření protektorátu ale opět postavení vzájemných vztahů posílilo. Spojené státy odmítly uznat legálnost těchto událostí a stále uznávaly Československou republiku, pokračovaly také v uznávání pozice vyslance Hurbana ve Washingtonu, který tak mohl pokračovat ve své činnosti. Společně s vyslanci ve Velké Británii, Francii, Sovětském svazu a Polsku se stal základem pro budování odbojové činnosti. Pozici Spojených států v této době posilovalo také to, že se zde nacházel sám Beneš, který zde učil na univerzitě v Chicagu. Po okupaci se opět pustil do veřejné činnosti a začal zde pracovat na vzniku a rozvoje zahraniční akce, což do vypuknutí války udělalo ze Spojených států jedno z hlavních center vznikajícího odboje.

Vypuknutím války v září 1939 se změnila celá situace československého exilu. Již před válkou Beneš plánoval to, že po jejím vypuknutí dojde k vytvoření exilové vlády a armády, do čehož se nyní také emigrace pustila. Vytvoření exilové vlády se ale ukázalo jako neprůchodné, a tak byl nakonec ustanoven v Paříži Československý národní výbor, který byl poté uznán Francií a Velkou Británií. Vyslanec Hurban se s americkým ministerstvem zahraničí ještě před jeho vznikem dohodl, že nebude vytvoření exilové vlády oficiálně notifikovat tak, aby na to Spojené státy nemusely oficiálně reagovat, protože z dřívějších jednání bylo jasné, že Američané takovou vládu neuznají. Po vzniku národního výboru, namísto exilové vlády, se evidentně tato „dohoda“ vztahovala také na něj. Spojené státy tedy na jeho vznik veřejně nijak

nereagovaly a vypadalo to, jako by pro ně ani neexistoval. Zároveň ale stále proklamovaly, že uznávají vyslance Hurbana jako představitele republiky i přes to, že bylo Američanům jasné, že se československý vyslanec podřídil národnímu výboru, čímž ho prakticky ve Spojených státech zastupoval. Tato situace evidentně Spojeným státům vyhovovala, protože se nemusely veřejně vyjádřit v této, pro ně evidentně choulostivé situaci. Po vypuknutí války v Evropě byla vyhlášena neutralita země a velká část populace, ovlivněná izolacionismem, odmítala jakékoliv zapojení do války. Je tak možné, že se americká vláda obávala, že uznáním Československého národního výboru by mohla být obviněna z porušování neutrality země i přes to, že stále uznávala pozici vyslance Hurbana jako představitele státu. Dalším aspektem, který byl Spojenými státy brán v potaz, byla právní stránka věci. Podle nich by nově vytvořená exilová vláda nevznikla v souladu s ústavou, s čímž souvisí také to, že odmítaly přijmout Benešovu teorii právní kontinuity. Československá emigrace neměla na druhou stranu v této době prakticky žádné možnosti, jak americký názor změnit. Sama trpěla vnitřními spory a její nejednotnost ji oslabovala, což se projevovalo také na její mezinárodní prestiži. Její čelní představitelé se také obávali, aby nedošlo k uzavření vyslanectví ve Washingtonu, což by jistě byla veliká rána, a proto na věc příliš netlačili.

V následujícím období do německého útoku na Francii a země Beneluxu nebyla otázka uznání nijak zásadně řešena. Wellesova mise v Evropě prakticky ukázala, že není z americké strany vůle tuto otázku řešit tím, že se tento americký úředník a diplomat nesešel s Benešem, zatímco s polskými exilovými reprezentanty ano. Další podstatnější věcí v této době bylo, že se Československá národní rada, reprezentující většinu krajanů žijících v Americe, postavila ve svém memorandu za obnovu Československa a osobu Beneše a snažila se do věci zainteresovat některé americké členy Kongresu. Těmito kroky se snažila zvýšit povědomí o tomto problému i mimo skupinu diplomatů a úředníků vládní administrativy, tedy i u jiných politických činitelů v zemi.

Porážka Francie, přesun většiny exilu do Velké Británie a i nástup Churchilla do čela britské vlády měly velký vliv na samotný československý exil. Tento vývoj oslabil Benešovi odpůrce a zároveň přiměl novou britskou vládu k příznivějšímu postoji k emigraci, což během července 1940 vyústilo k vytvoření provizorní exilové vlády a státního zřízení v emigraci. V postoji Spojených států k československému exilu se ale nic nezměnilo, na vytvoření provizorní vlády nijak oficiálně nereagovaly, stejně jako u vzniku Československého národního výboru. Američtí diplomaté a úředníci na ministerstvu zahraničí viděli hlavní problémy v tom, že by se poté do země mohlo

dostat více Čechoslováků, nad kterými by neměli právní kontrolu. Dále také, že by díky tomu rostl vliv exilové vlády mezi Američany československého původu nebo že někteří čelní představitelé exilu, například Masaryk, šíří panslavistické myšlenky a i propagandu Sovětského svazu. Obecně se tak dá říci, že hlavní problém zde viděli v ohrožení bezpečnosti a suverenity Spojených států. Stále tak pro ně bylo nejlepší pokračovat v dosavadní praxi, tedy uznávat pozici vyslance Hurbana, čímž stále dávaly najevo, že pro ně Československo právně existuje. Američané ale Československým diplomatům tyto výhrady neříkali a někdy je i popírali, namísto toho ale argumentovali právními otázkami a ohrožením fungování vyslanectví ve Washingtonu. Beneš sám byl z postoje Spojených států evidentně rozčarovaný, protože po setkání s Rooseveltem a předními diplomaty těsně před válkou nabyl dojmu, že zde zásadního problému není. Dospělo to až do fáze, kdy byl zřejmě ochoten ovlivňovat mínění československých krajanů v rámci předvolební kampaně do prezidentských voleb v roce 1940. Tento jeho návrh mu ale vyslanec Hurban rozmluvil.

Československý exil zanechal snah o uznání v době před prezidentskými volbami, ale ani po jejich konání nebyla aktivita ze strany československých diplomatů velká, podle Hurbana totiž Američané nepovažovali otázku zralou k řešení a stále odmítali přijmout teorii právní kontinuity, protože exilová vláda podle nich na základě ústavy nenavazovala na tu předmnichovskou. Pro zajištění právního pokračování Československé republiky považovali Američané za důležitější uznávání vyslanectví a osoby Hurbana ve Washingtonu a odmítání uznání okupace. Psychologické výhody plynoucí z uznání vlády sice uznávali, ty ale nepřevážily ostatní argumenty. Podle československých diplomatů se v této době ukázala také další rovina problému, a to možný precedens, který by uznáním mohl vzniknout. Konkrétně se mělo jednat o problém Pobaltí, které bylo obsazeno Sovětským svazem, což Spojené státy neuznaly a zastupitelské úřady pobaltských zemí ve Washingtonu nadále fungovaly. Tento problém by ale neměl být přeceňován, protože zmínky o něm se vyskytují pouze výjimečně. Nový rozměr do jednání přinesl také vyslanec Hurban, který navrhoval jednat na základě toho, že nenotifikoval uzavření Mnichovské dohody, rezignaci prezidenta Beneše a volbu Háchy. Pokud by se přijalo, že se tyto události staly pod německým nátlakem, čímž by byly neplatné, a volba Háchy by se považovala za neústavní z důvodu neúčasti části zvolených zástupců, mohly by Spojené státy považovat Beneše za posledního ústavně zvoleného prezidenta. Pro Američany ale bylo jistě obtížné přijmout

tento přístup, protože by tím také přijali princip teorie právní kontinuity, což nadále odmítali.

Českoslovenští diplomaté ve Spojených státech v řešení otázky uznání spolupracovali také s krajany v rámci Československé národní rady. Společně se snažili dostat otázku uznání a povědomí o ní i mimo vládní administrativu k jiným politikům v Kongresu, kteří by se o ni mohli zajímat a poté i třeba tlačit na administrativu, aby exilovou vládu uznala. Během toho jim bylo také řečeno, že by se otázka uznání mohla řešit poté, co dojde ke schválení pozdějšího Zákona o půjčce a pronájmu, který umožňoval větší materiální pomoc Velké Británii a jejím spojencům. Je zde otázka, do jaké míry to bylo myšleno vážně, protože ani po jeho schválení k posunu v jednáních nedošlo, a do jaké míry šlo jen o snahu problém odsunout dál. Je ale možné, že si z této informace československý exil vzal to, že kladné vyřešení problému uznání není nereálné.

Velkou morální ranou pro exil bylo jistě jmenování amerického vyslance k ostatním exilovým vládám v Londýně v únoru 1941. Spojené státy nevnímaly československou exilovou vládu, na rozdíl od ostatních exilových vlád v Londýně, za konstituční, tedy že podle nich neměla právní kontinuitu s předmnichovskou vládou, a proto k ní nejmenovaly svého oficiálního diplomatického zástupce. Během následujících jednání pak američtí diplomaté několikrát jasně řekli, že nechtějí tento svůj postoj měnit, čímž také dali najevo, že nechtějí tuto otázku, minimálně v této době, nadále řešit. Určitý vliv na americké úředníky ministerstva zahraničí měly také zprávy od Kennana z Berlína, který odmítal možné uznání a argumentoval pro orientaci na protektorátní vládu. Beneš sám viděl příčinu v nepřidělení amerického vyslance v tom, že Britové vládu uznávali pouze jako provizorní, je ale evidentní, že hlavní příčinou byl postoj amerických diplomatů a úředníků ministerstva zahraničí.

Českoslovenští diplomaté ve Spojených státech se také museli potýkat se špatným spojením a nedostatečnými informacemi o dění v exilu ve Velké Británii a předtím také ve Francii. Bylo to vidět již například v době po začátku války a během prvních jednání o vytvoření vlády, ze kterých ale nakonec vzešlo vytvoření národního výboru v Paříži. Podstatné problémy se vyskytly také v zimě 1941, jistě se ale dá říci, že podobné problémy se vyskytovaly častěji. Nedostatek informací či instrukcí z Londýna měl za následek zdržení v jednání na ministerstvu zahraničí.

Jasně americké odmítnutí uznání vlády a nepřidělení diplomatického zástupce, i když sděleno neoficiálně, mělo na československé straně za následek hledání nových

přístupů a možností v jednání. Jedním z nich bylo vytvoření memoranda ve spolupráci s americkými profesory politických věd, které reagovalo na americké výtky týkající se právní nekontinuity exilové vlády. Toto memorandum naopak mělo dokázat její kontinuitou s předmnichovskou vládou. Částečné autorství amerických profesorů politických věd mu pak mělo dodat na váze. Další cestou, jak dosáhnout uznání vlády bylo přes nového amerického velvyslance ve Velké Británii Winanta, který zde nahradil Kennedyho. U nového velvyslance se očekával vstřícnější přístup jak vůči Velké Británii, tak i československému exilu, navíc se také již s Benešem znal z Ženevy z Mezinárodní organizace práce. Po jeho příjezdu do Londýna se dostal do kontaktu s československým exilem a právě hlavně s Benešem a již brzy do Washingtonu doporučoval, aby k uznání exilové vlády došlo.

Na vyjednávání měl také vliv zdravotní stav vyslance Hurbana, který se potýkal se zdravotními obtížemi, které omezovaly jeho schopnost vykonávat svůj úřad naplno. V práci samozřejmě pokračovali jemu podřízení diplomaté na vyslanectví a konzulátech, jak ale samy přiznávali, nedokázali tím osobu vyslance nahradit. Hurban měl ze své pozice jednodušší přístup k ministrovi zahraničí nebo ke státnímu podsekretáři Wellesovi, v jeho nepřítomnosti ale museli ostatní českoslovenští diplomaté, podle jejich zpráv, jednat hlavně s úředníky Athertonem, Dunnem a dalšími. Zároveň také nechtěli v době Hurbanovy nepřítomnosti být přespříliš aktivní, aby u Američanů nevyvolali dojem, že to dělají za jeho zády nebo bez jeho souhlasu.

V této době, tedy na jaře 1941, začala v otázce amerického uznání hrát podstatnější roli také Velká Británie, se kterou se již jednalo o plném uznání exilové vlády. Československý exil si uvědomoval, že plné britské uznání by mohlo mít pozitivní dopad také na přístup Spojených států k této otázce. Sama britská strana také evidentně preferovala koordinaci kroků v této otázce se Spojenými státy. V druhé polovině dubna 1941 to již vypadalo, že plnému uznání, jak od Velké Británie, tak Spojených států, dojde v nejbližší době. Proti takovému uznání se ale na britské straně, proti názoru Edena a Churchilla, postavili úředníci ministerstva zahraničí a jednání se tak dostalo do slepé uličky. Ve Spojených státech také stále českoslovenští diplomaté naráželi na odpor ministerských úředníků a Beneš tak napsal Rooseveltovi osobní dopis, který byl ale zatím uschován vyslanectví ve Washingtonu, kde měl být uložen do doby, která bude příhodná k jeho předání americkému prezidentovi. Tímto krokem tak mělo být vlastně obejito celé ministerstvo zahraničí.

Přepadení Sovětského svazu Německem a jeho spojenci se nakonec ukázalo být impulzem, který odblokoval jednání s Velkou Británií a i Spojenými státy. Sovětský svaz neviděl v uznání československé exilové vlády zásadní problém a po krátkých jednáních bylo dohodnuto oficiální uznání. O těchto jednáních byli Britové zpraveni a z politických důvodů si nemohli dovolit zůstat „pozadu“ s plným uznáním oproti Sovětskému svazu. Exilovou vládu tedy plně uznaly ve stejný den jako Sověti, i když s výhradami týkající teorie právní kontinuity a závazku v otázce hranic. Američanům poté doporučili, aby exilovou vládu uznali také. Beneš a Masaryk došli po těchto dvou uznáních k závěru, že je příhodný čas pro předání prezidentova osobního dopisu Rooseveltovi. Při jeho předávání řekl americký prezident Hurbanovi, že nejjednodušším řešením by byla akreditace Biddlea k exilové vládě, čímž by byla uznána i sama vláda. Spojené státy se, evidentně po změně situace po napadení Sovětského svazu a zřejmě i uznání exilové vlády z jeho strany a i strany Velké Británie, rozhodly změnit svůj názor a uznat tak československou exilovou vládu, ale pouze jako provizorní. Americké rozhodnutí o uznání bylo zjevně motivováno hlavně mezinárodním vývojem a ne podstatnou změnou názorů na ministerstvu. Je pravděpodobné, že úředníci ministerstva zahraničí, kteří dříve vystupovali proti uznání vlády, byli ochotni pod tíhou událostí souhlasit s uznáním prozatímním, ne ale už uznáním plným de jure. V potaz se samozřejmě musí brát také to, že Spojené v této době ještě byly zemí, která se oficiálně nacházela mimo válku, i když podporovaly Velkou Británii a její spojence.

Plného uznání se exilová vláda dočkala až o více než rok později, opět za již změněné mezinárodní situace. Spojené státy již byly zapojeny do války přímo a byly tak ve stejné pozici jako Velká Británie a Sovětský svaz. K uznání ale nedošlo hned po vstupu země do války, ale až po více než tři čtvrtě roce, v říjnu 1942. Je evidentní, že jednání o tomto plném uznání nebyla tak intenzivní, jako o dřívějším prozatímním uznání. Minimálně ze začátku zde hrálo jistě roli to, že československá emigrace byla do jisté míry spokojená s americkým uznáním vlády jako provizorní a na určitou dobu neprosazovala uznání plné de jure. V měsících následujících po napadení Pearl Harboru a americkém vstupu do války byly také jistě americké úřady, včetně ministerstva zahraničí a i prezidenta Roosevelta, z velké části zaneprázdněny vypořádáváním se s novou situací a válečným stavem země. Je tak možné, že československý exil nechtěl požadovat od Spojených států plné uznání vlády v této náročné době, když již byl, alespoň částečně, „uspokojen“ uznáním provizorní vlády z léta 1941. Úředníci amerického ministerstva zahraničí plnému uznání, na rozdíl tomu prozatímnímu,

prakticky nebránili, na což mělo jistě vliv to, že Spojené státy byly již oficiálně ve válce. Americké uznání vlády provizorní i plné de jure mělo pozitivní dopad na prestiž československého exilu a bylo jistě také morální vzpruhou. V oblasti mezinárodně-politické pak hlavním dopadem bylo, že po vzoru Spojených států začaly exilovou vládu uznávat vlády latinskoamerických zemí, což opět posilovalo mezinárodní pozici Beneše a exilové vlády.

Za československou stranu byl hlavním vyjednavatelem ve Washingtonu vyslanec Hurban, poté také Chargé d'affaires Červenka a ještě před ním Brejška. Aktivně vystupoval také konzul Papánek. Na americké straně pak jednání vedli ministr Hull, státní podsekretář Welles a ředitelé Evropské divize Moffat a poté Atherton nebo také politický poradce Dunn. Ve Velké Británii se jednání vedlo hlavně s velvyslancem Winantem, právním poradcem velvyslanectví Cohenem a také vyslancem Biddlem. Úředníci amerického ministerstva zahraničí uváděli prakticky po celou dobu jako hlavní překážku uznání vlády její neústavní vznik, spojený s nesouhlasem s teorií právní kontinuity, dalšími zmiňovanými byly nejednotnost emigrace nebo také obava z ustanovení precedentu, který se měl poté podle československých diplomatů týkat Pobaltí. V interních dokumentech a jednáních amerických úředníků ale vystupují také obavy, že uznáním vlády dojde k většímu šíření panslavismu či sovětské propagandy. Je známo, že americké ministerstvo zahraničí bylo právě vůči Sovětskému svazu mnohem rezervovanější, než prezident Roosevelt a další. Proti uznání exilové vlády tak vystupovala naprostá většina úředníků ministerstva zahraničí a uznání v roce 1941 ukázalo, že to nebyl problém právní, ale politický, na který měl zásadní vývoj mezinárodní situace.

8. Seznam použitých pramenů a literatury

Archivní prameny:

Masarykův ústav a Archiv AV ČR (MÚA AV ČR)

- fond Edvard Beneš, oddíl II (EB II)

Archiv ministerstva zahraničních věcí (AMZV)

- fond Londýnský archiv - Obyčejný
- fond Londýnský archiv - Důvěrný
- fond Zastupitelské úřady - USA

Vydané prameny:

Beneš, Edvard, *Paměti I : Mnichovské dny*, Editor Milan Hauner, Praha : Academia, 2007

Beneš, Edvard, *Paměti II : Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství*, Editor Milan Hauner, Praha : Academia, 2007

Beneš, Edvard, *Paměti III : Dokumenty*, Editor Milan Hauner, Praha : Academia, 2007

Beneš, Bohuš, *Amerika šla s námi*, Curych : Konfrontace, 1977

Beneš, Edvard, *Dopisy bratru Vojtovi 1938-1944*, Editor Věra Olivová, Praha : Eva : Společnost Edvarda Beneše, 1998

Dršina, Prokop, *Československo můj osud : kniha života českého demokrata 20. století*. Svazek první, kniha I., Praha : Melantrich, 1991

Dršina, Prokop, *Československo můj osud : kniha života českého demokrata 20. století*. Svazek první, kniha II., Praha : Melantrich, 1991

Feierabend, Ladislav K., *Politické vzpomínky II.*, Brno : Atlantis, 1994

Foreign Relations of the United States (FRUS)

- Diplomatic Papers, 1938, General, Volume I, *Office of the Historian* [online]. Edited by G. Bernard Noble, E. R. Perkins, Gustave A. Nuermberger et al., Washington: United States Department of State: United States Department of State, 1955 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1938v01>

- Diplomatic Papers, 1939, General, Volume I, *Office of the Historian* [online]. Edited by G. Bernard Noble, E. R. Perkins et al., Washington: United States Department of State, 1956 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1939v01>

- Diplomatic Papers, 1939, General, The British Commonwealth and Europe, Volume II, *Office of the Historian* [online]. Edited by G. Bernard Noble, E. R. Perkins et al., Washington: United States Department of State, 1956 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1939v02>
- Diplomatic Papers, 1941, Europe, Volume II, *Office of the Historian* [online]. Edited by G. Bernard Noble, E. R. Perkins, Gustave A. Nuernberger et al., Washington: United States Department of State, 1959 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1941v02>

Franklin D. Roosevelt Presidential Library & Museum (FDRPL&M)

- Franklin D. Roosevelt, Papers as President: The President's Secretary's File (PSF), 1933-1945, [online]. Series 1: Safe File, Box 2, Czechoslovakia, [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/psfa0018.pdf.
- Franklin D. Roosevelt, Papers as President: The President's Secretary's File (PSF), 1933-1945, [online]. Series 3: Diplomatic Correspondence, Box 28, Czechoslovakia 1938-1944, [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/psfa0281.pdf.
- Franklin D. Roosevelt, Papers as President: The President's Secretary's File (PSF), 1933-1945, [online]. Series 3: Diplomatic Correspondence, Box 24, Biddle, Anthony J. Drexel, 1942-1944, [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/psfa0237.pdf.
- Franklin D. Roosevelt, Papers as President: The President's Secretary's File (PSF), 1933-1945, [online]. Series 4: Departmental Correspondence, Box 71, State, April-December 1941, [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/b-psfc000197.pdf
- Press Conferences of President Franklin D. Roosevelt, 1933-1945, [online]. 708-721, January 7, 1941 - February 25, 1941 [cit. 2023-12-13]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/pc/pc0113.pdf.

Kennan, George F., *Z Prahy po Mnichovu : diplomatické zprávy 1938-1940*, Praha : Academia, 2021

Němeček, Jan a kol., *Československá zahraniční politika v roce 1942*, Svazek I., Praha : Ústav mezinárodních vztahů : Historický ústav Akademie věd ČR, 2010

Němeček, Jan a kol., *Československá zahraniční politika v roce 1942*, Svazek II., Praha : Ústav mezinárodních vztahů : Historický ústav Akademie věd ČR, 2015

Němeček, Jan a kol., *Od rozpadu Česko-Slovenska do uznání československé prozatímní vlády 1939-1940 : (16. březen 1939 - 15. červen 1940)*, Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2002

Němeček, Jan a kol., *Od uznání československé prozatímní vlády do vyhlášení válečného stavu Německu 1940-1941, Svazek I.*, Praha : Ústav mezinárodních vztahů : Historický ústav Akademie věd ČR, 2006

Němeček, Jan a kol., *Od uznání československé prozatímní vlády do vyhlášení válečného stavu Německu 1940-1941, Svazek II.*, Praha : Ústav mezinárodních vztahů : Historický ústav Akademie věd ČR, 2009

Opočenský, Jan, *Válečné deníky Jana Opočenského*, Editor Jana Čechurová et al., Praha : Karolinum 1991

Otáhllová, Libuše, Červinková, Milada, *Dokumenty z historie československé politiky 1939-1943. I: Vztahy mezinárodní diplomacie k politice československé emigrace na západě*, Praha : Academia, 1966

Papánek, Ján, *Ján Papánek za vojny Edvardovi Benešovi*, Editor Slavomír Michálek, Bratislava : Veda, 1997

Táborský Eduard, *Presidentův sekretář vypovídá : deník druhého zahraničního odboje I.*, Curych : Konfrontace, 1978

Táborský Eduard, *Presidentův sekretář vypovídá : deník druhého zahraničního odboje II.*, Curych : Konfrontace, 1983

Táborský, Eduard, *Prezident mezi západem a východem*, Praha : Mladá fronta, 1993

Odborná literatura, časopisecké studie, kvalifikační práce:

Bruegel, Johann Wolfgang, *Recognition of czechoslovak government in London*, In: Journal of Czechoslovak and central european studies, roč. 2, č. 1, 1983, pp. 1-13

Čejka, Eduard, *Československý odboj na západě*, Praha : Mladá fronta, 1997

Dallek, Robert, *Franklin D. Roosevelt and American foreign policy, 1932-1945*, New York : Oxford University Press, 1995

Dejmek, Jindřich, *Edvard Beneš a F. D. Roosevelt : Skica o vzájemném vztahu dvou demokratických politických lídrů*, In: Cestou dějin : k počtě prof. PhDr. Svatavy Rakové, CSc., kolektivní monografie, uspořádala Eva Semotanová, Praha : Historický ústav, 2007

Ellinger, Jiří, *Neville Chamberlain : od usmiřování k válce: britská zahraniční politika, 1937-1940*, Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2009

Glittová, Klára. *Postoj britskej vlády k československému exilu v rokoch 1940-1942* [online]. Brno, 2017 [cit. 2024-01-06]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/xjd9q/DP_Glittova.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií

Hauner, Edvard Beneš v Chicagu a počátky druhého odboje, In. Historie a vojenství, č. 2, 1996, pp. 31-55

Hauner, Milan, *Beginning of the Czechoslovak Government in Exile 1939-1941*, In. Exile in and from Czechoslovakia during the 1930s and 1940s, Edited by Charmian Brinson and Marian Malet, Amsterdam; New York : Rodopi, 2009

Hauner, Milan, *Edvard Beneš a USA 1939-1942 : Nad rukopisem nevydané publikace Jana Opočenského*, In Soudobé dějiny, III/1. 1996, s. 7-22

Jáč, Marek, *U.S. and the Czechoslovak Crisis in 1938: Policy of Appeasement?* [online]. Praha, 2013 [cit. 2024-01-19]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/54913/120125202.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí práce Doc. PhDr. Miloš Calda

Jožák, Jiří, *K historii čs. zahraniční akce v USA*, In: Historie a vojenství, 1991, č. 5, pp. 43-77

Kalvoda, Josef, *Otázka uznání československé provisorní vlády v Londýně Spojenými státy v roce 1941*. In: České listy, č. 10, 1967

Křen, Jan, *Do emigrace : západní zahraniční odboj 1938-1939*, Praha : Naše vojsko, 1969

Křen, Jan, *V emigraci : západní zahraniční odboj 1939-1940*, Praha : Naše vojsko, 1969

Kuklík, Jan ml., *Londýnský exil a obnova československého státu 1938-1945 : právní a politické aspekty obnovy Československa z hlediska prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*, Praha : Karolinum, 1998

Kuklík, Jan ml., *The Recognition of the Czechoslovak Government in Exile and its International Status 1939-1942*, In Prague Papers on History of International Relations Praha : Institute of World History, 1997, pp. 173-205

Kuklík, Jan ml., *Vznik československého národního výboru a prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*, Praha : Karolinum, 1996

Kuklík, Jan, Němeček, Jan, *Spojené státy americké a uznání československé exilové vlády v Londýně*, In: Cestou dějin : k počtům prof. PhDr. Svatavy Rakové, CSc., kolektivní monografie, uspořádala Eva Semotanová, Praha : Historický ústav, 2007

Lukeš, Igor, *Československo mezi Stalinem a Hitlerem : Benešova cesta k Mnichovu*, Praha : Prostor, 2018

Michálek, Slavomír, *Muži diplomacie : Slováci na významných postech československé zahraniční služby : Štefánik, Pavlů, Osucký, Hodža, Szathmáry, Palic, Hurban, Krno, Slávik, Papánek, Clementis, Liptovský Mikuláš* : Spolok Martina Rázusa, 2018

Opočenský, Jan, *Formování československého zahraničního odboje v letech 1938-1939 ve světle svědectví Jana Opočenského : kritické vydání připravil Milan Hauner ve spolupráci s Markem Ďurčanským, Václavem Podaným a Michalem Šulcem*, Praha : Archiv Akademie věd České republiky, Arenga, 2000

Polišenská, Milada, *Diplomatické vztahy Československa a USA 1918-1968. Diplomatické vztahy Československa a USA 1918-1938., I. díl, 1. svazek, Ministerstva, legace a diplomaté*, Praha : Libri, 2012

Polišenská, Milada, *Diplomatické vztahy Československa a USA 1918-1968. Diplomatické vztahy Československa a USA 1918-1938., I. díl, 2. svazek, Priority, diplomatická praxe a politický kontext*, Praha : Libri, 2014

Štrobl, Jan. *Vztahy československé exilové reprezentace s londýnskou vládou v letech 1940-1941* [online]. Brno, 2014 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/mwtfz/Jan_Strobl-382912.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií

Wanner, Jan, *Spojené státy a evropská válka 1939-1945. Díl 1.*, Praha : Dokořán, 2001

Zorin, Artem, *American Policy towards Czechoslovakia, 1918–1945*. In: *Great Power Policies Towards Central Europe, 1914–1945*, Bristol: E-International Relations, 2019, s. 107-129